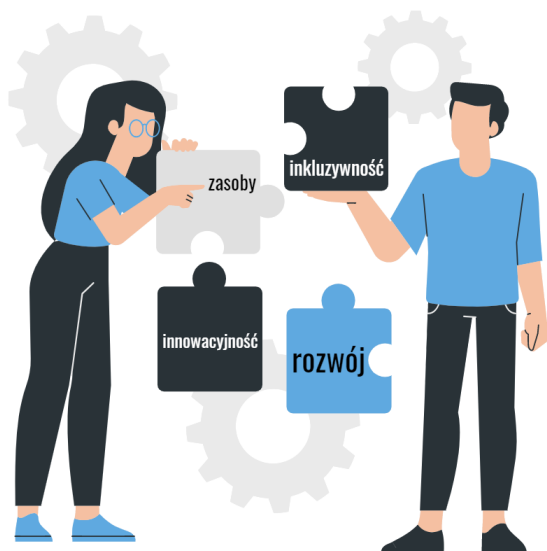

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU (LSR)

na lata 2024 - 2029

dla obszaru gmin:
Mełgiew, Milejów, Piaski, Rybczewice i Trawniki

STOWARZYSZENIE LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA

"DOLINA GIEŁCZWI"

Bystrzejowice Drugie, czerwiec 2023 r.

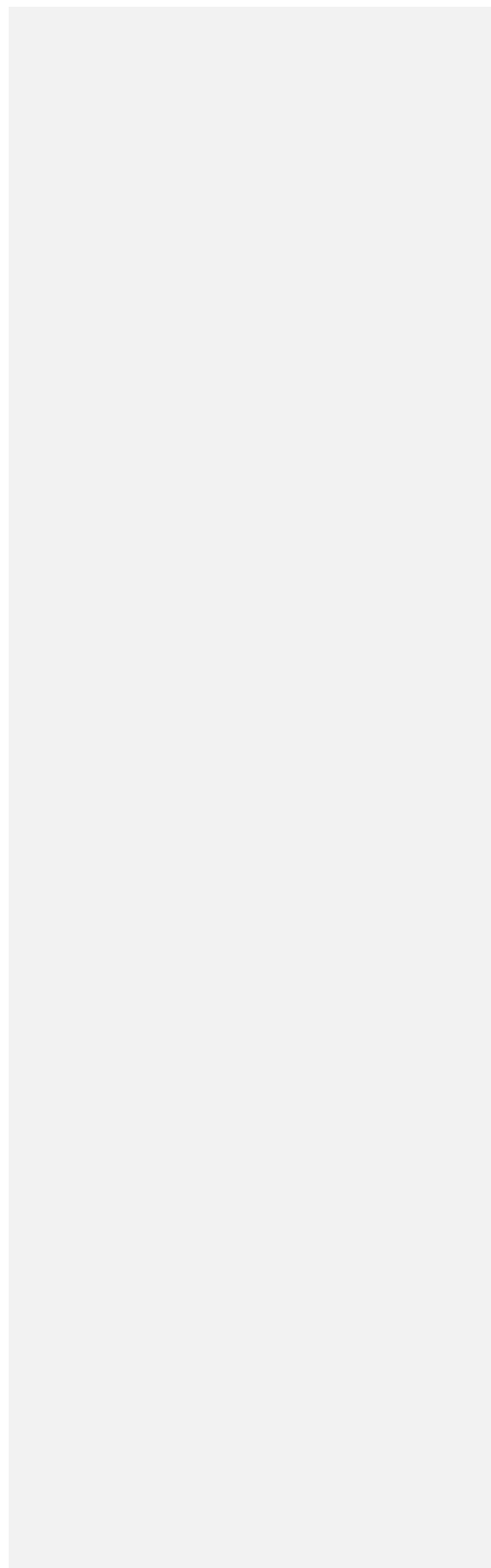
Dofinansowane przez
Unię Europejską

Przyjęty uchwałą Zarządu nr .... z dnia .....

Ze zmianami:

- z dnia .....

Spis treści

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego	5
1.1. Nazwa LGD i forma prawna	5
1.2. Opis procesu tworzenia partnerstwa	5
1.3. Ogólny opis struktury LGD	5
1.4. Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego	7
1.5. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym	7
1.6. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD	8
Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażanym LSR	9
2.1 Zwięzły opis obszaru i populacji zamieszkującej ten obszar	9
2.2 Mapa obszaru objętego LSR	10
2.3 Cechy i czynniki spójności terytorialnej LSR	11
Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR	14
3.1 Przebieg konsultacji	14
3.2 Zaangażowanie stron, metody i narzędzia	17
3.3 Wnioski z konsultacji	18
3.4 Metody i kroki utrzymania zaangażowania lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR	20
3.5 Upowszechnianie	22
3.6 Partycypacja społeczna i wzmocnienie partnerskiej współpracy	23
3.7 Rozwój współpracy z podmiotami z obszaru LGD	24
Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR	24
4.1 Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR wraz z ich uzasadnieniem	24
4.2. Określenie grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR, w tym grup w niekorzystnej sytuacji	38
4.3 Innowacyjne elementy w kontekście lokalnym	40
4.4 Analiza sposobu wsparcia LGD lokalnych i ponadlokalnych inicjatyw	40
Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia	41
5.1 Opis zgodności i komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami	41
5.2. Cele i przedsięwzięcia LSR, na których realizację LGD zamierza ubiegać się o wsparcie z innych programów	45
5.3. Wartość dodana podejścia LEADER	46
5.4. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć	48
Rozdział VI Cele i wskaźniki	48
6.1 Specyfikacja i opis celów, przypisanych im przedsięwzięć	48
6.2 Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania oraz zgodność ze wskaźnikami Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027	50
6.3 Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS i sposobu ich realizacji	50
6.4 Wskaźniki celów i przedsięwzięć	53
Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	54

7.1 Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD, w tym przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych	54
7.2 Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru	54
7.3 Innowacyjność w kryteriach wyboru operacji	55
7.4 Informacja o realizacji projektów grantowych i operacji realizowanych w partnerstwie z partnerami spoza obszaru danej LSR.	55
Rozdział VIII Plan działania	56
8.1 Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągania poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR.	56
8.2 Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR	56
Rozdział IX Plan finansowy LSR	56
9.1 Opis źródeł, z których przewiduje się finansowanie działalności LGD	56
9.2 Opis powiązań poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR	57
Rozdział X Monitoring i ewaluacja	57
10.1 Opis procesu monitorowania i ewaluacji	57
10.2 Sposoby wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy danych monitoringowych	58
Wykaz wykorzystanej literatury	59
Załącznik 1 Cele i przedsięwzięcia	61
Załącznik 2. Plan działania	64
Załącznik 3. Budżet LSR	69
Załącznik 4. Plan finansowy	70

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego

1.1. Nazwa LGD i forma prawna

Nazwa LGD: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dolina Giełczwi” (LGD „Dolina Giełczwi”)

Forma prawna: Stowarzyszenie specjalne wpisane do KRS pod nr 0000312045 w dniu. 25.08.2008 r.

1.2. Opis procesu tworzenia partnerstwa

Początkowym etapem partnerstwa była niesformalizowana współpraca jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorców i innych podmiotów z sektora społecznego, głównie z terenu powiatu świdnickiego oraz ościennych gmin. Formalizacja współpracy nastąpiła w 2006 r. Przyczyniła się do tego chęć wspólnej realizacji celów Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich (ZSROW) w ramach Programu Leader+ Schemat II w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006” opracowanej przez LGD Fundację Nasza Nadzieja. Na terenie partnerskich gmin: Mełgiew, Milejów, Piaski, Trawniki i Głusk wdrożono ZSROW pn: „E- aktywna społeczność lokalna z terenu działania LGD Fundacji Nasza Nadzieja szansą na wykorzystanie ukrytego w zasobach naturalnych i kulturowych potencjału rozwojowego”. Doświadczenia wyniesione z realizacji ZSROW przyczyniły się do zmian w kształcie partnerstwa. Powstały dwie Lokalne Strategie Rozwoju w ramach PROW na lata 2007-2013:

- a) na obszarze gmin Mełgiew i Milejów, realizowana przez LGD Fundację Nasza Nadzieja,
- b) na obszarze gmin: Piaski, Trawniki, Rybczewice, realizowana przez LGD.

Wdrażanie LSR i realizacja wspólnych przedsięwzięć sprzyjały wzmocnieniu współpracy między gminami i podmiotami. W sierpniu 2015 r. nastąpiło formalne rozszerzenie partnerstwa o gminę Mełgiew i Milejów, zaś Fundacja Nasza Nadzieja przystąpiła do LGD „Dolina Giełczwi” jako członek wspierający. Kluczowe znaczenie miało podpisanie w 2016 r. z Województwem Lubelskim umowy o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego. W latach 2016-2022 postępował proces konsolidacji i zacieśniania współpracy w ramach partnerstwa.

W roku 2023 na Walnym Zebraniu Członków podjęto decyzję o kontynuacji współpracy w składzie jak w latach 2016-2022, uwzględniając dotychczasowe doświadczenie jej członków we współpracy, pozytywnych efektów realizacji wspólnych przedsięwzięć i projektów realizowanych przez podmioty z terenu Doliny Giełczwi, które pozytywnie wpłynęły na rozwój obszaru, wzmocnienie współpracy, integrację mieszkańców i wspólną tożsamość a także woli kontynuacji dalszych działań rozwojowych na obszarze Doliny Giełczwi, tj. na terenach gmin Mełgiew, Milejów, Piaski, Rybczewice i Trawniki.

1.3. Ogólny opis struktury LGD

LGD „Dolina Giełczwi” liczy 102 członków (stan na dzień 17.05.2023 r.). Skład LGD odzwierciedla w pełnym zakresie zasadę trójsektorowości, która jest jedną z podstawowych idei podejścia LEADER. Reprezentatywność poszczególnych sektorów w LGD przedstawia się następująco:

- Sektor publiczny – 9 członków,
- Sektor społeczny – 78 członków,
- Sektor gospodarczy – 15 członków.

Skład LGD jest reprezentatywny dla obszaru objętego LSR, a jednocześnie wskazuje na wysoki stopień włączenia społeczności lokalnej w działalność LGD, głównie przedstawicieli sektora społecznego – organizacji pozarządowych i mieszkańców. Od momentu powstania, Stowarzyszenie rozszerzało swój skład pozyskując członków z każdego sektora. Dostęp do udziału w partnerstwie był i pozostaje otwarty. Nie były i nie są stosowane żadne ograniczenia lub wykluczenia, które można by uznać za dyskryminujące dla kogokolwiek. Sposób rozszerzenia i zmiany składu LGD określają przepisy § 9 i 10 Statutu Stowarzyszenia, zaś informacje o możliwości przystąpienia do LGD znajdują się na stronie internetowej wraz z formularzami deklaracji członkowskich <https://dolinagielczwi.org/o-lgd/dokumenty-stowarzyszenia/>.

Spośród 102 członków, aż 95 ma siedzibę bądź zamieszkuje na obszarze objętym LSR. Członkowie LGD reprezentują instytucje publiczne (JST, ośrodki kultury, biblioteka); działają w organizacjach pozarządowych, których celem jest promocja obszaru, ochrona przeciwpożarowa, rozwijanie i upowszechnianie działalności kulturalnej, rozwijanie i krzewienie kultury fizycznej i sportu, rozwój aktywnej turystyki, kultywowanie tradycji śpiewaczych i obrzędowych

oraz dziedzictwa kulinarnego obszaru. Podejmują również działania na rzecz rozwoju i promocji swoich miejscowości, prowadzą działalność gospodarczą lub rolną (usługi turystyczne, handlowe, transportowe, budowlane). Członkami są również jest kościelne osoby prawne – Parafia Rzymskokatolicka Św. Wita w Mełgwi oraz Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Milejowie.

Organami Stowarzyszenia LGD „Dolina Giełczwi” są: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada i Komisja Rewizyjna. Skład osobowy wszystkich organów LGD jest zamieszczony na stronie internetowej: <https://dolinagielczi.org/ogld/organy/>. Organem nadzoru jest 3 osobowa Komisja Rewizyjna. W składzie Zarządu są m.in.: kobiety, senior (powyżej 60 r.ż.) i osoba młoda (poniżej 25 r.ż.). Rada LGD „Dolina Giełczwi” złożona jest z 14 osób reprezentujących sektor publiczny, sektor społeczny oraz sektor gospodarczy. Zidentyfikowaną grupą interesu w LGD jest grupa interesu publicznego.

Wdrażanie LSR jest monitorowane przez pracowników Biura LGD - kierownik biura i specjalistkę ds. administracyjnych i sprawozdawczości. Pracę Biura wspomagają koordynatorzy gminni. Pracownicy biura i koordynatorzy gminni pozyskują odpowiednie kwalifikacje ekonomiczne oraz administracyjne niezbędne do gospodarowania środkami publicznymi w procesie samokształcenia, współpracy z innymi LGD, Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Urzędem Marszałkowskim oraz w ramach współpracy krajowej z innymi podmiotami oraz współpracy międzynarodowej. Partnerstwo LGD od 15 lat buduje swoje kompetencje podejmując różnego rodzaju działania w ramach zadań statutowych (program mikrodotacji finansowany ze środków własnych LGD), komplementarnych do aktualnie wdrażanych strategii – realizując projekty ze środków EFS (kluby seniora), RPO (dziedzictwo lokalne) i innych funduszy np. MHP - Patriotyzm jutra. Posiadany potencjał ludzki, techniczny i organizacyjny partnerstwa LGD „Dolina Giełczwi” pozwalają zakładać, że posiada wysoką zdolność do skutecznej realizacji Strategii.

Statut LGD zawiera informacje, z których wynika, że relacje pomiędzy członkami LGD na etapie wdrażania LSR są oparte na pogłębionym partnerstwie i skutecznej komunikacji, co potwierdzają treści odnoszące się do sposobu funkcjonowania partnerstwa:

- kolegialne podejmowanie decyzji (w żadnym z organów decyzje nie są podejmowane jednoosobowo – decyzje i uchwały są podejmowane większością głosów), w celu wzmocnienia kolegialności w LGD zwiększono liczbę członków w organach bezpośrednio zaangażowanych we wdrażanie LSR – Zarządu i Rady;
- stosowanie zasady, iż walne zebranie członków jest zwoływane także na wniosek ¼ członków;
- stosowania przyjaznych dla odbiorcy form komunikacji (prowadzenie strony internetowej <https://dolinagielczi.org/>, spotkania i szkolenia w formie zdalnej, spotkania na terenie poszczególnych gmin),
- prowadzenie strony w mediach społecznościowych <https://www.facebook.com/LGDdolina> <https://www.facebook.com/dolinagielczi>;
- osobisty kontakt z pracownikami Biura – w dni robocze oraz podczas licznych wydarzeń, warsztatów, spotkań z mieszkańcami organizowanymi przez LGD,
- stosowanie zachęt do zgłaszania nowych pomysłów/inicjatyw dotyczących funkcjonowania LGD i wdrażania LSR (tj. m.in. ankiety papierowe i elektroniczne, sondy w mediach społecznościowych, spotkania konsultacyjne).

W LSR przewidziano działania integryjno-aktywizujące kierowane do społeczności lokalnej, które potwierdzają inkluzywny charakter działalności LGD: działania ujęte w Planie komunikacji (spotkania, fora współpracy, warsztaty aktywizujące, konkursy, pikniki, rajdy, biegi, akcje społeczne, wyjazdy studyjne i edukacyjne, współorganizacja imprez lokalnych, konsultacje społeczne) oraz realizacja przedsięwzięć zgodnie z Planem Działania (projekty grantowe, w tym m.in. młodzieżowe budżety obywatelskie, realizacja projektów partnerskich i w partnerstwie, przygotowanie koncepcji SV). Liczne, a zarazem reprezentatywne względem zdiagnozowanych grup interesariuszy, uczestnictwo członków społeczności jest priorytetem we wzmacnianiu trafności, adekwatności, odpowiedzialności i efektywności wdrażania LSR i oczekiwanych wyników.

Lokalne podmioty wzięły czynny udział w procesie przygotowania Strategii zarówno na etapie oceny potrzeb (badania ankietowe, konkurs plastyczny, prace zespołu ds. LSR, spotkania „przy kawie”), etapie identyfikacji szans (warsztaty strategiczne, analiza wyników ankiet, praca zespołu ds. LSR) jak i na etapie wyznaczania celów (analiza wyników ankiet, nabór fiszek projektowych, praca zespołu ds. LSR). Biuro LGD dołożyło wszelkich starań i użyło rozłożonych w czasie (czerwiec 2022-maj 2023), adekwatnych dla różnych grup interesariuszy, dostępnych (spotka-

Z komentarzem [AR1]: Zaktualizowano. Zmiana adresu strony na FB nastąpiła w związku z kradzieżą poprzedniego Fanpage'a

nia fizyczne, komunikacja internetowa, ogłoszenia umieszczone w miejscach do tego przeznaczonych), sprawdzonych (spotkania, warsztaty, badania ankietowe, konkurs plastyczny) oraz nowych (sondy internetowe, spotkania przy kawie) form zaangażowania lokalnych podmiotów w celu zapewnienia jak najszerszego zaangażowania społecznego w przygotowanie LSR. Zapewniło to udział podmiotów gospodarczych, organizacji pozarządowych oraz OSP i KGW, przedstawicieli mieszkańców (radni gminni, sołtysi, wójtowie/burmistrzowie i/lub ich przedstawiciele) oraz przedstawicieli grup w niekorzystnej sytuacji. Szacuje się, że w wymienionych powyżej formach partycypacji wzięło udział ok. 450 osób, co stanowi reprezentatywną grupę społeczeństwa mieszkańców obszaru działania LGD. Lokalna Grupa Działania Dolina Giełczwi, co odzwierciedlono w Planie Komunikacji, planuje dalsze pogłębienie współpracy i zaangażowania członków LGD i mieszkańców obszaru wpływu LGD oraz pozostałych interesariuszy zdiagnozowanych w macierzy interesariuszy w realizację LSR na etapie komunikacji i animacji (informowanie społeczności lokalnej o planach wdrażania LSR, terminach naborów, terminach realizacji projektów, naborach do projektów grantowych, naborach beneficjentów – ostatecznych odbiorców pomocy), na etapie podejmowania decyzji (konsultacja kryteriów oceny, udział w spotkaniach walnego zebrania (wysyłka zaproszeń, potwierdzenie udziału, przypomnienie minimum 24 godzin przed spotkaniami), na etapie wdrażania projektów (animacja pogłębionego partnerstwa, realizacja projektów finansowanych z innych źródeł niż LSR – np. w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 (szczególnie EFS+), programów i konkursów ogłaszanych przez Narodowy Instytut Wolności (wzmocnienie potencjału instytucjonalnego NGOs, inicjatywy lokalne, wsparcie budowania tożsamości lokalnej) czy programów szczebla unijnego (np. Interreg, Erasmus+). Najważniejszy etap zaangażowania istniejących, potencjalnych i wciąż uważanych jako biernych interesariuszy jest etap budowania zaufania. W tym celu niezwykle istotne jest dostarczanie rzetelnej, sprawdzonej i prawdziwej informacji, informowanie o korzyściach z realizacji LSR oraz promocji i upowszechniania dobrych praktyk.

1.4. Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego

Zgodnie z uchwałą Walnego Zebrania Członków LGD w skład Rady wchodzi 14 przedstawicieli publicznych i prywatnych lokalnych interesów społeczno-gospodarczych, w których żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. Jednocześnie skład Rady zapewnia reprezentatywność adekwatną do stwierdzonych grup interesariuszy LSR: a) przedstawicieli zdiagnozowanych na obszarze objętym LSR grup w niekorzystnej sytuacji wg WPR (kobiety, rolnicy), b) przedstawicieli ludzi młodych i seniorów, c) przedstawicielkę KGW i przedstawiciela OSP oraz d) sołtysa.

Wszyscy członkowie Rady są jednocześnie mieszkańcami i/lub prowadzą działalność na obszarze LSR.

Funkcje członków Rady są pełnione osobiście, tj. w przypadku osób fizycznych wybranych do Rady – przez te osoby, zaś w przypadku osób prawnych – przez osoby, które na podstawie dokumentów statutowych lub uchwał właściwych organów są uprawnione do reprezentowania tych osób prawnych.

Do właściwości Rady należy wybór operacji do realizacji w ramach LSR i ustalenie kwoty wsparcia zgodnie z art. 34 ust. 3 lit. f rozporządzenia nr 1303/2013. Szczegółowe zasady i procedury funkcjonowania Rady oraz sposób jej powołania, odwołania lub uzupełnienia składu określa Statut LGD „Dolina Giełczwi” oraz Regulamin organu decyzyjnego. Regulamin zawiera procedurę wyłączenia członka organu decyzyjnego od udziału w dokonywaniu wyboru operacji, w sytuacji zaistnienia okoliczności, które mogą budzić wątpliwości co do jego bezstronności.

Praca Rady, podobnie jak innych organów Stowarzyszenia podlega ocenie. Szczegóły dotyczące monitorowanych parametrów, terminów i sposobu oceny zostały opisane w rozdziale X. Monitoring i ewaluacja.

1.5. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Rada podejmując decyzje o wyborze operacji lub grantów, które będą realizowane w ramach wdrażania przedmiotowej strategii działa w oparciu o: Regulamin Rady, Procedurę wyboru i oceny operacji, Procedurę wyboru i oceny grantobiorców. Procedury Rady mają zapewniać prawidłowy, sprawny i bezbłędny przebieg procesu wyboru zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz zachowaniem bezpieczeństwa przetwarzanych danych osobowych.

Procedury zawierają również regulacje dotyczące zasad postępowania w przypadku rozbieżnych ocen członków organu decyzyjnego. Przyjęte rozwiązania stosowane w procesie decyzyjnym gwarantują: wybór operacji w sposób przejrzysty i bezstronny, jawność procesu wyboru przez podanie do publicznej wiadomości procedur i protokołów

z posiedzeń Rady, uwzględnienie sytuacji szczególnych oraz sposobów ich rozwiązania (np. równa ilość punktów, rozbieżność w ocenie), możliwość odwołania się wnioskodawców od decyzji Rady oraz wybór operacji najbardziej istotnych z punktu realizacji celów LSR poprzez zastosowanie odpowiednich kryteriów, w tym premiujących.

1.6. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD

Funkcjonowanie Stowarzyszenia regulowane jest dokumentami zewnętrznymi oraz wewnętrznymi. Do najważniejszych dokumentów zewnętrznych należą: Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach, Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności, Ustawa z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej, rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r., nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013r., nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021r., nr 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r., rozporządzenia wykonawcze do ww. przepisów prawa.

Powyższe dokumenty stanowią prawo obowiązujące LGD, stąd przyjmując poszczególne wewnętrzne regulaminy i procedury stosowano się do zasady niepowielania w nich przepisów, które wynikają z prawa krajowego lub europejskiego.

Najważniejsze dokumenty wewnętrzne Stowarzyszenia to:

- Statut jest uchwalany i zmieniany przez najwyższą władzę Stowarzyszenia, tj. Walne Zebranie Członków (WZC). Reguluje on najważniejsze kwestie wynikające z ustawy prawo o stowarzyszeniach tj.: nazwę stowarzyszenia; cele, zadania i zakres działania; sposób nabywania i utraty członkostwa; prawa i obowiązki członków; wskazuje władze stowarzyszenia; sposób wyboru, uzupełniania i odwoływania składu oraz kompetencje organów LGD; sposób reprezentowania LGD oraz zaciągania zobowiązań majątkowych; określa warunki ważności uchwał; zasady dokonywania zmian statutu oraz sposób rozwiązania się stowarzyszenia.
- Regulamin Rady został uchwalony przez WZC, zaś zmiany były przyjmowane przez Zarząd LGD. Zgodnie z aktualnymi zapisami statutu, kompetencje uchwalenia Regulaminu Rady oraz przyjmowania zmian należą do Rady. Dokument określa on m.in.: kompetencje Rady, szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń; szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączeń z oceny operacji; szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji; zasady protokołowania posiedzeń.
- Regulamin Zarządu został uchwalony i był zmieniany przez WZC. Zgodnie z aktualnymi zapisami statutu kompetencje uchwalenia Regulaminu Zarządu oraz przyjmowania zmian należą do Zarządu. Reguluje on m.in.: zasady podziału zadań pomiędzy członków Zarządu; kompetencje tego organu; sposób zwoływania posiedzeń i podejmowania uchwał oraz decyzji.

Ponadto sposób funkcjonowania LGD (w ramach wdrażania LSR) regulują następujące procedury:

- Procedury oceny i wyboru operacji wraz z procedurą ustalania kryteriów wyboru operacji i ich zmiany. Dokument określa procedury dokonywania oceny i wyboru operacji przez Radę LGD. Zmiany dokumentu są poddane konsultacjom, a przyjmuje je Rada w drodze uchwały.
- Plan komunikacji - Dokument określa działania komunikacyjne i środki przekazu używane w celu komunikowania się na linii LGD – społeczność lokalna. Propozycje aktualizacji przygotowuje biuro LGD, propozycje zostają poddane konsultacjom, a następnie zmiany przyjmuje Zarząd w drodze uchwały.
W odniesieniu do funkcjonowania Biura przyjęto:
  - Regulamin Biura LGD wraz z procedurą „Zasady rekrutacji pracowników Stowarzyszenia” (zał. do regulaminu) jest uchwalany i zmieniany przez Zarząd LGD. Określa on zasady funkcjonowania Biura, w tym m.in.: uprawnienia kierownika biura; strukturę organizacyjną biura; zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników; zadania pracowników biura w zakresie animacji lokalnej i współpracy.
  - Politykę rachunkowości – dokument określa zasady rachunkowości prowadzonej przez Biuro. Aktualny dokument przyjęty przez Zarząd w drodze uchwały w dniu 1.09.2021 r. Politykę aktualizuje Zarząd LGD w drodze uchwały.
  - Polityka bezpieczeństwa danych osobowych LGD, która reguluje zasady udostępniania informacji posiadanych przez LGD, a także zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych, Dokument przyjęty przez Zarząd w drodze uchwały w dniu 29.12.2015 r. Politykę aktualizuje Zarząd LGD w drodze uchwały.

Z komentarzem [AR2]: Zmiana zapisu wynika z konieczności dostosowania procesu zmian w procedurach do rzeczywistych potrzeb i zasad funkcjonowania LGD. Dotychczasowa forma, zakładająca konsultacje społeczne z mieszkańcami, jest nieadekwatna, ponieważ procedury te opierają się na obowiązujących przepisach, wytycznych oraz zaleceniach instytucji wdrażającej, a nie na dowolnych propozycjach społeczności lokalnej.

- Regulamin świadczenia doradztwa przez pracowników biura LGD. Dokument przyjęty przez Zarząd w drodze uchwały w dniu 3.10.2016 r. ze zmianami w dniu 7.06.2017 r. Regulamin aktualizuje Zarząd LGD w drodze uchwały.
- Karty opisu stanowisk pracy, które wskazują zadania na poszczególnych stanowiskach pracy, kwalifikacje i wymagania niezbędne do wykonywania powierzonych czynności oraz zakres odpowiedzialności pracownika.

Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażanym LSR

2.1 Zwięzły opis obszaru i populacji zamieszkującej ten obszar

Obecnie obszar LSR obejmuje 5 gmin województwa lubelskiego wchodzących w skład powiatu świdnickiego (4 gminy) i łęczyńskiego (1 gmina). Łączna liczba mieszkańców terytorium wynosi 41 556 (stan na dzień 31.12.2020 r. wg GUS), z czego najliczniej reprezentowana jest Gmina Mełgiew 10 459 osób, Piaski 10 352 mieszkańców, Milejów 8 769 osób i Trawniki 8 680 osób. Najmniejszą gminą są Rybczewice – 3 296 osób.

Tylko gmina Piaski jest gminą miejsko-wiejską. Pozostałe gminy są gminami wiejskimi. Ogólna powierzchnia obszaru wynosi 56 500 ha, przy czym Największą gminą ze względu na obszar jest gmina Piaski (16 986 ha) najmniejszą Trawniki (8 400 ha). Obszar obejmuje łącznie 110 sołectw i 109 miejscowości.

Spśród 41 422 osób zamieszkujących teren LSR w 2021 roku 51,03% stanowiły kobiety. Na przestrzeni trzech lat (2019-2021) liczba mieszkańców opisywanego obszaru zmniejszyła się o 347 osób (ok. 0,84%).

W odniesieniu do roku 2020 saldo migracji wyniosło 128 osób. Najwięcej osób zameldowało się w Gminie Mełgiew (saldo migracji 120). Tylko gmina Trawniki w 2020 roku osiągnęła ujemne saldo migracji (-3 osoby).

Wskaźnik migracji dla obszaru LGD Dolina Giełczwi, liczony według wzoru: migracja na obszarze 4x(1-40x (zameldowania-wymeldowania)/liczba mieszkańców), na koniec 2020 wyniósł 3,51.

Najmniej liczną grupą mieszkańców (7 754 w roku 2021) reprezentują osoby w wieku przedprodukcyjnym poniżej 15 roku życia. Odsetek ludności należącej do tej grupy obniżył się nieznacznie (0,2%) na przestrzeni badanego okresu (w 2019 roku było to 5833 osoby). Większy spadek nastąpił wśród mężczyzn (o 81 osób/2,6%). Ogólna liczba mężczyzn w tym przedziale wiekowym wyniosła 2 983, a kobiet 3 042. W skali województwa lubelskiego sytuacja wygląda inaczej – zauważalny jest wzrost udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (w 2019 roku stanowiły one 14,7%, a w 2021 roku 15,1%).

Na obszarze LSR przeważającą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym (24 449 osób). Obserwowane jest nieznaczne obniżenie się odsetka tego typu osób na przestrzeni trzech lat (2019-2021) z 63,4% do 63,3%, przy czym jego większy spadek dotyczy mężczyzn (o 110/0,7%). Ogólna liczba mężczyzn w wieku produkcyjnym w 2021 roku wyniosła 14 247, natomiast kobiet 12 101.

Podobna tendencja (obniżanie się odsetka osób w wieku produkcyjnym) zauważalna jest również w skali województwa lubelskiego. Proces ten przebiegał jednak z większą dynamiką a udział osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców na koniec 2021 roku był niższy niż w przypadku obszaru LRS (rok 2019 – 62,9%; rok 2021 – 61,4%).

Osoby w wieku poprodukcyjnym (łącznie 9 207) stanowią 22,1% mieszkańców obszaru (w 2019 roku było to 21,7%). Zauważalny jest wzrost tej grupy ludności w odniesieniu do lat ubiegłych (o 0,4%), co podyktowane jest starzeniem się społeczeństwa. Większy wzrost osób w wieku poprodukcyjnym dotyczy mężczyzn (o 90 osób/1%). Ogólna liczba mężczyzn w wieku poprodukcyjnym w 2021 roku wyniosła 3 037, z kolei kobiet ponad dwukrotnie więcej – 6 170. Zwiększanie się odsetka osób w wieku poprodukcyjnym obserwowane jest także w skali województwa lubelskiego. Proces ten charakteryzowała większa dynamika w porównaniu z obszarem LSR. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców na koniec 2021 roku był wyższy niż w przypadku obszaru LRS (rok 2019 – 22,3%; rok 2021 – 23,4%).

Wskaźnik ludność w wieku nieprodukcyjnym na obszarze LSR liczony według wzoru 30x(1-0,35xliczba mieszkańców/liczba osób w wieku nieprodukcyjnym za 2020 rok wyniósł – 4,35 .

W odniesieniu do środowiskowej pomocy społecznej na obszarze LGD Dolina Giełczwi najliczniejszą grupę mieszkańców korzystającą z tej form wsparcia społecznego są mieszkańcy gminy Mełgiew – 5,17%. Najmniej liczna grupa osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej zanotowano w gminie Piaski – 2,51%.

W 2020 roku wskaźnik środowiskowej pomocy społecznej na obszarze LSR liczony według wzoru 6x(1-0.015xliczba mieszkańców/liczba osób korzystających z pomocy społecznej) wyniósł – 3,78

Największe bezrobocie wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym odnotowano w gminie Trawniki (21.15%), najmniejsze w Milejowie (5.03%).

W 2020 roku wskaźnik osób bezrobotnych na obszarze LSR liczony według wzoru $5 \cdot (1 - (0.015 \times \text{ludność w wieku produkcyjnym}) / \text{liczba bezrobotnych})$ wyniósł – 3,69

Spośród 2981 przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników zarejestrowanych na obszarze LSR (dane za 2020 rok) najwięcej zarejestrowano w gminie Mełgiew (903) i Piaski (838). Najmniejszy udział odnotowano w gminie Rybczewice (171). W grupie przedsiębiorstw od 10 do 49 pracowników dominują przedsiębiorstwa działające w gminie Mełgiew (26) i Piaski (24) oraz Milejów (19). Najmniej liczną grupę przedsiębiorstw średnich odnotowano w gminie Rybczewice (4 przedsiębiorstwa).

Na terenie LSR zarejestrowano 2 grupy producentów: Stryjno Sad Sp. z o.o. Zrzeszenie producentów owoców (reprezentant tej grupy producenckiej jest członkiem Walnego Zgromadzenia Członków) oraz Zrzeszenie Producentów Owoców i Warzyw w Milejowie. Jedno z gospodarstw posiada certyfikat eko: PL-EKO-02-00281. Jest to gospodarstwo pani Ewy Gągoł z Krzesimowa (gm. Mełgiew) zajmujący się produkcją ekologiczną gryki.

W 2020 roku wskaźnik przedsiębiorczości liczony według wzoru $0,25 \times \text{liczba mieszkańców} / \text{liczba przedsiębiorstw poniżej 50 pracowników}$ wyniósł – 3,49

Jak wynika z danych dochodu podatkowego, najniższe wartości na 2020 rok odnotowano w gminie Rybczewice 973,81 zł, Milejów 1129,22, Trawniki 1179,43 zł, Piaski 1204,16 zł. Najwyższe dochody podatkowe odnotowano w gminie Mełgiew 1 364,84 zł. Średnia dla obszaru z 5 gmin wynosi 1170,29 zł.

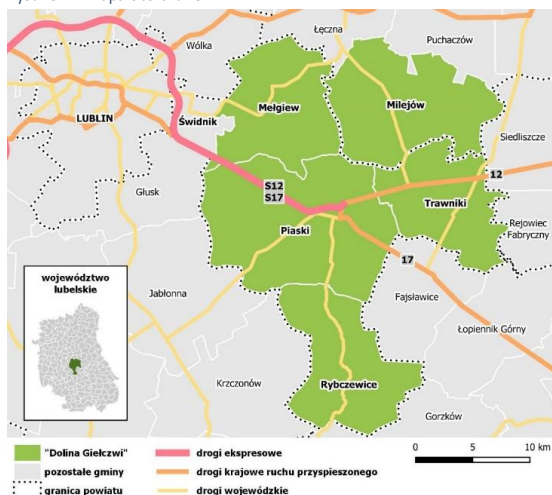
W 2020 roku wskaźnik dochodu podatkowego liczony według wzoru $3750 \text{zł} / \text{średnia wartość wskaźnika G}$ wyniósł – 3,20

Obszary zagrożone trwałą marginalizacją, wg delimitacji zaproponowanej w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR), obejmują łącznie 728 gmin o powierzchni 104,8 tys. km², które zamieszkuje 6,1 mln mieszkańców. Żadna z gmin wchodzących w skład LSR nie została umieszczona na stronie www.gov.pl w opublikowanej zaktualizowanej liście gmin zagrożonych trwałą marginalizacją, w okresie programowania 2021-2027.

2.2 Mapa obszaru objętego LSR

Poniżej zamieszczono mapę obszaru LSR z wydzielonymi granicami poszczególnych gmin, które do niego należą, a także granicami powiatów. Na mapie zaznaczono również główne miejscowości oraz drogi (ekspresowe, krajowe i wojewódzkie). Ponadto w lewym dolnym rogu mapy znalazła się poglądowa grafika przedstawiająca umiejscowienie obszaru LSR na tle województwa lubelskiego.

Rysunek 1. Mapa obszaru LSR

Źródło: materiały LGD Dolina Giełczwi, opracowanie Delta Partner

2.3 Cechy i czynniki spójności terytorialnej LSR

Diagnoza obszaru LGD wskazuje, że obszar ten jest odpowiedni dla strategii, bo wyróżniające go cechy i czynniki (m.in. wspólne tradycje, lokalna tożsamość, poczucie przynależności, wspólne potrzeby i oczekiwania, rozwijające się partnerstwo, wspólne działania ukierunkowane na rozwój obszaru w ramach LSR 2016-2023 i zauważalne efekty tych działań) czynią go społecznie, gospodarczo i środowiskowo spójnym terytorium.

Spójność terytorialna

Wszystkie gminy wchodzące w skład obszaru obowiązywania LSR są gminami wiejskimi (jedynie gmina Piaski jest gminą wiejsko-miejską) połączonymi ze sobą granicami, tworząc zwarty obszar.

Zgodnie z zapisami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych obejmują tereny gmin znajdujących się w fazie postępującej integracji funkcjonalnej z najważniejszymi ośrodkami miejskimi, a także tereny charakteryzujące się dobrą dostępnością komunikacyjną do usług wyższego rzędu oraz dobrym potencjałem rolniczym wykorzystywanym rynkowo i miejscami pracy w obsłudze rolnictwa, tj. gminy wiejskie i obszary wiejskie gmin wiejsko-wiejskich. Dla tych obszarów wyznaczono następujące cele rozwoju zagospodarowania przestrzennego:

- stworzenie warunków dla integracji funkcjonalnej z miastami - włączenie obszarów wiejskich
- otaczających miasta w procesy rozwojowe,
- zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej,
- stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej,
- dywersyfikacja sektorowa gospodarki rolnej;

oraz zasadę zagospodarowania przestrzennego: dostosowywanie zagospodarowania do potrzeb zwiększenia towarowości i wydajności w rolnictwie.

PZP WL wskazuje również Obszar funkcjonalny rozwoju gospodarki żywnościowej (roślinnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej), do którego zaliczono wszystkie gminy wchodzące w skład LGD Dolina Giełczwi, tj.: Mełgiew, Milejów, Piaski, Trawniki oraz Rybczewice. Dla tego obszaru określono: priorytet rozwojowy: optymalne wykorzystanie potencjału produkcyjnego gleb oraz aktywizację gospodarczą poprzez rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego; funkcje rozwojowe: podstawowe – gospodarcza (ukierunkowana na produkcję rolniczą) i towarzyszące – turystyczna; oraz wiodące kierunki zagospodarowania: tj.: produkcja roślinna, rozwój bazy przetwórstwa rolno-spożywczego, rozwój agroturystyki jako formy wzbogacenia funkcjonalnego obszarów wiejskich, rozwój infrastruktury turystycznej (głównie szlaków turystycznych – na tym obszarze Szlak Jana III Sobieskiego), produkcja zdrowej żywności, a także rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

Spójność społeczna

Rada Europy definiuje spójność społeczną jako „zdolność społeczeństwa do zapewnienia dobrobytu dla wszystkich jego członków – minimalizowanie nierówności i unikanie marginalizacji – w celu zarządzania różnicami i podziałami oraz zapewnienia środków zapewniających dobrobyt wszystkim obywatelom” [Council of Europe 2010].

Z jednej strony można pozytywnie przyjąć fakt nie umieszczenia żadnej z gmin na liście gmin zagrożonych trwałą marginalizacją (<https://www.gov.pl/>), z drugiej jednak strony wciąż widoczne są dysproporcje pomiędzy gminami miejskimi a wiejskimi oraz pomiędzy województwem lubelskim (najbiedniejszym województwem w Polsce) a pozostałymi województwami – szczególnie na zachód od linii Wisły.

Niewątpliwie, charakter wsi ulega obecnie ciągłym modyfikacjom. Obserwuje się przejmowanie przez środowiska niemiejskie pewnych cech tak zwanego miejskiego stylu życia, co obserwowane jest w zmniejszającej się liczbie gospodarstw rolnych i zwiększającej się liczbie przedsiębiorstw w innych sektorach niż rolno-spożywczy. Zgodnie z wynikami Powszechnego Spisu Rolnego 2010 i 2020 liczba gospodarstwa ogółem spadła o prawie 50% natomiast liczba gospodarstw małych z areałem upraw do 1 ha włącznie zmniejszyła się na obszarze drastycznie – z 2999 gospodarstw w 2010 do jedynie 62 gospodarstw w 2020 roku. Dane z podziałem na wartości w poszczególnych gminach przedstawia Tabela 1.

Tabela 1 Liczba gospodarstw rolnych na terenie LGD Dolina Giełczwi w roku 2010 i 2020

	Ogółem		Rybczewice		Trawniki		Milejów		Mełgiew		Piaski	
	2010	2020	2010	2020	2010	2020	2010	2020	2010	2020	2010	2020
gospodarstwa ogółem	8 061	4 151	1 027	721	1 555	647	1 560	794	1 649	783	2 270	1 206
do 1 ha włącznie	2 999	62	284	5	692	9	545	15	721	18	757	15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych: <https://bd.stat.gov.pl/>

W aspekcie danych statystycznych dotyczących demografii, potwierdzających spójność społeczną terytorium LGD do najważniejszych czynników potwierdzających spójność społeczną można zaliczyć:

- **przewagę kobiet** (spośród 41 442 osób zamieszkujących teren LSR w 2021 roku 51,03% stanowiły kobiety)
- **dotatnie saldo migracji** - w odniesieniu do roku 2021 saldo migracji wyniosło 158 osób. Najwięcej osób zameldowało się w Gminie Mełgiew (saldo migracji 136). W porównaniu do lat ubiegłych nie tylko gmina Trawniki w 2021 roku osiągnęła ujemne saldo migracji (-3 osoby), ale również po raz pierwszy od dłuższego czasu gmina Rybczewice (-25 osób).

- **ujemny przyrost naturalny**. Na przestrzeni trzech lat (2019-2021) uwzględniając minimalnie dodatnie saldo migracji, liczba mieszkańców opisywanego obszaru zmniejszyła się o 347 osób (ok. 0,84%).

- **malejący udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym**. Najmniej liczną grupą mieszkańców (6 025 w roku 2021) reprezentują osoby w wieku przedprodukcyjnym – 14,5%. Odsetek ludności należącej do tej grupy obniżył się nieznacznie (0,2%) na przestrzeni badanego okresu (w 2019 roku było to 6 166 osób stanowiących 14,7% mieszkańców terenu LSR). Większy spadek nastąpił wśród mężczyzn (o 81 osób/2,6%). Ogólna liczba mężczyzn w tym przedziale wiekowym wyniosła 2 983, a kobiet 3 042. W skali województwa lubelskiego sytuacja wygląda inaczej – zauważalny jest wzrost udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (w 2019 roku stanowiły one 14,7%, a w 2021 roku 15,1%).

- **malejący udział mieszkańców w wieku produkcyjnym**. Na obszarze LSR przeważającą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym (26 348 osób tj. 63,3%). Obserwowane jest nieznaczne obniżenie się odsetka tego typu osób na przestrzeni trzech lat (2019-2021) z 63,4% do 63,3%, przy czym jego większy spadek dotyczy mężczyzn (o 110/0,7%). Ogólna liczba mężczyzn w wieku produkcyjnym w 2021 roku wyniosła 14 247, natomiast kobiet 12 101. Podobna tendencja (obniżanie się odsetka osób w wieku produkcyjnym) zauważalna jest również w skali województwa lubelskiego. Proces ten przebiegał jednak z większą dynamiką a udział osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców na koniec 2021 roku był niższy niż w przypadku obszaru LRS (rok 2019 – 62,9%; rok 2021 – 61,4%).

- **wzrastający udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym**. Osoby w wieku poprodukcyjnym (łącznie 9 207) stanowią 22,1% mieszkańców obszaru (w 2019 roku było to 21,7%). Zauważalny jest wzrost tej grupy ludności w odniesieniu do lat ubiegłych (o 0,4%), co podyktowane jest starzeniem się społeczeństwa. Większy wzrost osób w wieku poprodukcyjnym dotyczy mężczyzn (o 90 osób/1%). Ogólna liczba mężczyzn w wieku poprodukcyjnym w 2021 roku wyniosła 3 037, z kolei kobiet ponad dwukrotnie więcej – 6 170. Zwiększanie się odsetka osób w wieku poprodukcyjnym obserwowane jest także w skali województwa lubelskiego. Proces ten charakteryzowała większa dynamika w porównaniu z obszarem LSR. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców na koniec 2021 roku był wyższy niż w przypadku obszaru LRS (rok 2019 – 22,3%; rok 2021 – 23,4%).

- **utrzymujące się równomierne na całym obszarze zapotrzebowanie na wsparcie środowiskowej pomocy społecznej**. W odniesieniu do środowiskowej pomocy społecznej na obszarze LGD Dolina Giełczwi najliczniejszą grupę mieszkańców korzystającą z tej form wsparcia społecznego są mieszkańcy gminy Mełgiew – 5,17%. Najmniej liczna grupa osób korzystających z środowiskowej pomocy społecznej zanotowano w gminie Piaski – 2,51%.

Spójność gospodarcza

Spójność gospodarcza jest mierzona za pomocą produktu krajowego brutto na mieszkańca, uwzględniając parytet siły nabywczej. W Polsce za 2019 rok PKB szacowany był na poziomie 59 598 zł/1 mieszkańca, a w województwie lubelskim na 40 741 zł (co stanowi tylko 68,4% PKB dla Polski). Pod tym względem województwo lubelskie jest na ostatnim miejscu rankingu, co potwierdza, że ludność zamieszkująca województwo lubelskie mieszka w najbiedniejszym regionie Polski.

Pojęcie spójności ekonomicznej odnosi się do poziomu ogólnej aktywności gospodarczej danych obszarów i jest definiowane jako stopień zbliżenia się do siebie poszczególnych regionów pod względem podstawowych mierników makroekonomicznych. Spójność ekonomiczna najczęściej jest mierzona za pomocą wskaźnika obrazującego wielkość produktu krajowego brutto na mieszkańca, jednak wartość ta jest szacowana jedynie na poziomie całej gospodarki, regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3). Dlatego też dla oceny poziomu spójności ekonomicznej w jednostkach samorządu terytorialnego niższego szczebla organizacji stosowane są mierniki odnoszące się do innych zmiennych. Spójność ekonomiczna może być więc analizowana w kontekście stanu i struktury gospodarki, poziomu rozwoju infrastruktury oraz sytuacji finansowej podmiotów gospodarczych.

Na obszarze gmin objętych LSR pomimo spadku ogólnej liczby gospodarstw rolnych wciąż dominuje rolnictwo, które dla dużej liczby mieszkańców stanowi główne źródło utrzymania. W strukturze gospodarstw liczbie przeważają gospodarstwa o małej powierzchni gruntów (od 1 do 5 ha – 2222 gospodarstw – ponad 50%). Mniej więcej podobny jest w każdej gminie udział gospodarstw o powierzchni od 5 do 10 ha (łącznie 856 gospodarstw), 10-15 ha (łącznie 362 gospodarstwa) i powyżej 15 ha (łącznie 649 gospodarstw). Drugim obszarem pod względem znaczenia gospodarczego pozostają usługi, w tym sektorze – zdominowanym przez mikro i małe firmy – obserwuje się stopniowy wzrost przedsiębiorczości.

Spośród 2990 przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników zarejestrowanych na obszarze LSR (dane za 2020 rok) najwięcej zarejestrowano w gminie Mełgiew (903) i Piaski (838). Najmniejszy udział odnotowano w gminie Rybczewice (171). W grupie przedsiębiorstw od 10 do 49 pracowników dominują przedsiębiorstwa działające w gminie Mełgiew (26) i Piaski (24) oraz Milejów (19). Najmniej liczną grupę przedsiębiorstw średnich odnotowano w gminie Rybczewice (4 przedsiębiorstwa).

Na terenie LSR zarejestrowano 2 grupy producentów: Stryjno Sad Sp. z o.o. Zrzeszenie producentów owoców (reprezentant tej grupy producenckiej jest członkiem LGD) oraz Zrzeszenie Producentów Owoców i Warzyw w Milejowie. Jedno z gospodarstw posiada certyfikat eko: PL-EKO-02-00281. Jest to gospodarstwo pani Ewy Gągoł z Krzesimowa (gm. Mełgiew) zajmujący się produkcją ekologiczną gryki.

Największe bezrobocie wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym odnotowano w gminie Trawniki (21.15%), najmniejsze w Milejowie (5.03%). Poziom bezrobocia i przedsiębiorczości wpływa na dochód podatkowy. Jak wynika z danych dochodu podatkowego, najniższe wartości na 2022 rok odnotowano w gminie Rybczewice 1108,61 zł i Trawniki 1159,08 zł. W gminie Milejów - 1307,75 zł, w gminie Piaski - 1450,03 zł, zaś najwyższe dochody podatkowe odnotowano w gminie Mełgiew 1506,74 zł. Średnia dla obszaru z 5 gmin na 2022 wyniosła 1306,44 zł, co stanowi nieco więcej niż 60% wartości tzw. wskaźnika G¹ dla kraju, którego wartość wynosi 2 122,33 zł.

Kolejnym miernikiem spójności ekonomicznej (gospodarczej) są dochody jednostek samorządu terytorialnego. Dochody własne samorządów na 1 mieszkańca ogółem (1931,36 zł średnia dla obszaru) są zbliżone do wartości dla województwa lubelskiego: 1930,41 (dane za 2021 rok). Niestety dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych stanowią jedynie 90% średniej województwa (663,53 zł/mieszkańca przy wartości 727,78 dla województwa) a dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych stanowią jedynie 61% (19,27 zł/mieszkańca przy wartości 31,45 zł/mieszkańca dla województwa lubelskiego).

Kolejnym wskaźnikiem jest wartość wydatków inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego (gmin bez gmin na prawach powiatu). W 2021 roku były one na średnim poziomie 9 mln zł – przy czym najmniejszą wartość poniosła gmina Mełgiew 6,7 mln zł a największą gmina Milejów 13,8 mln zł. W porównaniu do wskaźnika wartości wydatków inwestycyjnych na 1 mieszkańca (również bez gmin na prawach powiatu) w 2021 roku była to kwota 21,4 zł (co jest wyższą wartością niż średnia dla województwa wynosząca 15,9 zł i kraju wynosząca 14,3 zł na 1 mieszkańca). W wydatkach inwestycyjnych na 1 mieszkańca w 2021 roku przoduje gmina Rybczewice – 34,3 zł. Najmniejszą wartość odnotowano w gminie Mełgiew – 13 zł/1 mieszkańca.

¹ Źródło: <https://www.gov.pl/web/finanse/wskazniki-dochodow-podatkowych-gmin-powiatow-i-wojewodztw-na-2022-r>

Spójność środowiskowa

Na obszarze LSR występuje kilka jednostek fizyczno-geograficznych, które kształtując go, utworzyły różne formy terenu – od lekko pofałdowanych do równinnych. Występuje tu wiele cieków wodnych – Gielczew, Stawek, Sierotka, Marianka, Radomirka, Wieprz oraz wody stojące w postaci stawów, oczek wodnych i zagłębień. Część z nich wykorzystywana jest w celu uprawiania różnych form turystyki i rekreacji. Do miejsc o dużych walorach przyrodniczo-krajobrazowych objętych ochroną należą: Nadwieprzański Park Krajobrazowy, Czerniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu, Krzczonowski Park Krajobrazowy, rezerwat przyrody „Wierzchowiska”.

W każdej z gmin występują formy ochrony przyrody: W gminie Mełgiew Czerniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu i 11 pomników przyrody (w tym dąb Krzesimir), w gminie Piaski położony jest rezerwat przyrody Wierzchowiska, Krzczonowski Park Krajobrazowy; na terenie Gminy Rybczewice znajduje się obszar Krzczonowskiego Parku Krajobrazowego i 5 pomników przyrody; na terenie gminy Trawniki znajduje się Nadwieprzański Park Krajobrazowy i 2 pomniki przyrody; na terenie gminy Milejów również znajduje się część Nadwieprzańskiego Parku Krajobrazowego, obszar Natura 2000: Dolina Śródkowego Wieprza oraz 15 pomników przyrody.²

Rekomendacje dotyczące utrzymania spójności społeczno-gospodarczej:

Mając na uwadze wnioski z analizy charakterystyki obszaru, konsultacji społecznych, w celu utrzymania spójności społecznej i rozwoju obszaru planuje się m.in.:

- aktywizację ludzi młodych poprzez ich zaangażowanie w działalność Stowarzyszenia (członkostwo w Zarządzie i Radzie) oraz realizację operacji na rzecz lokalnego środowiska młodzieżowego, w tym integrujących, animizujących itp.
- aktywizację seniorów poprzez ich zaangażowanie w działalność Stowarzyszenia (członkostwo w Zarządzie i Radzie) oraz realizację operacji na rzecz seniorów w zakresie włączenia społecznego, cyfrowego lub innym
- wsparcie grup osób w niekorzystnej sytuacji (racjonalny i adekwatny sposób animacji, komunikacji i informowania lokalnej społeczności o możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub o możliwości korzystania z efektów tych działań)
- wsparcie pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (agroturystyka, zagrody edukacyjne)
- realizację operacji przewidzianych w Planie Działań LSR.

Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR

Oddolność to jedna z siedmiu podstawowych cech metody LEADER. Oddolność tworzenia niniejszej LSR została zapewniona poprzez angażowanie partnerów lokalnych oraz rzeczywisty, partycypacyjny udział mieszkańców w procesie jej powstawania. Aktywność podmiotów zaangażowanych w przygotowanie LSR będzie kontynuowana również w trakcie jej wdrażania.

Zarówno na etapie tworzenia jak i realizacji LSR uwzględniano / będzie się uwzględniać zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, w tym: poszanowania praw podstawowych oraz przestrzegania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, zasady równości kobiet i mężczyzn, zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyni poważnych szkód”.

3.1 Przebieg konsultacji

LSR LGD „Dolina Gielczwi” na lata 2024-2029 została przygotowana przy aktywnym udziale lokalnej społeczności. Partycypacja społeczna i odpowiednie zaangażowanie mieszkańców obszaru w proces tworzenia, wdrażania i monitorowania strategii pozwolił multiplikować efekty planowanych zmian i prowadzić do rozwoju obszaru w długim okresie. Zgodnie z Planem włączenia społeczności w proces przygotowania LSR³ w procesie przygotowania LSR wyróżniono następujące kroki (zadania):

² Źródło: <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/>

³ Źródło: <https://dolinagielczwi.org/lsr-2023-2027/przygotowanie-lsr-lata-2023-2027/>

- I) analizę potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru,
 II) zdefiniowanie celów i ustalenie ich hierarchii,
 III) określenie odnośnych działań i planowanych przedsięwzięć będących sposobami realizacji LSR oraz określenie wskaźników, które zobrazują stopień realizacji przedsięwzięć, a także grup docelowych, których te przedsięwzięcia dotyczą.

Całokształt procesu zrealizowany został w oparciu o wzajemnie uzupełniające się metody badawcze, które zapewniały bezstronność, obiektywność oraz szeroki przekrój opinii i gromadzonych informacji na temat funkcjonowania i potrzeb obszaru i mieszkańców gmin objętych funkcjonowaniem LGD „Dolina Giełczwi”. Wśród metod badawczych znalazły się zarówno jakościowe jak i ilościowe metody badawcze. Etapem rozpoczynającym proces planowania strategicznego było rozpoznanie stanu obecnego. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru objętego strategią była punktem wyjścia do formułowania kolejnych założeń i zamierzeń w dalszym planowaniu rozwoju. Oprócz zebrania danych statystycznych, które ze względu na utrwaloną metodologię ich zbierania pozostają źródłem obiektywnym, zebrano opinie społeczności lokalnej w licznych badaniach ankietowych, wywiadach telefonicznych, sondach internetowych, kontaktach mailowych czy spotkaniach bezpośrednich, które opisano w poniższej tabeli.

Tabela 2 Formy partycypacji interesariuszy

Forma	Grupa docelowa	Opis
Spotkania konsultacyjne	Uczestnicy spotkań konsultacyjnych (spotkanie otwarte poprzedzone szeroką informacją o terminach i miejscach spotkań)	Spotkania z mieszkańcami poszczególnych gmin należących do LGD „Dolina Giełczwi”, na których zebrane zostały opinie o stanie obecnym, rozpoznane potrzeby i potencjały obszaru. Zorganizowano 5 spotkań (po 1 spotkaniu z mieszkańcami w każdej z gmin należących do LGD), na których zgromadzeni interesariusze aktywnie współpracowali i dyskutowali o przyszłości swoich małych ojczyzn i obszaru LGD Dolina Giełczwi: Spotkania odbyły się w godzinach popołudniowych umożliwiającą udział wszystkim mieszkańcom, również aktywnym zawodowo, w dni robocze (od poniedziałku do czwartku) w dniach 18-25 lipca 2022 roku. Spotkania odbyły się głównie w siedzibach instytucji publicznych, które zwyczajowo w danej gminie są miejscem spotkań (sale sesyjne w urzędach, domy kultury, biblioteki, itp.). Wybór miejsca spotkań podyktowany był zapewnieniem neutralności zgromadzonym uczestnikom.
Warsztaty strategiczne	Uczestnicy warsztatów strategicznych w ramach spotkań konsultacyjnych (spotkanie otwarte poprzedzone szeroką informacją o terminach i miejscach spotkań)	Na spotkaniach identyfikujących stan obecny została przeprowadzona analiza SWOT – klasyczne narzędzie stosowane w zarządzaniu strategicznym, przeprowadzona przy wsparciu eksperta zewnętrznego. Dyskusję ukierunkowano na zagadnienia dotyczące głównych cech podejścia LEADER, w szczególności: innowacyjność, cyfryzacja, środowisko i klimat, zmiany demograficzne, starzenie się społeczeństwa i wyludnienie, partnerstwo w realizacji LSR.
Ankietowe badanie opinii publicznej (CAWI)	Mieszkańcy, Użytkownicy sieci Internet	Uzupełnieniem informacji zebranych podczas spotkań gminnych były ankietowe badanie opinii publicznej przeprowadzone w formie on-line (https://ankieta.deltapartner.org.pl/lgd_dolina_gielczwi_-_mieszkancy),
Wywiady telefoniczne (CATI)	Mieszkańcy – właściciele telefonów	Wywiady telefoniczne wykonane przez wykonawcę DeltaPartner
Badania ankietowe (PAPI)	Mieszkańcy – głównie seniorzy	Kontakt z Seniorkami i Seniorami, poznanie obszaru ich zainteresowań, jak również tego, jak i dzięki komu chcą te zainteresowania zaspokajać, jaką i gdzie wiedzę chcą zgłębiać oraz jakie działania powinny być realizowane dla tej grupy wiekowej
Sondy w mediach społecznościowych	Mieszkańcy, użytkownicy sieci Internet, społeczność obserwująca profil Facebookowy LGD	W ramach przeprowadzonych sond internetowych pogłębiano badania związane z lokalnymi potrzebami. W pytaniach zamkniętych zawarto katalog potencjalnych odpowiedzi a obserwujący profil na Facebooku za pomocą emotikonów reakcji mogli w sposób szybki i prosty wskazać swoje wybory.

Dyżury konsultacyjne w formie „spotkań przy kawie”	Mieszkańcy: osoby fizyczne oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych, związków wyznaniowych i jednostek organizacyjnych samorządów	W ramach partycypacyjnego tworzenia strategii stworzono przestrzeń do rozmowy i wyrażania opinii. W trakcie całego procesu przygotowania LSR, w biurze LGD prowadzone były cykliczne (przynajmniej dwa razy w miesiącu, stały dzień i godzina) – w godzinach popołudniowych (poza godzinami pracy biura), aby ułatwić kontakt z LGD osobom aktywnym zawodowo. Dyżury konsultacyjne otwarte dla wszystkich mieszkańców chcących przekazać swoje uwagi i opinie. Dyżury organizowano w swobodnej formule „rozmowa przy kawie”. Z rozmowy spisywano notatkę w formie karty indywidualnego zgłoszenia uwag i propozycji – zawierające dane kontaktowe osoby biorącej udział w tej formie konsultacji i notatkę pracownika z rozmowy dotyczącej uwag, opinii i propozycji.
Korespondencja mailowa	Mieszkańcy: osoby fizyczne oraz przedstawiciele NGO, związków wyznaniowych i jedn. organizacyjnych JST	Pomysły na działania wdrożeniowe i inicjatywy zgłaszano również drogą mailową, wraz z uzasadnieniem potrzeb i potencjałów w dziedzinach związanych z planowanymi działaniami.
Ogłoszenia, plakaty	Mieszkańcy	Za przygotowanie i wydruk plakatów ogłoszeń o konsultacjach odpowiedzialni byli pracownicy Biura. Ogłoszenie i plakaty były udostępnione u partnerów, szczególnie w budynkach należących/zarządzanych przez jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne oraz na tablicach informacyjnych sołectw/miejscowości.
Spotkania integracyjne	Mieszkańcy	Za organizację spotkań integracyjnych w ramach Stowarzyszenia odpowiada Biuro Stowarzyszenia. Ponadto w przypadku organizacji podobnych spotkań przez pozostałych partnerów Stowarzyszenia w ramach ich bieżącej działalności pracownicy Biura są zapraszani do udziału. Podczas takich spotkań przekazywane są najbardziej aktualne informacje oraz zbierane są spostrzeżenia dotyczące funkcjonowania LGD Dolina Giełczwi i wyciągane wnioski rozwojowe.
Zadanie przyszłościowe dla młodych - konkurs plastyczno-graficzny „Obrazkowe futurestory mojej gminy”	Dzieci i młodzież	Konkurs miał charakter angażujący młodych mieszkańców obszaru. Głównym celem konkursu było włączenie młodzieży do udziału w konsultacjach społecznych LSR obszaru LGD na lata 2024-2029”. Zadaniem konkursowym było wykonanie pracy plastycznej lub graficznej przedstawiającej wizję gminy (Melgiew, Milejów, Piaski, Rybczewice lub Trawniki) lub pojedynczej miejscowości z obszaru LSR za kolejnych kilka lat. Wizja przyszłości gminy/miejscowości miała uwzględniać potrzeby, oczekiwania młodych mieszkańców, prezentować pomysły na nowatorskie zmiany w przestrzeni publicznej. Konkurs trwał od 3 do 31 sierpnia 2022 roku.
Kontakt z osobami kontaktowymi w urzędach gmin	Mieszkańcy poszczególnych gmin wchodzących w skład obszaru	W każdej gminie wyznaczono osobę do kontaktu pośredniczącą w kontaktach z Biurem Stowarzyszenia. Takie rozwiązanie ułatwia dostęp do pracowników Stowarzyszenia, którego siedziba mieści się w Bystrzejowicach Drugich na terenie gminy Piaski. Tym samym mieszkańcy nie muszą w celach bezpośredniego kontaktu przemieszczać się do siedziby Stowarzyszenia – mogą przy okazji załatwiania spraw urzędowych pozyskać informacje lub szczegółowe dane kontaktowe (mailowe, telefoniczne) do pracowników Biura.
Badanie ankietowe ukierunkowane na rozpoznanie potencjalnych inicjatyw i pomysłów (fiszka projektowa)	Mieszkańcy, przedstawiciele wszystkich grup społecznych i interesariuszy	Badanie przeprowadzono w maju 2023 roku. Informacje o badaniu zostały rozpowszechnione w możliwie najszerszym kontekście – wykorzystano internetowe kanały informacyjne (korespondencja mailowa, informacja na profilu w portalu społecznościowym). Informacje zostały przekazane również ustnie podczas spotkań, szkolenia organizowanych przez Partnerów Stowarzyszenia.

Spotkania Zespołu ds. LSR / kwiecień - maj 2023	Lokalni liderzy, eksperci, pracownicy Biura	W ramach spotkań roboczych Zespołu zostały zdefiniowane cele strategii i ich hierarchia, określono działania i planowane przedsięwzięcia oraz wskaźniki, które zobrazują stopień realizacji przedsięwzięć. Ocena planowanych przedsięwzięć zostanie poddana analizie kryteriów takich jak: trafność, efektywność, skuteczność, oddziaływanie, trwałość, realność założeń, mierzalność efektów, itp. Zespół ds. LSR w sposób równościowy reprezentował interesy wszystkich grup zaproszonych do współpracy.
---	---	--

Źródło: materiały LGD Dolina Giełczwi

Uczestnictwo społeczności na tym etapie formułowania strategii było nie do przecenienia ze względu na doskonałą znajomość lokalnej specyfiki. W całym procesie przygotowania LSR zostały wykorzystane zróżnicowane środki komunikacji ze społecznością lokalną: tradycyjne (ogłoszenia w formie plakatów, spotkania) i elektroniczne (strona internetowa, Facebook, ankiety on-line, mailing).

Po zakończeniu konsultacji sporządzono i udostępniono na [www LGD raport https://dolinagielczwi.org/lsr-2023-2027/konsultacje-spoeczne-2/](https://dolinagielczwi.org/lsr-2023-2027/konsultacje-spoeczne-2/), w którym została przedstawiona analiza przyjętych i odrzuconych wniosków z konsultacji. W niniejszej strategii zostały wykorzystane w możliwie jak największej części dane zebrane podczas konsultacji, przełożone na cele, przedsięwzięcia i rezultaty.

3.2 Zaangażowanie stron, metody i narzędzia

Formy partycypacji, komunikacji i udziału w procesie budowania LSR były dostępne dla wszystkich mieszkańców obszaru bez względu na płeć, wiek, wykształcenie, miejsce zamieszkania czy reprezentacje środowisk.

Podczas wszystkich przeprowadzonych spotkań znaczną grupę uczestników stanowili przedstawiciele lokalnych organizacji pozarządowych, przedsiębiorcy oraz sołtysi. W spotkaniach znaczny udział miały kobiety.

W badaniach ankietowych CAWI wzięło udział 36% mieszkańców w wieku 31-40 lat, 30% mieszkańców w wieku 40-50 lat, 13% mieszkańców w wieku 21-30 lat, 8,3% osób powyżej 60 roku życia i 1% mieszkańców w wieku poniżej 20 roku życia. Nieco ponad 65% mieszkańców deklaruowało wykształcenie wyższe, 30% wykształcenie średnie, 3,6% wykształcenie zawodowe. 1% respondentów wciąż kontynuuje naukę. Ze względu na reprezentację branż 37% respondentów określiło się jako przedsiębiorcy, 16,7% pracownicy instytucji publicznych, 12% przedstawiciele stowarzyszeń i organizacji społecznych, prawie 10% respondentów reprezentowało grupę rolników, prawie 5% grupy niesformalizowane (np. koła gospodyń wiejskich, koła wędkarskie czy pszczelarskie). 13% respondentów nie wskazało reprezentacji żadnej z powyższych grup.

W sondach internetowych (profil Facebook) wzięło udział ponad 100 osób (średnio około 35 osób na 1 sondę, które publikowane były w kwietniu i maju 2023 roku). Wyniki sond internetowych uszczegóławiały niektóre wnioski z konsultacji w zakresie preferencji potencjalnych działań i narzędzi realizacji LSR (w tym narzędzi komunikacji). Ze względu na specyfikę mediów społecznościowych nie dokonano analizy respondentów ze względu na reprezentację, aczkolwiek wszystkie te osoby obserwują profil LGD Doliny Giełczwi.

W badaniach dostosowanych do grupy seniorów wzięło udział 35 osób, z czego kobiety stanowiły prawie 75%. W podziale na grupy wiekowe osoby w wieku 60-69 lat stanowiły prawie 29%, 43% osoby w wieku 70-79 lat a osoby w wieku powyżej 80 lat stanowiły niemal 26%.

Dodatkowo w maju 2023 roku przeprowadzono rozpoznanie pomysłów projektowych i dotyczących planowanych inicjatyw. W badaniu wzięło udział 46 respondentów, z czego respondenci najliczniej reprezentowali grupę mieszkańców (41,3%), lokalne stowarzyszenia (37%), podmioty gospodarcze (ponad 15%) i sektor publiczny (10%).

Jak wynika z powyższych danych zachowano pełną reprezentatywność społeczności obszarów wiejskich.

Społeczność lokalna angażowana będzie także podczas realizacji strategii, jej aktualizacji, monitorowania, ewaluacji i oceny oraz opracowania i zmiany lokalnych kryteriów wyboru. Szczegółowe zapisy dotyczące procedury włączenia społeczności lokalnej w te ważne elementy wdrażania LSR zawierają odpowiednie części LSR.

3.3 Wnioski z konsultacji

W wyniku warsztatów strategicznych spisano m.in. listę mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń. Po analizie warsztatów w każdej gminie (podczas których zgłaszane były również konkretne, lokalne aczkolwiek incydentalne problemy mieszkańców) dokonano analizy uogólniającej, w wyniku której przygotowano wstępną analizę SWOT (tabela nr 3).

Tabela 3 Wstępna analiza SWOT jako wynik warsztatów strategicznych

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> obszar o coraz bardziej podmiejskim charakterze – wzrost zainteresowania tymi terenami pod kątem osiedlania się ludzi z zewnątrz, którzy dojeżdżają do pracy do dużych ośrodków miejskich stały rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy - „więcej ZUS-u niż KRUS-u” dobry dostęp komunikacyjny do ośrodków miejskich Świdnika, Piask, Lublina liczna infrastruktura publiczna możliwa do wykorzystania na cele społeczne i integracyjne (ośrodki kultury, biblioteki, remizy, centra integracji, boiska, place zabaw, zewnętrzne siłownie) zasoby historyczne i przyrodnicze możliwe do wykorzystania w celach rekreacyjnych spokój, cisza, brak uciążliwego przemysłu zasoby ludzkie (KGW, OSP, Kluby Seniora) aktywność kulturalna (zespoły ludowe i śpiewacze, orkiestry dęte, teatr Gardzienice) produkty lokalne (flaki piaseckie, kluchy mełgiewskie, zaciera trawnicka, orzech laskowy) 	<ul style="list-style-type: none"> malejąca liczba małych gospodarstw rolnych, powolny zanik tradycyjnego rodzinnego rolnictwa nieliczne organizacje i przedsiębiorstwa świadczące usługi rekreacji, rehabilitacji, porad dietetycznych, i z tzw. „branży beauty” problemy z przekształceniem działek z rolnych na mieszkalne czy usługowe odpływ młodzieży nieliczne wydarzenia i usługi aktywizujące, integracyjne, animacyjne środowiska – niska atrakcyjność oferty spędzania czasu wolnego słaby potencjał organizacyjny organizacji pozarządowych niewystarczające wyposażenie obiektów infrastruktury publicznej, która mogłaby służyć mieszkańcom w celu aktywizacji, integracji i realizacji działań włączających część infrastruktury spędzania wolnego czasu wymaga remontów, odtworzenia, odnowienia czy dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami sporadyczny dostęp do wydarzeń kulturalnych w weekendy („Ośrodek Kultury nieczynny w soboty i niedziele”); niedobór miejsc, gdzie można kupić czy zjeść produkty kuchni lokalnej; niewystarczająca baza noclegowa – mała liczba miejsc w agroturystykach
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> atrakcyjne położenie w sąsiedztwie Lublina (w ramach i w sąsiedztwie Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego) wsparcie lokalnych organizacji pozarządowych (pomoc organizacyjna, szkolenia, doposażenie), które mogłyby prowadzić działalność aktywizującą, integracyjną, włączającą wykorzystanie dziedzictwa naturalnego i historycznego na potrzeby rozwijającego się sektora usług rekreacji, wypoczynku, turystyki lokalnej, edukacji przyrodniczej i ekologicznej (w tym wykorzystanie potencjału Szlaku Jana III Sobieskiego, promocja produktów lokalnych) wzrost aktywności sportowej mieszkańców Lubelszczyzny: rowery, nordic walking, kajakarstwo, bieganie, miejsce na sporty zimowe (tor saneczkowy), baseny, kąpieliska rozwój i odtwarzanie lokalnego rzemiosła: połączenie działalności pszczelarskiej i pasiecznej, warsztaty browarnicze i rzemiosła piwnego, winiarnie i wykorzystanie dzikiego wina, wędzarnia ryb 	<ul style="list-style-type: none"> niestabilność gospodarcza wysokie koszty pracy niestabilna sytuacja na świecie, konflikty między państwami, wojna wzrost patologii pogorszenie sytuacji finansowej samorządów dalsze wyludnianie i migracja zarodkowa młodych ludzi; nasilająca się izolacja mieszkańców (niska aktywność społeczna) zwłaszcza terenów peryferyjnych zanik tradycji lokalnych i umiejętności z zakresu rolnictwa, zanik inicjatyw o charakterze integracyjnym i wspólnototwórczym uzależnienie od podmiotów zewnętrznych w zakresie realizacji inicjatyw oddolnych, brak samodzielności i inicjatywy regionalna konkurencja terenów atrakcyjnych turystycznie (Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie, Rostocze)

<ul style="list-style-type: none"> wsparcie podmiotów ekonomii społecznej (zwłaszcza w związku ze zmianą przepisów prawnych) cyfryzacja, rozwój usług świadczonych drogą elektroniczną, rozwój odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej na obszarze gminy 	<ul style="list-style-type: none"> efekty zmian klimatycznych (susze, podtopienia, burze z wichurami) wymagające kosztownych inwestycji adaptacyjnych bliskość dużych ośrodków absorbujących kapitał inwestycyjny i ludzki (Lublin, Świdnik, Chełm), pogarszający się stan infrastruktury publicznej (drogi, budynki)
--	--

Źródło: materiały LGD Dolina Giełczwi

- Uczestnicy warsztatów strategicznych określili priorytetowe działania i sposoby rozwiązania zidentyfikowanych problemów:

zatrzymanie odpływu młodych mieszkańców focus na seniorów rozbudowa i rozwój infrastruktury plenerowej - rekreacyjnej i sportowej – wiaty, grille, miejsca przystankowe, place zabaw, siłownie zewnętrzne, boiska i inne atrakcje zachęcające do aktywnego spędzania czasu poza domem wsparcie przedsiębiorców głównie w zakresie usług świadczonych lokalnie dla mieszkańców wykorzystanie istniejącego zaplecza społecznego zarówno infrastrukturalnego jak i kadrowego (świetlice, działające zespoły śpiewacze, kapele, zespoły sportowe, organizacje lokalne) i zwiększenie ich potencjału poprzez doposażenie (w celu poprawienia oferty) wykorzystanie potencjału rolniczego gmin do rozwoju innych usług np. zagród edukacyjnych, gospodarstw agroturystycznych z wyżywieniem dla gości wzmocnienie lokalnych liderów i NGO, m.in. poprzez uruchomienie wsparcia szkoleniowego i doradczego w zakresie pisania wniosków dla przedstawicieli NGO i grup nieformalnych, sieciowanie współpracy między NGO dbałość o lokalne dziedzictwo historyczne, kulturowe i przyrodnicze (kultywowanie, ochrona).

W odniesieniu do grup społecznych, które powinny zostać uznane za priorytetowe w LSR wskazano: kobiety, osoby poszukujące pracy, rolników oraz seniorów, młodzież i dzieci.

Kolejne etapy działań partycypacyjnych potwierdzały wnioski sformułowane na warsztatach strategicznych (jw.):

- w ramach pogłębionych dyskusji podczas indywidualnych spotkań w formule „przy kawie”:

Najczęściej zgłaszano konieczność wzmocnienia działań integracyjnych, aktywizujących i włączających zwłaszcza grup międzypokoleniowych, konieczność wzmocnienia potencjału lokalnych organizacji pozarządowych, poprawę zagospodarowania przestrzeni publicznych oraz doposażenia miejsc ogólnodostępnych (m.in. świetlice).

- w wywiadach indywidualnych:

Podkreślano konieczność zwiększania zaangażowania i aktywności mieszkańców głównie młodzież (place sensoryczne, inicjatywy typu książkodzielnia-uwolnij książkę czy jadłodzielnia uczące ludzi współpracy i zaangażowania), inicjowanie działań w zakresie kultywowania tradycji, ginących zawodów, rzemiosła (np. lokalna szkoła tradycji), edukowania w zakresie ekologii, poszerzanie oferty dla dzieci, młodych i seniorów, rozwijanie oferty slow life na obszarze LSR.

- w badaniu ankietowym:

Wskazano wyraźnie konieczność rozwijania obszaru w oparciu o potencjał przyrodniczy (rzeki Giełczew i Wieprz) oraz dziedzictwo historyczne i zabytki, a w związku z tym rozwijanie infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej [w odpowiedzi na to pytanie ponad ¼ ankietowanych opowiedziało się za stworzeniem miejsc rekreacji i wypoczynku – 31,6%, budowę ścieżek rowerowych 17%, promocją szlaków turystycznych 11,8%]. Ankietowani wyrazili oczekiwania względem działań i inicjatyw integracyjnych, aktywizacji i rozwoju usług związanych ze spędzaniem czasu wolnego oraz podniesienia poziomu zdrowia mieszkańców.

- w sondach internetowych:

Interesariusze wskazali na potrzebę organizacji wydarzeń integracyjnych, rozwój biogospodarki i rynku pracy zdalnej oraz rozwój, wsparcie rozwoju usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych, usług turystycznych i rekreacyjnych. Z katalogu preferowanych narzędzi komunikacji najczęściej wskazywano na posty w mediach społecznościowych, informacje na stronie internetowej oraz komunikację interpersonalną podczas spotkań integracyjnych i warsztatów.

Ostatni etap partycypacyjno-konsultacyjny dotyczył potencjalnych pomysłów na projekty i inicjatywy realizujące LSR. Listę prawie 50 zgłoszeń pogrupowano w następujące bloki tematyczne:

Rysunek 2 Bank pomysłów

Pośród zgłoszonych propozycji prawie 40% zostało ocenionych jako innowacyjne (wprowadzenie nowego lub istotnie ulepszonego produktu/usługi), wpływające na przeciwdziałanie niekorzystnym sytuacjom demograficznym (37%), związane z cyfryzacją (15%) oraz wpływające na zapobieganie zmianom klimatu (13%).

Zebrane opinie podczas konsultacji społecznych oraz wynikające z nich rekomendacje poddano analizie pod kątem możliwości i zasadności uwzględnienia ich w tekście końcowym strategii. We wnioskach uwzględniono przede wszystkim takie obszary interwencji, które są zgodne z zasadami realizacji RLKS oraz obowiązującymi przepisami, natomiast pominięto analizę problemów, których rozwiązanie leży poza możliwościami czy kompetencjami LGD.

Uwzględniając wnioski z konsultacji społecznych przyjęto, że strategia powinna skupiać się na (1) zwiększeniu włączenia i wielowymiarowej aktywizacji społeczności lokalnej: gospodarczej, społecznej i edukacyjnej, (2) wzmocnieniu zrównoważonego rozwoju obszaru LSR w oparciu zasoby endogenne z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i prośrodowiskowych. Odrzucono zagadnienia m.in. związane z budową dróg, światłowodów, transportem publicznym, przekształceniem działek, budową obiektów typu aquapark, filie domów kultury), budową akwenu wodnego, opieką społeczną i usługami zdrowotnymi w ramach NFZ – jako operacje wyłączone z pomocy interwencji LEADER w PS WPR na lata 2023-2027 lub takie, które mogą zostać rozwiązane w ramach realizacji zadań własnych samorządu, ewentualnie - inwestycje są na tyle duże, że są poza zasięgiem finansowym przygotowywanej strategii.

3.4 Metody i kroki utrzymania zaangażowania lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR

Podejście partycypacyjne przy wdrażaniu LSR wiąże się z uruchomieniem procesu, w którym wdrażanie Strategii będzie uwzględniało udział następujących grup interesariuszy:

- organizacji pozarządowych (organizacji członków Stowarzyszenia LGD Dolina Giełczwi oraz organizacji, którym w ramach konkursów przyznane zostaną środki na realizację projektów i grantów) oraz Ochotniczych Straży Pożarnych i zarejestrowanych Kół Gospodyń Wiejskich,
- jednostek samorządu terytorialnego oraz podległych im jednostek organizacyjnych (przedszkola, szkoły, ośrodki kultury, biblioteki, urzędy gmin, GOPSy),
- lokalnego biznesu (członków Stowarzyszenia LDG Dolina Giełczwi oraz przedsiębiorstwa, które bezpośrednio lub pośrednio skorzystają ze środków przyznanych w ramach konkursów na realizację projektów i grantów)
- nieformalnych grup społecznych, np. uczestnicy Klubów Seniora, uczniowie korzystający z zajęć dodatkowych w szkołach, kołach zainteresowania itp.

z uwzględnieniem reprezentacji grup wiekowych (młodzież, seniorzy), płci (kobiety i mężczyźni – w tym zapewnienie reprezentatywnego udziału kobiet) oraz grup w niekorzystnej sytuacji zidentyfikowanych w obszarze LSR.

W celu zapewnienia reprezentatywności Stowarzyszenie opracowało matrycę interesariuszy i ważnych partnerów lokalnych, ponadlokalnych (w tym inne stowarzyszenia LGD), międzynarodowych (na podstawie podpisanych porozumień o współpracy). Proces tworzenia matrycy interesariuszy podzielono na 4 etapy: identyfikacja (która polega na stworzeniu listy kluczowych i pozostałych interesariuszy), kategoryzacja (w czasie której dokonano analizy relacji, interesów, ról, pozycji oraz zasobów poszczególnych interesariuszy), mapowanie (czyli wizualizację wszystkich wymienionych wyżej elementów), priorytetyzacja czyli etap polegający na decydowaniu, którzy interesariusze i które cele mają największy wpływ na realizację Strategii. Matryca interesariuszy przygotowana została w formie tabeli, w której wyznaczono 4 obszary relacji i komunikacji: 1) Utrzymuj zadowolenie (ang. Keep satisfied), 2) Ścisłe współpracuj i zarządzaj (Manage closely), 3. Monitoruj (Monitor - minimum effort) oraz 4) Informuj (Keep informed), z uwzględnieniem zainteresowania i poziomu wpływu poszczególnych osób na wdrożenie LSR.

Tabela 4 Matryca interesariuszy

Grupa interesariuszy	Rola	Działania Biura	Relacje i komunikacja
Członkowie Stowarzyszenia, Rada, Walne Zebranie	Grupy formalne, których działalność usankcjonowana jest Statutem i wynikającymi z niego dokumentów	Informacja, prowadzenie spraw organizacyjnych i dokumentacji	Relacje usankcjonowane w Statucie i wynikających z niego dokumentów. Stała i bieżąca komunikacja, aktualne informacje
Potencjalni wnioskodawcy, liderzy inicjatyw	Udział w procesie przygotowania Strategii, kluczowa rola w okresie wdrożenia LSR (w tym monitoring i ewaluacja)	Szeroka polityka informacyjna, Doradztwo zmierzające do podniesienia jakości składanych wniosków i realizowanych operacji	Szeroka polityka informacyjna, stała i bieżąca komunikacja, aktualne informacje
Rada Stowarzyszenia	Wybór operacji i ustalenie kwoty wsparcia. Wszystkie głosowania Rady i wyniki przeprowadzonej oceny są jawne. Każdy wniosek oceniany jest przez Zespół Oceniający, składający się z dwóch członków Rady.	Sekretarzem Rady jest z urzędu pracownik biura. Sekretarz obsługuje posiedzenia Rady, oblicza wyniki głosowań, prowadzi nadzór formalny nad przebiegiem posiedzeń.	Stała i bieżąca komunikacja, aktualne informacje
Podmioty realizujące przedsięwzięcia wdrożeniowe	Beneficjenci, realizatorzy projektów konkursowych, odbiorcy grantów	Stały monitoring realizacji projektów i grantów w ramach przedsięwzięć	Bieżąca komunikacja, weryfikacja sprawozdań, raportów, prowadzenie badań ewaluacyjnych
Beneficjenci ostateczni – grupy docelowe	Beneficjenci ostateczni, do których kierowane jest wsparcie w ramach projektów i operacji grantowych - przedsiębiorcy, rolnicy, kobiety, seniorzy, osoby poszukujące zatrudnienia	Rozpowszechnianie informacji Wsparcie działań włączających oraz integracyjnych Monitoring beneficjentów ostatecznych	Informacja i promocja, informowanie o rekrutacjach w ramach realizowanych projektów i operacji grantowych
Media	Grupa niezależna, opiniotwórcza	Udzielanie informacji na temat LSR, jej wdrożenia, wyników ewaluacji, promocja najlepszych praktyk	Szeroka polityka informacyjna prowadzona przez Stowarzyszenie i Biuro – stały dostęp mediów do aktualnych informacji internetowych, Incydentalnie udział w wywiadach, konferencjach prasowych.
Jednostki organizacyjne JST (szkoły, instytucje kultury i pomocy społecznej)	Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego – członków Stowarzyszenia	Współpraca w celu dotarcia do grup docelowych, wzmocnienia przekazu o planowanych konkursach i naborach grantowych, realizowanych projektach i operacjach	Przygotowanie klarownej, prostej informacji zawierającej kluczowe pakiety informacji, animowanie i podtrzymywanie stałej współpracy
Urząd Marszałkowski	Jednostka organizacyjna Województwa Lubelskiego, organizator konkursu na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Udział w szkoleniach, spotkaniach, Przygotowanie wniosku wraz z niezbędnymi załącznikami (udział w konkursie). W przypadku zawarcia umowy stała współpraca i raportowanie realizacji LSR	Rzetelna i terminowa informacja, raporty i sprawozdania.

Źródło: materiały LGD Dolina Giełczwi

Matryca będzie aktualizowana wraz z pojawieniem się każdego potencjalnego interesariusza. Pomaga ona zarządzać relacjami z interesariuszami oraz planować działania włączające i monitoring.

W komunikacji z lokalną społecznością LGD zachowa wypracowane standardy: relatywnie częste komunikaty (dbałość o podtrzymanie zainteresowania odbiorców), przystępny i zrozumiały przekaz, dostosowanie formy przekazu do medium (FB vs oficjalne ogłoszenia) oraz odbiorców (młodzi, seniorzy), utrzymanie interakcji i prowadzenie dialogu, otwartość i reakcja na komunikaty z zewnątrz.

3.5 Upowszechnianie

Upowszechnianie definiuje się najczęściej jako szerokie informowanie o Strategii wypracowywanej w ramach podejścia partycypacyjnego, natomiast mainstreaming to działania mające na celu doprowadzenie do szerszego zaangażowania interesariuszy w realizację Strategii w praktyce w skali lokalnej. Upowszechnianie sprzyja włączaniu, często jednak same działania upowszechniające nie wystarczają. Oba rodzaje działań – choć mają wspólny cel (wdrożenie Strategii) – nie są jednorodne m.in. ze względu na ich treść, adresatów oraz spodziewane i zakładane efekty, dlatego wymagają stosowania różnych podejść.

W ramach działań upowszechniających planowane są:

- publikacje aktualności na stronie internetowej Stowarzyszenia i w mediach społecznościowych oraz wystąpienia przedstawicieli Stowarzyszenia podczas spotkań organizowanych przez Stowarzyszenie lub poszczególnych członków Stowarzyszenia w celu przekazywania informacji,
- kontakt z lokalnymi mediami - w celu przekazania informacji o Strategii, jej celach oraz spodziewanych efektach i korzyściach dla lokalnej społeczności,
- wymianę doświadczeń z innymi Stowarzyszeniami wdrażającymi LSR,
- dzielenie się wiedzą z organizacjami partnerskimi,
- upowszechnianie wśród lokalnej społeczności relacji z warsztatów, wizyt, wymiany doświadczeń,
- upowszechnianie efektów realizowanych inicjatyw i projektów poprzez uczestnictwo w wizytach studyjnych.

W ramach mainstreamingu planuje się:

- przedstawianie efektów realizacji LSR na Walnym Zebraniu Członków i spotkaniach w społeczności lokalnej, celem wsparcia kontynuacji realizacji projektów po zakończeniu finansowania ze środków osi LEADER.
- promowanie wykorzystania najlepszych praktyk zrealizowanych projektów i inicjatyw przez potencjalnych i obecnych interesariuszy LSR.

W ramach pogłębienia współpracy i animacji uczestnictwa we wdrażaniu LSR, co odzwierciedlono w Planie Komunikacji, LGD planuje:

- informowanie społeczności lokalnej o planach wdrażania LSR, terminach naborów, terminach realizacji projektów, naborach do projektów grantowych, naborach beneficjentów – ostatecznych odbiorców pomocy),
- zachęcanie, mobilizowanie, inspirowanie do wdrażania innowacji w ramach wskazanych przedsięwzięć LSR (wizyty studyjne, informowanie o dobrych praktykach, wspieranie kreatywnych pomysłów, spotkania tematyczne),
- konsultacje społeczne w zakresie zmian LSR i kryteriów oceny,
- udział w spotkaniach walnego zebrania (wysyłka zaproszeń, potwierdzenie udziału, przypomnienie minimum 24 godziny przed spotkaniami),
- animacja pogłębionego partnerstwa (fora współpracy, sieciowanie i rozwijanie partnerstw, inicjatyw klastrowych, kooperatyw, spółdzielni i przedsiębiorstw, wspólna platforma internetowa do kojarzenia partnerów, sieciowania i nawiązywania kontaktów oraz współpracy przygotowana w ramach projektu KSOW), oraz animacja pogłębionego partnerstwa również w ramach LGD (co znajduje odzwierciedlenie w statucie).
- realizacja projektów finansowanych z innych źródeł niż LSR – np. w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 (szczególnie EFS+), programów i konkursów ogłaszanych przez Narodowy Instytut Wolności (wzmocnienie potencjału instytucjonalnego NGOs, inicjatywy lokalne, wsparcie budowania tożsamości lokalnej) czy programów szczybla unijnego (np. Interreg, Erasmus+).

- budowanie zaufania wśród istniejących, potencjalnych i wciąż uważanych jako biernych interesariuszy. W tym celu niezwykle istotne jest dostarczanie rzetelnej, sprawdzonej i prawdziwej informacji, informowanie o korzyściach z realizacji LSR oraz promocji i upowszechniania dobrych praktyk.

Wszystkie informacje i przekazy będą opracowywane w taki sposób (odnośnie treści, formy, doboru środków przekazu), aby odbiorca zrozumiał intencje nadawcy a przekaz dotarł do odpowiedniej grupy docelowej i został zrozumiany. W sposób szczególny będą traktowane grupy w niekorzystnej sytuacji – przede wszystkim poprzez stosowanie odpowiednich, preferowanych przez daną grupę form komunikatów (formy te zostały wskazane w konsultacjach społecznych m.in. seniorzy preferują ulotki, plakaty, kontakt bezpośredni i smsy) – w tej grupie komunikaty i działania będą intensyfikowane i powtarzane.

3.6 Partycypacja społeczna i wzmocnienie partnerskiej współpracy

Statut LGD zawiera informacje, z których wynika, że relacje pomiędzy członkami LGD na etapie wdrażania LSR są oparte na pogłębionym partnerstwie i skutecznej komunikacji, co potwierdzają treści odnoszące się do sposobu funkcjonowania partnerstwa, w odniesieniu do częstego korzystania z możliwości kolegiального podejmowania decyzji, stosowania przyjaznych dla odbiorcy form komunikacji, sformułowanych zachęt do zgłaszania nowych pomysłów/inicjatyw dot. funkcjonowania LGD i wdrażania LSR.

W celu wzmocnienia partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR planuje się:

- działania animacyjne i wspomagające budowę wzajemnego zaufania,
- informowanie lokalnej społeczności i partnerów o wdrażaniu LSR,
- mobilizowanie interesariuszy do realizacji Strategii.

W ramach zachęcania do projektów partnerskich i w partnerstwie planuje się:

- wspieranie współpracy z innymi podmiotami tj. animowanie podmiotów z obszaru objętego LSR do współpracy z innymi podmiotami (nie tylko z LGD) poprzez szkolenia, spotkania aktywizacyjne, fora współpracy, wyjazdy studyjne itp.,
- wspieranie realizacji projektów partnerskich przez kojarzenie partnerów. „Porozumienie na rzecz współpracy lokalnych grup działania z woj. Lubelskiego” (którego członkiem jest LGD Dolina Giełczwi) w ramach realizowanego projektu w ramach KSOW stworzy wspólną platformę internetową, która będzie służyła do kojarzenia partnerów, sieciowania i nawiązywania kontaktów oraz współpracy.
- premiowanie projektów innowacyjnych i realizowanych w partnerstwie na obszarze LSR (za wyjątkiem premiovania projektów, których jedyną ich formą realizacji jest partnerstwo).

W celu zapewnienia udziału grup w niekorzystnej sytuacji planuje się:

- aktywizację ludzi młodych poprzez członkostwo w Zarządzie i Radzie oraz realizację operacji na rzecz lokalnego środowiska młodzieżowego, w tym integrujących i animizujących
- aktywizację seniorów, poprzez członkostwo w Zarządzie i Radzie oraz realizację operacji na rzecz seniorów w zakresie włączenia społecznego, cyfrowego lub innym,
- wsparcie grup osób w niekorzystnej sytuacji poprzez racjonalny i adekwatny sposób animacji, komunikacji i informowania lokalnej społeczności o możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub o możliwości korzystania z efektów tych działań poprzez zapraszanie osób z tych grup do udziału w projektach, informowanie ich o możliwości przystąpienia do projektu (rekrutacji), zapraszanie do udziału w działaniach i inicjatywach aktywizujących, wizytach studyjnych, informowanie o korzyściach płynących z uczestnictwa w inicjatywach.

Zaangażowanie społeczności lokalnej w budowanie Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Dolina Giełczwi” jest ważnym procesem uspołeczniania LSR 2024-2029, jednak nie jedynym. Społeczność lokalna powinna mieć możliwość włączenia się również w proces realizacji strategii, nie tylko w roli beneficjentów, ale również „współzarządzających”, a właściwie współdecydujących o kierunkach rozwoju, zmianach w dokumencie strategicznym oraz ocenie wdrażania i funkcjonowania LGD. W związku z tym wypracowano metodykę uspołeczniania LSR w różnych momentach jej wdrażania. Przedstawione poniżej metody są spójne z planem komunikacyjnym, procedurami prowadzenia moni-

toringu i ewaluacji, a także z procedurą aktualizacji LSR i zmiany lokalnych kryteriów wyboru. W ramach opracowanej metodyki zagwarantowano udział wszystkich sektorów partnerstwa, w tym mieszkańców, a dzięki zastosowanym, zróżnicowanym metodom i technikom możliwe będzie kilkustopniowe włączenie się społeczności lokalnej we wdrażanie LSR. Tak przemyślany schemat postępowania umożliwi włączenie się społeczności lokalnej we wdrażanie LSR bez przeszkód i przy wykorzystaniu preferowanych przez siebie form.

Tabela 5 Metody uspołeczniania LSR w różnych momentach jej wdrażania.

	Monitorowanie i ocena realizacji strategii	Aktualizacja strategii	Opracowanie i zmiany lokalnych kryteriów wyboru
Zakres	Stopień osiągnięcia wskaźników LSR Pomiar efektywności podjętych działań Skuteczność dotarcia do grup w niekorzystnej sytuacji Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu	Zakres aktualizacji – według potrzeb	Zakres aktualizacji – według potrzeb
Metody	Analiza danych zastanych Wywiady IDI/FGI Spotkania / warsztaty Spotkania ekspertów Ankieta online Konsultacje online	Wywiady IDI/FGI Spotkania / warsztaty refleksyjne Spotkania ekspertów Ankieta online Konsultacje online	Wywiady IDI/FGI Spotkania / warsztaty refleksyjne Spotkania ekspertów Ankieta online Konsultacje online
Grupa docelowa	1. Wszyscy mieszkańcy 2. Pracownicy i członkowie organów LGD 3. Grupy w niekorzystnej sytuacji uwzględnione w LSR 4. Przedstawiciele trzech sektorów partnerstwa LGD	1. Wszyscy mieszkańcy 2. Pracownicy i członkowie organów LGD 3. Grupy w niekorzystnej sytuacji uwzględnione w LSR 4. Przedstawiciele trzech sektorów partnerstwa LGD	1. Wszyscy mieszkańcy 2. Pracownicy i członkowie organów LGD 3. Grupy w niekorzystnej sytuacji uwzględnione w LSR 4. Przedstawiciele trzech sektorów partnerstwa LGD

Źródło: materiały LGD Dolina Giełczwi

Warto zauważyć, że proponowane metody i techniki mogą być stosowane w ramach bieżącej działalności LGD i dodatkowych działaniach.

3.7 Rozwój współpracy z podmiotami z obszaru LGD

W ramach współpracy z podmiotami z obszaru LSR, które nie są członkami LGD planuje się:

- zachęcanie do współpracy i zgłaszania nowych inicjatyw/pomysłów,
- poszukiwanie i kojarzenie partnerów w ramach operacji realizowanych w partnerstwie,
- możliwość zgłaszania pomysłów na realizację nowych projektów przez LGD lub podmioty inne niż LGD w ramach LSR (także w partnerstwie),
- możliwość zgłaszania pomysłów/inicjatyw realizacji projektów wykraczających poza LSR (co czasem może wymagać zmiany LSR),
- otwarte konsultacje nowych pomysłów LGD np. przy okazji zmiany LSR,
- zapewnienie informowania o wyniku dokonanej przez LGD weryfikacji zgłoszonej propozycji/inicjatywy z uzasadnieniem tego wyniku (taka możliwość może mieć różnorodną formę np. naborów fiszek z pomysłami, formularzy kontaktowych na stronie internetowej, itp.),
- przystępna forma komunikacji, dostosowana do odbiorców.

Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR

4.1 Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR wraz z ich uzasadnieniem

Układ osadniczy

Sieć osadniczą obszaru LSR – 5 gmin zlokalizowanych we wschodniej Polsce, na terenie województwa lubelskiego, w obrębie dwóch powiatów – świdnickiego i łęczyńskiego, tworzy 110 sołectw, 109 miejscowości podstawowych (łącznie z miastami) oraz 13 części integralnych. Łączna powierzchnia obszaru wynosi 56 500 ha, z czego najwięcej

przypada na gminę Piaski (30% terenu). Zdecydowaną większość gmin stanowią gminy wiejskie – Mełgiew, Milejów, Rybczewice i Trawniki. Gminą miejsko-wiejską są Piaski (stan na 31.12.2021 r. przedstawia Tabela 6). Centrum obszaru LSR zlokalizowane w gminie Piaski znajduje się w odległości ok. 30 km od Lublina, ok 46 km od Chełma i ok. 64 km od Zamościa.

Tabela 6. Sieć osadnicza na obszarze LSR

Sieć osadnicza	Obszar działalności LGD	Gmina				
		Mełgiew	Milejów	Piaski	Rybczewice	Trawniki
Miejscowości podstawowe (łącznie z miastami)	109	18	24	38	17	12
Miejscowości podstawowe ogółem	108	18	24	37	17	12
Miejscowości podstawowe - wsie	71	9	10	28	15	9
Miejscowości podstawowe - pozostałe	37	9	14	9	2	3
Części integralne ogółem	13	4	1	2	6	0
Części integralne - część wsi, kolonii, osady	11	4	1	2	4	0
Części integralne - pozostałe	2	0	0	0	2	0
Miejscowości statystyczne wiejskie	98	18	24	34	11	11
Sołectwa	110	21	24	40	14	11
Powierzchnia w ha ogółem	56 500	9 500	11 700	17 000	9 900	8 400

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Zagospodarowanie przestrzenne

Powierzchnia gmin objęta obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wynosiła łącznie 38 339,3 ha, co przedstawiono w Tabeli 7, przy czym w gminach Trawniki, Milejów i Piaski udział powierzchni objętej planami w odniesieniu do powierzchni ogółem wynosił 99,9-100%. W przypadku gminy Mełgiew udział ten liczył 14%. Teren gminy Rybczewice nie jest obecnie objęty obowiązującym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, obowiązuje jedynie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rybczewice. Średni udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem wynosi ponad 60%.

Tabela 7. Powierzchnia gmin na obszarze LSR objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

Zagospodarowanie przestrzenne (stan na 31.12.2021 r.)	Obszar działalności LGD	Gmina				
		Mełgiew	Milejów	Piaski	Rybczewice	Trawniki
Powierzchnia gminy objęta obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego ogółem (w ha)	38 339,30	1 303,3	11 647	16 973	0	8 416
Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem (w %)	62,7	14	99,9	99,9	0	100

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Układ przestrzenny obszaru LSR jest pochodną działań z zakresu polityki przestrzennej prowadzonych przez tworzące go jednostki samorządu terytorialnego. Jednym z podstawowych dokumentów, które określają uwarunkowania, cele i kierunki tego typu aktywności jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego (SUKZP). Miejscowości wiejskie obszaru LGD Dolina Giełczwi charakteryzują się głównie zabudową wiejską rozproszoną lub zlokalizowaną wśród ulic, chociaż pojawiają się nowe układy parcelacyjne naśladujące miejskie osiedla jednorodzinne oraz zabudowa letniskowa. Teren gmin można podzielić na strefę intensywnych przekształceń, obszar ośrodka gminnego i przyległy, strefę krajobrazu polnego, strefę specjalnych wartości kulturowo-krajobrazowych. Dla niektórych terenów oprócz zasad dotyczących przeznaczenia, obowiązują warunki wynikające z przynależności danego terenu do 9 stref ochronnych, w tym między innymi do Obszaru Natura 2000.

Zasoby mieszkaniowe i wyposażenie w instalację

Na terenie LSR, jak przedstawiono w Tabeli 8, znajduje się 13 359 budynków mieszkalnych, z czego najwięcej w gminach Piaski (3378) i Mełgiew (3351), natomiast najmniej w gminie Rybczewice (1346). Średnio 83,28% mieszkań posiadało dostęp do instalacji wodociągowej (najwięcej w gminie Rybczewice – 89,9%, a najmniej w gminie Milejów 82,3%), ok. 66,22% do łazienki (najwięcej w gminie Mełgiew – 77,3%, z kolei najmniej w gminie Rybczewice – zaledwie 51,7%) i jedynie 62,14% do instalacji centralnego ogrzewania (ponownie najwięcej w gminie Mełgiew – 70,2%, natomiast najmniej w gminie Rybczewice – tylko 47,8%).

Tabela 8. Zasoby mieszkaniowe i wyposażenie w instalację

Zasoby mieszkaniowe i wyposażenie w instalację wodociagową, łazienkę oraz instalację centralnego ogrzewania	Obszar działalności LGD	Gmina				
		Melgiew	Milejów	Piaski	Rybczewice	Trawniki
Budynki mieszkalne ogółem*	13 359	3 351	2 522	3 378	1 346	2 762
Mieszkania wyposażone w instalację wodociagową – w % ogółu mieszkań**	86,28***	87	82,3	83,6	89,9	88,6
Mieszkania wyposażone w łazienkę – w % ogółu mieszkań**	66,22***	77,3	74,6	70	51,7	67,5
Mieszkania wyposażone w instalację centralnego ogrzewania – w % ogółu mieszkań**	62,14***	70,2	66,3	62,4	47,8	64

* stan na 31.12.2021 r., ** stan na 31.12.2020 r. *** średnia

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Stan infrastruktury

Stan infrastruktury odgrywa bardzo ważną rolę w procesach społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych każdego obszaru. Dotyczy to również terenu LSR, na którym część istniejącej infrastruktury wymaga rewitalizacji.

Do podstawowych, ogólnych problemów związanych z infrastrukturą na terenie LSR należą:

- niska jakość usług podstawowych – usług zdrowia i usług bytowych,
- brak wyposażenia wsi w kanalizację sanitarną przy ich jednoczesnym zwodociagowaniu, co stwarza potencjalne zagrożenia dla wód powierzchniowych i podziemnych,
- brak centralnego ogrzewania skutkujący emisją zanieczyszczeń do atmosfery z indywidualnych źródeł ogrzewania,
- zły stan niektórych dróg i połączeń komunikacyjnych oraz niewystarczająca infrastruktura drogowa (brak chodników i oświetlenia), głównie w miejscowościach peryferyjnych – wykluczenie komunikacyjne,
- nieprzystosowana do potrzeb i ruchu pociągów dużych prędkości infrastruktura kolejowa, w tym przebieg skrzyżowań w jednym poziomie z ruchem kołowym i pieszym,
- przestarzała infrastruktura niektórych odcinków sieci i urządzeń elektroenergetycznych,
- brak lub słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna (ścieżki rowerowe, baza noclegowa i gastronomiczna), a w niektórych miejscowościach również społeczna, sprzyjająca integracji mieszkańców,
- trudności z przekształceniem działek pod działalność usługową wynikające z planu zagospodarowania przestrzennego.

Szczegółowe potrzeby i problemy oraz potencjały związane z infrastrukturą zostały wskazane w dokumentach strategicznych gmin, m.in. w strategiach oraz lokalnych planach i programach rewitalizacji. Do najczęściej powtarzających się przedsięwzięć należą:

- remonty szkół;
- przebudowa budynków publicznych z przeznaczeniem na ośrodki wsparcia, miejsca integracji lokalnej społeczności oraz dostosowanie budynków do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
- rewitalizacja świetlic wiejskich z dostosowaniem funkcji do potrzeb lokalnej społeczności wraz z dostosowaniem pomieszczeń dla osób niepełnosprawnych,
- rewitalizacja budynku OSP wraz z otoczeniem wiążące się z przywróceniem funkcji społecznych,
- termomodernizacja budynków użyteczności publicznej wykorzystywanych na potrzeby administracji,
- przeciwdziałanie degradacji infrastruktury i podejmowanie działań wspierających rozwiązywanie problemów związanych z dostępnością przez likwidację barier przestrzennych, architektonicznych, informacyjno-komunikacyjnych oraz poprawę energooszczędności obiektów;
- realizacja przedsięwzięć mających na celu utworzenie centrum aktywności przez adaptację budynków do celów społecznych, kulturalnych; tworzenie przestrzeni dla lokalnej przedsiębiorczości; rozwijanie i wspieranie infrastrukturalne przedsięwzięć społecznych.
- modernizacja infrastruktury drogowej (utwardzenie powierzchni, utworzenie chodników, oświetlenia ulicznego, bezpiecznych przejść itp.),

- modernizacja przestrzeni publicznych do wykorzystania jako miejsca do rekreacji i wypoczynku mieszkańców.
- rozwój infrastruktury ochrony zdrowia i pomocy społecznej,
- renowacja obiektów zabytkowych
- rewitalizacja i zagospodarowanie zbiorników wodnych.

Sieć wodociągowa, kanalizacji i gazowa

Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie gmin obszaru LSR w 2021 r. wyniosła 721,7 km. od 2015 r. wzrosła ona o 32,4 km. W poniższej tabeli został przedstawiony odsetek ludności korzystającej z sieci instalacji wodociągowej, kanalizacji i gazu. Dostęp do urządzeń sieciowych cechuje się średnim poziomem. Najwięcej mieszkańców obszaru korzysta z sieci wodociągowej – średnio 90,4% ludności. Średni odsetek użytkowników sieci kanalizacji to 19,2%, a gazowej 17,9%. O ile odsetek ludności zamieszkującej obszar LSR korzystającej z sieci wodociągowej jest wyższy od średniej dla województwa lubelskiego (o 2,9%, średnia dla województwa – 87,5%), o tyle w przypadku użytkowników sieci kanalizacyjne i gazowej kształtuje się on na znacznie niższym poziomie (odpowiednio o 34,8% i 26,8%).

Tabela 9. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności na terenie gmin obszaru LSR

Gmina	ogółem					
	wodociąg		kanalizacja		gaz	
	2015	2021	2015	2021	2015	2021
	%	%	%	%	%	%
Mełgiew	93,0	93,9	2,0	2,1	49,2	61,3
Milejów	98,6	98,5	21,4	38,1	1,7	2,8
Piaski	80,8	82,4	20,9	20,6	8,2	25,3
Rybczewice	85,4	86,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Trawniki	90,1	90,8	32,3	35,2	0,0	0,0
Średnio dla obszaru LSR	89,6	90,4	15,3	19,2	11,8	17,9

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

W sieć kanalizacyjną i gazową nie jest wyposażona gmina Rybczewice. Sieci gazowej nie posiada również gmina Trawniki. Z kolei pod względem wyposażenia w sieć wodociągową najgorzej wypada gmina Piaski. Zmiany odnośnie do rozbudowy poszczególnych typów instalacji następują relatywnie wolno.

Sieć drogową i kolejową

Na obszarze LSR istnieje dobrze rozbudowana sieć drogową. Przez teren ten przebiegają: 2 drogi krajowe – droga ekspresowa S17 (biegnąca z Warszawy przez Lublin oraz Zamość do granicy z Ukrainą w Hrebennem) i droga krajowa nr 12 (w kierunku Chełma); 4 drogi wojewódzkie: 829, 836, 837, 838, a także dobrze rozbudowana sieć dróg powiatowych i gminnych. Na przestrzeni ostatnich lat jakość dróg wraz z infrastrukturą drogową uległa poprawie. Wpływ na to miały inwestycje realizowane samodzielnie przez poszczególne gminy lub w partnerstwie z powiatami (świdnickim i łęczyńskim). Znaczna część środków na tego typu działania pochodziła z Unii Europejskiej.

Przez obszar LSR przebiega pierwszorzędna linia kolejowa nr 7 relacji Warszawa Wschodnia Osobowa – Dorohusk. Linia ta jest dwutorową zelektryfikowaną Międzynarodową Linią Kolejową Transportu Kombinowanego (AGTC). W części gmin (Mełgiew, Milejów, Trawniki) znajdują się przystanki kolejowe.

Sieć elektroenergetyczna i telekomunikacyjna

Na terenie LSR zlokalizowane są linie wysokiego, średniego i niskiego napięcia. Sieć napowietrzna i stacje transformatorowe zaspokajają zapotrzebowanie mocy na poziomie obecnie obowiązującego standardu.

Gminę Mełgiew wchodzącą w skład obszaru LSR obsługują dwie firmy telekomunikacyjne – Telekomunikacja Polska S.A oraz Netia Telekom. Centrale obu operatorów znajdują się w miejscowości Mełgiew. Na terenie gminy istnieje możliwość korzystania z sieci telefonii komórkowej obsługiwanej przez czterech operatorów – Orange, Play, Plus i T-Mobile. Obecnie prawie wszyscy mieszkańcy gminy mają dostęp do Internetu dostarczanego przez operatorów. Ponadto na jej terenie działa sieć lokalna z dostępem do Internetu poprzez usługę WP3.

Charakterystyka gospodarki, przedsiębiorczości

Obszar LSR posiada charakter rolniczy o niewielkim stopniu uprzemysłowienia. Sferę gospodarczą z uwagi na rolniczy charakter obszaru można podzielić pomiędzy rolnictwo i usługi. Nieliczne, większe zakłady przemysłowe

z branży produkcyjnej, znajdują się w: gminie Piaski (przetwórstwo i produkcja spożywcza), gminie Mełgiew (produkcja części do traktorów) i Trawniki (produkcja środków czystości). Plan Zagospodarowania Województwa Lubelskiego wskazuje również miasto Piaski jako jedną z głównych stref przedsiębiorczości. W ramach restrukturyzacji ośrodków gospodarczych PZP WL dla miasta Piaski zalecono wspomaganie rozwoju funkcji przemysłowej małych miast.

W ramach rozwoju gospodarki rybackiej PZP WL uznaje za niezbędne utrzymanie w użytkowaniu istniejących obiektów stawowych, m.in. w gminach: Rybczewice (stawy: Staw Rybczewice, Staw Pilaszkowice) oraz Piaski (stawy: Stawy ob. Piaski, Stawy Siedliszczki).

W każdej z gmin z obszaru LSR można zaobserwować stały, choć niejednostajny rozwój przedsiębiorczości. Co roku wzrasta liczba podmiotów gospodarczych, w szczególności tych, które prowadzone są przez osoby fizyczne.

Pod koniec 2021 r. na obszarze LSR działało ogółem 3 105 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON wg PKD 2007, z czego 95,33% (2960) należało do sektora prywatnego, w tym aż 78,71% (2444) stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym stanowiły na obszarze LSR 9,2 (najwięcej w gminach Mełgiew i Piaski). W skali kraju było 15,3 osób (dane GUS, stan na 31.12.2021 r.). Ponadto wg rejestru REGON w firmach liczących od 0-9 osób zatrudnionych było 3 010 pracowników (96,9% wszystkich zatrudnionych).

Obszar LSR zdominowany jest przez mikro- i małe przedsiębiorstwa. Ze względu na brak dużych zakładów przemysłowych potencjalnie uciążliwych dla środowiska, naturalne walory obszaru czynią obszar atrakcyjny i przyjazny do zamieszkania.

Główny przedmiot działalności gospodarczej wspomnianych podmiotów to: handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle; budownictwo oraz przetwórstwo przemysłowe.

Do najważniejszych podmiotów gospodarczych działających na terenie LSR należą przedsiębiorstwa przetwórstwa rolno-spożywczego, produkcji maszyn rolniczych, produkcji środków utrzymania czystości, produkcji i konserwacji mebli oraz małe przedsiębiorstwa usługowe.

W oparciu o warsztaty strategiczne, wywiady indywidualne (IDI) i badania ankietowe wśród mieszkańców jako kluczowe branże rozwojowe na obszarze LSR wskazano następujące:

- Branża rekreacyjno-wypoczynkowo-turystyczna (turystyka lokalna), za rozwojem usług w zakresie turystyki i rekreacji przemawiają walory przyrodnicze i krajobrazowe, głównie dolina rzeki Wieprz, połączone z bogactwem dziedzictwa kulturowego. Kolejnym ważnym czynnikiem są oczekiwania społeczne mieszkańców dotyczące szerszej i bardziej atrakcyjnej oferty turystyczno-rekreacyjnej, skierowanej zarówno do turystów, jak i członków lokalnej społeczności. Wskazywane potrzeby w tym zakresie obejmują:
  - rozwój bazy noclegowej wraz z tworzeniem nowych gospodarstw agroturystycznych,
  - rozwój oferty rekreacyjnej, związanej np. z poszerzeniem możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego dla turystów i mieszkańców (np. spływy kajakowe, wycieczki i rajdy rowerowe, turystyka piesza),
  - rozwój infrastruktury związanej z rekreacją i turystyką – szlaki turystyczne, obiekty sportowe, siłownie, miejsca wypoczynku, miejsca rekreacji dla młodzieży i seniorów itp.,
  - rozwój miejsc pracy związanych z obsługą ruchu turystycznego wraz z rozwojem usług gastronomicznych.
- Czynnikiem mającym ważny wpływ na potrzebę rozwoju branży turystyczno-rekreacyjnej są m.in.: bliskość aglomeracji Lublina, Krasnegostawu, Chełma, dobra infrastruktura drogowa, potencjał bazy noclegowej na obszarze LSR i lokalne atrakcje wraz z organizacją specjalnych wydarzeń.
- Produkcja, przetwórstwo, dystrybucja i sprzedaż naturalnej i zdrowej żywności. Rozwinięta produkcja rolnicza na obszarze LSR stwarza możliwości w zakresie produkcji, dystrybucji i sprzedaży wysokiej jakości żywności oraz produktów pochodzenia rolniczego, które będą w coraz większym stopniu preferowane przez konsumentów i odbiorców. Sprzyjają temu rosnąca świadomość konsumentcka oraz położenie obszaru LSR blisko dużych ośrodków miejskich (Lublin, Świdnik), co winno ułatwić sprzedaż i dystrybucję tych towarów. Duży potencjał rozwojowy mają uprawa i przetwórstwo warzyw i owoców oraz produkcja zdrowej żywności, np. miodów, wyrobów mlecznych, soków i przetworów.
- Usługi dla ludności. Rozwój terenu LSR powinien skupiać się na pobudzaniu ich mieszkańców do aktywności społecznej i gospodarczej, zwłaszcza w zakresie powstawania i rozwoju usług deficytowych na obszarze. Duże

znaczenie będą miały wymierne zachęty i formy wsparcia ich inicjatyw, podejmowane na szczeblu lokalnej społeczności. Tworzyć one będą klimat sprzyjający rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości, co przyczyni się do wyrównywania szans i podniesienia jakości życia mieszkańców. Wśród usług potrzebnych na obszarze LSR uczestnicy wywiadów eksperckich wymieniali m.in. usługi opiekuńcze, zdrowotne oraz z zakresu rzemiosła.

- Usługi informatyczne i związane z rozwojem cyfrowym. Dynamiczny rozwój cyfrowy w kraju i regionie sprzyja powstawaniu i rozwojowi lokalnych inicjatyw gospodarczych związanych z szeroko pojętą branżą IT. W kolejnych latach nastąpi zwiększenie liczby mieszkańców mających dostęp do Internetu, aktywnie z niego korzystających. Oznaczać to będzie wzrost potrzeby zakupu różnorodnego sprzętu, a w konsekwencji doradztwa i szkoleń w tym zakresie oraz świadczenia innych usług z tym związanych wraz z usługami serwisowymi dla osób indywidualnych i podmiotów gospodarczych. Bliskość firm z branży IT do lokalnych klientów będzie kolejnym ważnym czynnikiem sprzyjającym rozwojowi tej branży.

Na obszarze LSR działają nieliczne przedsiębiorstwa społeczne – zarejestrowana jest 1 spółdzielnia socjalna - Spółdzielnia Socjalna „INICJATYWA” działa w Bystrzejowicach Trzecich (gmina Piaski) i prowadzi działalność w zakresie gospodarki odpadami oraz prace remontowo-budowlane. W związku z przyjęciem Ustawy o ekonomii społecznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 1812 z późn. zm.) spodziewany jest wzrost liczebności podmiotów ekonomii społecznej, dla których ustawa przewiduje udogodnienia (np. w rejestracji (lista wojewody)⁴ i możliwości startowania w uproszczonych postępowaniach Zamówień Publicznych). Działalność przedsiębiorstwa społecznego służy rozwojowi lokalnemu i ma na celu: 1) reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub 2) realizację usług społecznych.

Rynek pracy

Obszar objęty LSR charakteryzuje się niższym poziomem bezrobocia na tle województwa lubelskiego. Analiza danych na koniec 2021 r. pokazuje (co przedstawiono w Tabeli 10), że stopa bezrobocia na terenie LSR jest taka sama, jak w Polsce (5,4%) i niższa od średniej stopy bezrobocia w województwie, która wynosiła 7,2%. W tym samym czasie stopa bezrobocia w przypadku powiatów świdnickiego i łęczyńskiego była zróżnicowana i wynosiła odpowiednio 8,3% oraz 5,2%.

Tabela 10. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci

Gmina	% ogółem na 31.12.2019 r.	w podziale na płeć		% ogółem na 31.12.2020 r.	w podziale na płeć		% ogółem na 31.12.2021 r.	w podziale na płeć	
		M	K		M	K		M	K
Mełgiew	5,1	4,4	5,9	5,4	4,9	6,0	4,7	4,5	4,9
Milejów	4,4	3,7	5,3	4,8	4,3	5,5	4,2	3,4	5,1
Piaski	5,2	4,5	5,9	6,3	5,7	6,9	5,7	5,2	6,3
Rybczewice	4,7	3,8	5,8	5,5	5,5	5,5	5,7	4,8	6,9
Trawniki	7,1	6,4	8,0	7,3	6,7	8,1	6,6	6,4	7,0
Średnio dla obszaru LSR	5,3	4,6	6,2	5,9	5,4	6,4	5,4	4,9	6,0

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Na dzień 31.12.2021 r. na obszarze LSR było zarejestrowanych 1332 bezrobotnych. W grupie tej nieznacznie przeważały kobiety, które stanowiły 50,6% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. W 2021 r. nastąpił zauważalny spadek poziomu bezrobocia w porównaniu z rokiem 2020. Największy spadek odnotowały gminy Mełgiew i Trawniki – 0,7%. W przypadku jednej z gmin (Piaski) bezrobocie wzrosło.

Tabela 11. Liczba bezrobotnych na obszarze LSR

Gmina	Bezrobotni rejestrowani								
	Liczba ogółem na 31.12.2019 r.	w podziale na płeć		Liczba ogółem na 31.12.2020 r.	w podziale na płeć		Liczba ogółem na 31.12.2021 r.	w podziale na płeć	
		M	K		M	K		M	K
Mełgiew	309	140	169	331	157	174	293	149	144
Milejów	237	110	127	259	126	133	223	100	123
Piaski	326	155	171	393	194	199	356	174	182

⁴ Uzyskanie statusu przedsiębiorstwa społecznego następuje na wniosek podmiotu ekonomii społecznej, o którym mowa w art. 2 pkt 5 lit. a lub d–f Ustawy, albo jednostki tworzącej podmiot ekonomii społecznej, w drodze decyzji wojewody właściwego ze względu na siedzibę tego podmiotu albo tej jednostki.

Rybczewice	92	42	50	108	60	48	109	51	58
Trawniki	388	192	196	394	196	198	351	184	167
Razem	1 352	639	713	1 485	733	752	1 332	658	674

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Grupy pozostające poza rynkiem pracy

W ogólnej liczbie bezrobotnych na obszarze LSR (wg stanu na dzień 31.12.2021 r.):

- 50,6% stanowią kobiety (674 kobiety),
- 23,19% stanowią osoby powyżej 50 roku życia (309 osób) – najwięcej w gminie Trawniki (100 osób). Główną przyczyną bezrobocia wśród grupy osób powyżej 50 roku życia jest niski poziom dostosowania się do potrzeb rynku pracy oraz mobilności przestrzennej,
- 15,9% stanowią osoby do 25 roku życia (201 osób) – najwięcej w gminie Piaski (53 osoby). Choć wśród osób do 25 roku życia bezrobocie ma charakter przejściowy i zmienny (wiąże się bowiem z etapem wejścia na rynek pracy po ukończeniu edukacji), istnieje grupa młodych, którzy przez dłuższy czas nie są w stanie znaleźć pracy. Wynika to z niskiego poziomu ich wykształcenia, braku odpowiednich kwalifikacji lub doświadczenia zawodowego. Częstym powodem braku podjęcia zatrudnienia wśród tej grupy osób są niskie zarobki oferowane przez pracodawców,
- 61,18% stanowią osoby długotrwale bezrobotne (815 osób) – najwięcej w gminie Piaski (230 osób) oraz w gminie Trawniki (222 osoby). Powiatowe Urzędy Pracy do przyczyn długotrwałego bezrobocia (powyżej 24 miesięcy) na obszarze LSR zaliczają między innymi: czynniki strukturalne, które wypływają z lokalnych uwarunkowań (brak miejsc pracy w miejscu zamieszkania), względy indywidualne (brak lub niskie kwalifikacje zarówno odnośnie do wykształcenia, jak i doświadczenia zawodowego, niski poziom mobilności i motywacji, problemy natury rodzinnej). Do jednej z głównych przyczyn pogłębienia się długotrwałego bezrobocia należy zaliczyć również pandemię COVID-19.

Tabela 12. Przyczyny pozostawania poza rynkiem pracy w województwie lubelskim

choroba, niepełnosprawność			emerytura			nauka, uzupełnianie kwalifikacji			obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu			wyczerpane wszystkie znane możliwości poszukiwania pracy			przekonanie o niemożności znalezienia pracy		
2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
tys. osób																	
97	94	92	418	428	437	138	129	123	75	90	80	6	7	0	8	7	0

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Działalność sektora społecznego, w tym integracja, rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Niezwykle istotną rolę w społeczeństwie obywatelskim pełnią organizacje pozarządowe, które realizują szereg różnego rodzaju aktywności, korzystając przy tym bardzo często z zewnętrznych form wsparcia – funduszy europejskich oraz środków dedykowanych na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Wokół nich skupia się życie społeczne i kulturalne poszczególnych miejscowości. Na obszarze LSR działa łącznie 129 organizacji pozarządowych, z czego najwięcej w gminie Milejów – 40, w gminie Piaski – 29, w gminie Trawniki – 28, w gminie Mełgiew – 19, zaś w gminie Rybczewice – 13. Do tego typu podmiotów należą między innymi: ochotnicze straże pożarne, ludowe zespoły i kluby sportowe, stowarzyszenia, fundacje, związki zawodowe pracowników, koła gospodyń wiejskich, towarzystwa przyjaciół. Różnią się one od siebie specyfiką, zasięgiem działania oraz przedmiotem działalności.

Wśród wielu organizacji pozarządowych warto wymienić kilka, które pełnią rolę lokalnych liderów zarówno pod względem prowadzonych działań, efektywności w zakresie pozyskiwania finansowania zewnętrznego, jak i posiadanych zasobów organizacyjnych. Należą do nich m.in. Forum Kobiet Gminy Milejów, kluby sportowe (w każdej gminie), OSP (we wszystkich gminach), Fundacja Fundusz Lokalny im. Jana III Sobieskiego, Stowarzyszenie Kreatywne Piaski, Stowarzyszenie Oświatowe Edu-Copernicus z Piask, Towarzystwo Przyjaciół Milejowa, Stowarzyszenie KGW gminy Piaski.

W okresie 2014-2022 na terenie LGD Dolina Giełczwi zrealizowano również projekty, koordynowane przez fundacje, organizacje pozarządowe, których siedziby pozostają poza obszarem, np.: Fundacja VCC, projekt: Razem odkryjmy

świat programowania - szkolenia dla nauczycieli i uczniów z podregionu lubelskiego; Oddział Wojewódzki Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP Województwa Lubelskiego, projekt: Zabezpieczenie przeciwpożarowe i przeciwpowodziowe województwa lubelskiego poprzez zakup samochodów ratowniczo-gaśniczych dla Ochotniczych Straży Pożarnych, Fundacja Polskiej Akademii Nauk, projekt: Nowe przedsiębiorstwa w Lubelskim Obszarze Funkcjonalnym oraz projekt Program aktywnego włączenia; Fundacja "ECO", projekt: Zmień kwalifikacje i zdobądź pracę; Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny, projekt Outplacement – to się opłaca; Fundacja "Zielony Słoń" projekt: Aktywność - Mobilność – Funkcjonalność; Lubelski Ośrodek Samopomocy, projekt: Pracownicy Przyszłości; Regionalna Izba Gospodarcza, projekt Nowe kwalifikacje - mój nowy zawód; Fundacja HEROS: Program aktywizacji społeczno-zawodowej- Łęczna, Cyców, Milejów oraz projekt Aktywni na rynku pracy!; Fundacja Centrum Rozwiązań Biznesowych, projekt Dwa kroki do aktywności; Fundacja Innowacji I Inspiracji, projekt: Utworzenie klubów seniora w Gminie Milejów.

Wartość wszystkich umów o dofinansowanie w podziale na programy operacyjne lat 2014-2020 w podziale na gminy – miejsca realizacji projektu, bez względu na rodzaj beneficjenta wiodącego (instytucje publiczne, przedsiębiorstwa, organizacje pozarządowe czy związki wyznaniowe) przedstawia kolejna tabela.

Tabela 13 Wartość podpisanych umów o dofinansowanie w okresie 2014-2020.

Program operacyjny	Miejsce realizacji – gmina	Wartość podpisanych umów ogółem (PLN)
Program Operacyjny Polska Cyfrowa	Mełgiew	225 686,27
Program Operacyjny Polska Wschodnia	Mełgiew	6 074 030,00
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój	Mełgiew	387 187,50
Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	Mełgiew	59 541 633,38
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020	Milejów	19 343 853,82
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój	Milejów	15 638 587,50
Program Operacyjny Polska Wschodnia	Milejów	438 690,06
Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	Milejów	100 030 018,64
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój	Piaski	490 770,00
Program Operacyjny Polska Wschodnia	Piaski	4 412 091,15
Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	Piaski	127 140 072,48
Program Operacyjny Polska Cyfrowa	Rybczewice	225 686,27
Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	Rybczewice	24 596 163,11
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój	Trawniki	184 500,00
RPO Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	Trawniki	73 008 432,46
Wartość ogółem		431 737 402,64

Źródło: <https://www.power.gov.pl/strony/o-programie/dokumenty/stan-wdrazania-funduszy-europejskich-w-polsce-w-latach-2014-2020-umowy-wedlug-miejsc-realizacji/>

Na obszarze objętym LSR działa łącznie 46 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej. Najwięcej tego typu formacji funkcjonuje w gminie Piaski – 14. W gminach Rybczewice i Milejów działa po 9 jednostek, a w gminach Mełgiew i Trawniki po 7.

Infrastruktura społeczna

Poza organizacjami pozarządowymi dużą rolę w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego odgrywa dostęp do różnego rodzaju usług, w tym również do usług edukacyjnych świadczonych przez przedszkola i szkoły. Na obszarze LSR działa łącznie 39 placówek edukacyjnych, co przedstawia Tabela 14, w tym 4 żłobki, 14 przedszkoli, 18 szkół podstawowych oraz 3 szkoły ponadpodstawowe, ponadgimnazjalne i policealne. Dostęp do przedszkoli i szkół jest wyrównany na obszarze objętym LSR, choć poszczególne gminy przyjmują różną formę organizacji placówek. W najmniejszej pod względem ilości mieszkańców gminie - Rybczewicach nie ma żłobka.

Tabela 14. Liczba placówek edukacyjnych na obszarze LSR

Gmina	Żłobki	Przedszkola	Szkoły podstawowe	Szkoły ponadpodstawowe, ponadgimnazjalne i policealne ogółem
Mełgiew	1	7	5	0
Milejów	1	2	5	1
Piaski	1	2	2	1

Rybczewice	0	1	1	0
Trawniki	1	2	5	1
Razem	4	14	18	3

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastrukturę społeczną tworzą ośrodki kultury – samorządowe instytucje prowadzące działalność kulturalno-oświatową. Należą do nich takie placówki, jak: Centrum Kultury Gminy Mełgiew, Gminny Ośrodek Kultury w Milejowie, Miejskie Centrum Kultury w Piaskach, Gminny Ośrodek Kultury w Trawnikach.

Podstawowe zadania ośrodków kultury skupiają się wokół organizacji i promocji wydarzeń kulturalnych oraz imprez rozrywkowych, ekologicznych, sportowych, turystycznych, patriotycznych, charytatywnych; prowadzenia, wspierania i promowania zespołów artystycznych, hobbystycznych, kół zainteresowań i innych form działalności kulturalnej; organizowania różnych form edukacji kulturalnej, artystycznej, historycznej, ekologicznej i turystycznej; współpracy z instytucjami, szkołami, organizacjami pozarządowymi; organizowania krajowej i zagranicznej wymiany kulturalnej.

Rybczewice jako jedyna z 5 gmin obszaru LSR nie posiada placówki, która pełniłaby funkcję ośrodka kultury.

W przypadku ośrodków kultury problemem pozostaje brak lub niewystarczająca oferta adresowana przede wszystkim do dzieci, młodzieży (obejmująca między innymi: warsztaty taneczne, muzyczne, teatralne, plastyczne, fotograficzne, informatyczne) i seniorów (w ramach Uniwersytetu Trzeciego Wieku). Ponadto mieszkańcy wielu miejscowości położonych w znacznej odległości od centrum gminy nadal odczuwają brak ośrodków, w których mogliby się wspólnie spotykać i integrować. Z drugiej strony przeszkodę stanowi dla nich również utrudniony dostęp do tego typu obiektów znajdujących się w gminnych miejscowościach.

Na terenie LSR działa obecnie 15 placówek bibliotecznych, z czego 7 bibliotek i 8 filii (stan na 31.12.2021 r.). Najwięcej podmiotów funkcjonuje w gminach Milejów i Piaski (po 4 objekty):

- Gminna Biblioteka Publiczna w Mełgwi (filie w Krępcu i Krzesimowie),
- Biblioteka Publiczna w Milejowie (filie w Białce, Łańcuchowie i Łysołajach),
- Miejska Biblioteka Publiczna w Piaskach (filie w Bystrzejowicach, Gardzicach i Wierzchowiskach),
- Gminna Biblioteka Publiczna w Rybczewicach,
- Biblioteka w Gminnym Ośrodku Kultury w Trawnikach,
- Biblioteka Publiczna w Biskupicach (gmina Trawniki),
- Biblioteka Publiczna w Oleśnikach (gmina Trawniki).

W 2021 roku (stan na dzień 31.12) na jedną placówkę biblioteczną znajdującą się na obszarze LSR przypadało 2888,6 mieszkańców. Wskaźnik ten był niższy od średniej dla województwa lubelskiego, która wynosiła – 2975 osób/placówkę biblioteczną, co można uznać za wynik lepszy (mniejsza liczba osób przypadających na jedną bibliotekę świadczy o jej większej dostępności). Najlepiej pod tym względem wypadają placówki w gminie Milejów i Piaski. Wskaźnik dotyczący liczby czytelników bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców dla obszaru LSR wyniósł 125,8 i był niższy w porównaniu z województwem o 11,2 (średnia wojewódzka to 137). Z kolei wartość wskaźnika „księgozbiór bibliotek na 1 000 ludności” dla obszaru LSR wyniosła 2735,9 woluminów, natomiast na 1 czytelnika przypadało niecałe 17 (16,9) wypożyczeń księgozbioru. Najwięcej wypożyczeń cechowało gminy Mełgiew – 27,3 oraz Milejów – 20,6.

Infrastruktura sportowa

Na obszarze LSR funkcjonuje łącznie 59 obiektów sportowych, z których część wymaga przebudowy bądź modernizacji. Infrastrukturę sportową na obszarze tworzą głównie boiska sportowe, w tym 6 orlików, 12 hal sportowych, 1 basen (gmina Mełgiew) i 15 siłowni plenerowych, 1 skatepark (gmina Rybczewice). Z tego typu obiektów często korzystają nie tylko dzieci i młodzież, ale też dorośli i seniorzy. Na terenie LSR działa 13 klubów sportowych (najwięcej w gminie Trawniki i Milejów – po 5), które reprezentują różne dziedziny sportu, w tym między innymi boks, piłkę nożną, zapasy, taekwondo, tenis. Najwięcej członków zrzeszały kluby w Trawnikach, Piaskach i Milejowie.

Problemy społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk

Do istotnych problemów społecznych występujących na terenie LSR należą: ubóstwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, przemoc w rodzinie i alkoholizm. Skala tych zjawisk różni się w zależności od miejsca, w którym występują. Poniżej przedstawiono najważniejsze statystyki na temat problemów społecznych w odniesieniu do poszczególnych gmin tworzących obszar LSR (dane z 2021 r., źródło: Raporty o stanie gmin).

Do działających na obszarze LSR organizacji świadczących usługi z zakresu pomocy społecznej należą między innymi:

- Ośrodki Pomocy Społecznej w Mełgwi, Milejowie, Piaskach i Rybczewicach,
- Domy Pomocy Społecznej w Krzesimowie (gmina Mełgiew) oraz Wygnanowicach (gmina Rybczewice),
- Spółdzielnie Socjalne – Spółdzielnia Socjalna „INICJATYWA” w Bystrzejowicach Trzecich (gmina Piaski),
- Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Milejowie prowadzące Środowiskowy Dom Samopomocy Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Milejowie oraz Zespół Terapeutyczno-Rehabilitacyjny,
- Klub Integracji Społecznej w Piaskach,
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Kozicach Dolnych (gmina Piaski),
- Ośrodek Rehabilitacyjno – Readaptacyjny MONAR MAKONDO w Majdanie Kozic Dolnych (gmina Piaski),
- Placówka Opieki nad Dzieckiem i Rodziną „Nasz Dom” w Rybczewicach Drugich (gmina Rybczewice),
- „Ranczo” Ośrodek Hipoterapii i Rekreacji Konnej W Choinach (gmina Rybczewice).

Powyższe organizacje udzielają niezbędnego wsparcia między innymi osobom długotrwale bezrobotnym, starszym, niepełnosprawnym, przewlekle chorym, uzależnionym czy rodzinom wielodzietnym. W działania z zakresu pomocy społecznej angażują się również KGW, które aktywizują kobiety pozostające bez pracy oraz stanowią alternatywę dla samotności i różnego typu wykluczenia. Należy również wspomnieć, że w ostatnim czasie obserwuje się niedobór specjalistów, którzy mogliby zajmować się osobami niepełnosprawnymi.

Według danych GUS w 2021 r. opieką społeczną na terenie LSR było objętych łącznie 1356 osób. Najwięcej osób otrzymujących świadczenia pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców charakteryzowało gminę Milejów, natomiast najmniej gminę Piaski (stan na 31.12).

Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej spadła, przy czym największy spadek obserwowany był w gminach Trawniki i Rybczewice (odpowiednio 28,5% i 25,4%), z kolei najmniejszy w gminie Piaski (6.6%). Obniżyła się także liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci. Najwięcej tego typu rodzin ubyło w gminach Trawniki (29,2%) oraz Piaski (28,1%). Choć trend spadkowy w przypadku obu wskaźników pokazuje skuteczność działania instytucji świadczących usługi z zakresu pomocy społecznej na obszarze LSR, to jednak cały czas pozostaje znaczna grupa osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej i potrzebujących wsparcia.

Opieka zdrowotna

Na terenie LSR działało 20 przychodni, 13 aptek oraz 1 punkt apteczny. Zarówno przychodnie, jak i apteki były zlokalizowane na terenie każdej z gmin, z czego najwięcej przychodni i aptek funkcjonowało w gminie Piaski. W gminie Mełgiew była również prowadzona jedyna na obszarze LSR praktyka lekarska na wsi (stan na 31.12.2021 r.).

Dziedzictwo kulturowe, zabytki

Wśród podmiotów dbających o zachowanie lokalnej historii i kultury, a także o rozwój turystyki na obszarze LSR należy wymienić: Gród Słowiański Choina – Horodyszczce w Wólce Bieleckiej (gmina Milejów), Izbę Pamiątek Regionalnych w Mełgwi czy Fundację Fundusz Lokalny im. Jana III Sobieskiego (gmina Piaski). Szczególne miejsce w tym zakresie pełni Ośrodek Praktyk Teatralnych „Gardzienice” – autorska instytucja kultury działająca w miejscowości Gardzienice Pierwsze w gminie Piaski, która została założona w 1977 r. przez Włodzimierza Staniewskiego. Zyskała międzynarodową sławę zarówno dzięki spektaklom, cenionym przez krytyków i publiczność na całym świecie, jak i rygorystycznym praktykom teatralnym.

Kultura i tradycja charakterystyczna dla obszaru LSR kultywowana są przez wielu artystów i twórców ludowych zajmujących się różnymi rodzajami rzemiosła – garncarstwem (Piotr Skiba z Jadwisina, Renata Korab-Smyk z Woli Piaseckiej, gmina Piaski), rzeźbiarstwem (Stanisław Lipa ze Stryjna Pierwszego, Tadeusz Wikira z Bazaru, gmina Rybczewice), malarstwem (Zbigniew Nowak z Mełgwi, Agata Nicińska-Cichowlas z gm. Piaski), koronkarstwem, hafciarstwem, szydełkowaniem (Marta Rutkowska z Biskupic - gmina Trawniki, Irena Baran i Olga Brzoskowska – gmina Rybczewice, Dorota Walkowska, Maria Murgała i Magdalena Kowalska – gmina Milejów), tworzeniem pisanek, drapanek Wielkanocnych (Halina Ostasz-Kaczowska, gmina Milejów), wytwarzaniem szkła artystycznego (Karolina i Tomasz Szamoszuk z Pilaszkowic Drugich, gmina Rybczewice), poezją (Stanisław Ostański z Rybczewic oraz Jan Siuda z Mełgwi).

Na dziedzictwo kulturowe obszaru LSR składają się również kapele ludowe i zespoły śpiewacze oraz imprezy lokalne. Do tych pierwszych należą chociażby takie, jak: Zespół Śpiewaczy Podzamcze, Orkiestra Dęta Gminy Mełgiew, mazuretki (gmina Mełgiew), Grupa Wokalna 40 Plus, Zespół Śpiewaczy Jaszczowianki, Zespół Zapłocianie, Dziecięcy Zespół Ludowy (gmina Milejów), Orkiestra Dęta Piaski (gmina Piaski), Kapela z Pilaszkowic Drugich przy Kole Gospodyń Wiejskich, Kapela ze Stryjna Pierwszego przy Kole Gospodyń Wiejskich (gmina Rybczewice), a także Kapela Ludową z Zespołem Śpiewaczym z Gminnego Ośrodka Kultury Trawniki i Orkiestra Dęta Trawniki gmina Trawniki.

Imprezami lokalnymi, które odgrywają ważną rolę w pielęgnowaniu tradycji są: Dni Mełgwi (gmina Mełgiew), Dni Milejowa, Milejowski Koncentrat Smaków, Noc Świętojańska, „Spotkania z żywą historią” – Gród Słowiański Choina – Horodyszczce w Wólce Bieleckiej (gmina Milejów), Dni Piaski, Festiwal Flaków (gmina Piaski), Jarmark Królewski (gmina Rybczewice) oraz Zaciera Trawnicka i Co w trawie tańczy? (gmina Trawniki).

Obiekty materialnego dziedzictwa kulturowego zlokalizowane na terenie LSR, wymienione poniżej, cechują się dużym zróżnicowaniem. Składają się na nie pałace, dwory, zespoły dworskie i parkowe, obiekty sakralne, kapliczki, miejsca pamięci i martyrologii oraz inne zabytki. Choć są one ważnym elementem lokalnego krajobrazu i mogłyby wejść w skład oferty turystycznej, to ze względu na fakt, że wiele z nich posiada zły stan techniczny bądź ograniczony dostęp – co wynika z formy własności lub charakteru ich użytkowania – nie zawsze jest to możliwe.

Tabela 15 Najważniejsze zabytki

Zespoły pałacowe i ich pozostałości	<ul style="list-style-type: none"> – zespół pałacowo-parkowy w Krzesimowie: pałac murowany z I poł. XIX w. (gmina Mełgiew), zespół pałacowo-parkowy w Podzamczu: pałac z XVIII w. (gmina Mełgiew), Zespół podworski w Janowicach z lat 1918-1920 (gmina Mełgiew), – zespół pałacowo-parkowy w Łysołajach-Kolonii (gmina Milejów) – zespół dworsko-parkowy z I poł. XIX w. w Wierzchowiskach (gmina Piaski), zespół pałacowo-parkowy w Gardzienicach Pierwszych z początku XVII w. (gmina Piaski), - pozostałości zespołu dworskiego w Trawnikach, – zespół dworsko-parkowy w Rybczewicach z II poł. XIX w. wraz z parkiem podworskim, Zespół dworsko-parkowy w Stryjnie – dwór z II poł. XVIII w. (gmina Rybczewice), zespół dworsko-parkowy w Pilaszkowicach (gmina Rybczewice), zespół dworsko-pałacowy w Wygnanowicach z 1802 r. (gmina Rybczewice),
Zabytki sakralne	<ul style="list-style-type: none"> – zespół kościoła parafialnego pw. Św. Wita w Mełgwi z lat 1906-1910, – brama-kapliczka w zespole kościelnym w Mełgwi z XVIII w., – kaplica grobowa z 1872 r., mogiły powstańcze z 1863 r., cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej, mogiły żołnierzy z okresu II wojny światowej, cmentarze z okresu II wojny światowej w Krzesimowie (wojenny i ofiar zarazy z 1943 r.,) oraz miejsce straceń w Krępcu (gmina Mełgiew), – zespół kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP w Milejowie-Osady, zespół kościoła parafialnego pw. Św. Jana Chrzciciela w Łańcuchowie (gmina Milejów) – kapliczka przydrożna z XVIII w. oraz kapliczka drewniana z XIX w. w Jaszczowie (gmina Milejów), kapliczka w Starościcach z XVIII w. (gmina Milejów), kapliczki w Białce i Białce-Kolonii z I poł. XX w. (gmina Milejów), – kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Św. w Piaskach z lat 1720-1745, – kapliczki w Kawęczynie oraz Wierzchowiskach Drugich (gmina Piaski), – kapliczka z XX w. w Izdebnie (gmina Rybczewice), kapliczka sprzed II wojny światowej w Pilaszkowicach (gmina Rybczewice), kapliczka z II poł. XIX w. w Stryjnie (gmina Rybczewice), kapliczka z XIX w. w Zygmuntowie (gmina Rybczewice), – zespół kościoła parafialnego pw. Św. Stanisława bpa w Biskupicach z lat 1717-1727 (gmina Trawniki), kościół parafialny pw. Św. Judy Tadeusza w Dorohuczycach z 1790 r. (gmina Trawniki), – ruiny zboru kalwińskiego w Piaskach (tzw. Kościelec) z lat 1783-1835, kamienice przy ul. Lubelskiej (Piaski). – zespół kościoła parafialnego w Częstoborowicach z końca XVIII w. (gmina Rybczewice), drewniany kościół w Pilaszkowicach Pierwszych z lat 1933-1934 (gmina Rybczewice),
Zabytki martyrologii	<ul style="list-style-type: none"> – cmentarze wojenne z okresu I wojny światowej w Łańcuchowie, Łysołajach-Kolonii, Maryniowie, Zalesiu (gmina Milejów), – cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej w Gardzienicach Drugich (gmina Piaski), cmentarz wojenny z I i II wojny

	<p>światowej w Siedliszczkach Kolonii (gmina Piaski), pomnik upamiętniający poległych w latach 1939-1944 oraz tablica upamiętniająca zasługi żołnierzy podziemia (Piaski),</p> <p>– pomnik na mogile z okresu I wojny światowej w Częstoborowicach (gmina Rybczewice), cmentarz wojenny żołnierzy niemieckich w Izdebnie (gmina Rybczewice), cmentarz wojenny z 1915 r. w Rybczewicach,</p>
Zabytki industrialne i urbanistyczne	<p>– dworzec kolejowy w Minkowicach z końca XIX w. (gmina Mełgiew), młyn wodny w Krępcu z XX w. (gmina Mełgiew).</p> <p>– budynek w zespole cukrowni oraz dom pracowników I i II w Milejowie-Osadzie, gorzelnia w dawnym zespole dworsko-parkowym w Milejowie-Osadzie, budynek dawnego szpitala w Jaszczowie (gmina Milejów), dworzec kolejowy w Jaszczowie (gmina Milejów), grodzisko wraz z podgrodzieniem w Klarowie (gmina Milejów).</p> <p>– układ urbanistyczny z XV w. w Biskupicach (gmina Trawniki), młyn wodny w Dorohuczycy z XIX w. (gmina Trawniki).</p> <p>– dawne studnie głębinowe (gmina Rybczewice).</p>

Źródło: materiały LGD Dolina Giełczwi

Obszary atrakcyjne turystycznie

Krajobraz obszaru LSR kształtuje kilka jednostek fizyczno-geograficznych – Równina Łuszczowska, Wyniosłość Giełczewska, Płaskowyż Świdnicki i obniżenie Dorohuckie. Wyniosłość Giełczewska wraz z innymi jednostkami współtworzy Wyżynę Lubelską, która jest jej najwyższą, środkową częścią z kumulacją w Bożym Darze 306 m n.p.m.). Teren charakteryzuje się lekkim pofałdowaniem – ze względu na dolinki i garby – przechodzącym w kierunku północnym w równinę. Występują tu osady wszystkich formacji geologicznych, poczynając od krystalicznego podłoża prekambryjskiego na utworach czwartorzędowych kończą.

Sieć wodna posiada układ promienisty, natomiast doliny cechuje w zdecydowanej mierze asymetria. Przez obszar LSR przepływają rzeki Giełczew, Stawek (Mełgiewka/Stok), Sierotka, Marianka, Radomirka i Wieprz, tworząc malownicze krajobrazy. Wody stojące reprezentowane są przez stawy na rzekach Sierotka i Giełczew, oczka wodne oraz zagłębienia – zespół stawów na północ od Piask jest częściowo wykorzystywany do celów rekreacyjnych.

W grupie biotycznych elementów środowiska przyrodniczego terenu LSR szatę roślinną tworzą cenne przyrodniczo gatunki flory – zbiorowiska bagienne, rośliny łąkowe i pastwiskowe, gatunki leśne i zaroślowe, gatunki kserotermiczne, zbiorowiska synantropijne (ruderalne i chwasty polne). Większość z nich objętych jest całkowitą lub częściową ochroną, jak aruncus silvester, daphne mezereum, lilium margaron i neottia nidus-avis. Wśród świata zwierząt oprócz gatunków pospolitych reprezentowanych przez kręgowce i bezkręgowce, występują również przedstawiciele fauny podlegający ochronie – zimorodek, derkacz, strumieniówka, remiz, krogulec, przepiórka, siweczka rzeczna, krwawo dziób, rybitwa zwyczajna, perkoz rdzawoszyi, bąk, bączek, bocian biały, łabędź niemy, jastrząb, pustułka, sowa uszata, słowik szary, paź królowej, paź żeglarski, mieniak tęczowiec. Większość z nich związana jest ze środowiskiem wodnym.

Do stref objętych ochroną znajdujących się na terenie LSR należą:

- Nadwieprzański Park Krajobrazowy – otulinę parku współtworzy północno-wschodni fragment gminy Mełgiew o powierzchni 10 ha. Park obejmuje również środkową część gminy Milejów – koryto i dolinę rzeki Wieprz. Jego utworzenie miało na celu zachowanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, historycznych i turystycznych ze szczególnym uwzględnieniem unikatowego ekosystemu doliny rzeki Wieprz z bardzo cennymi przyrodniczo obszarami lasów i torfowisk. W przeważającej części tereny należące do Sieci NATURA 2000 pokrywają się z obszarem Nadwieprzańskiego Parku Krajobrazowego;
- Czerniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu – północno-wschodni fragment parku o powierzchni ok. 100 ha znajduje się w granicach gminy Mełgiew. Część obszaru leży również w granicach gminy Piaski. Obszar wyróżnia się krajobrazem o różnicowanych ekosystemach. Zaspokajają ponadto potrzeby związane z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnią funkcję korytarzy ekologicznych;
- Krzczonowski Park Krajobrazowy – otulina parku współtworzy południową część gminy Piaski. Jej rolą jest ochrona walorów przyrodniczych, krajobrazowych i klimatycznych parku przed zagrożeniami zewnętrznymi. Z kolei w przypadku gminy Rybczewice park obejmuje jej południowo-zachodnie rejony, zajmując 45% powierzchni;
- rezerwat przyrody „Wierzchowiska” – znajduje się na zachodnim skraju lasu Wierzchowiska (gmina Piaski) należącego do Nadleśnictwa Świdnik. Został powołany w celu ochrony fragmentu naturalnego lasu dębowego i lipowego, a także dla badań naukowych i zadań dydaktycznych.

Potencjał turystyczny znajdujący się na obszarze LSR tworzą:

- przystanie kajakowe w Jaszczowie (gmina Milejów) i Trawnikach,
- ośrodki jeździeckie: Ośrodek Jeździecki Dakar w Mełgwi, Stadnina Koni BONA – Zespół Pałacowo-Parkowy Wierchowiska S.C. w Wierchowiskach (gmina Piaski), Bukowa Zagroda w Bystrzejowicach Pierwszych (gmina Piaski),
- Obserwatorium Astronomiczne w Mełgwi,
- Gród Słowiński Choina – Horodyszcze w Wólce Bieleckiej (gmina Milejów),
- zrewitalizowane Wzgórze Kościelec w Piaskach,
- pole golfowe w Wierchowiskach (gmina Piaski),
- mobilne domki turystyczne w Rybczewicach,
- zalew i park z tężnią solankową w Rybczewicach,
- wypożyczalnia sprzętu rekreacyjnego i sportowego, organizacja spływów: Stowarzyszenie Turystyki Aktywnej „Nad Wieprzem” – wypożyczalnia rowerów, kajaków, baza noclegowa,
- Zagroda edukacyjno-twórcza „Zielona Babka” w Minkowicach-Kolonii (gmina Mełgiew),
- istniejące i planowane gospodarstwa agroturystyczne.

Opisany potencjał turystyczny był dotychczas wykorzystywany w niewielkim stopniu. Jedną z kluczowych branż rozwojowych na obszarze LSR powinna stać się branża rekreacyjno-wypoczynkowo-turystyczna. Została ona wskazana przez osoby uczestniczące w warsztatach strategicznych, wywiadach indywidualnych (IDI) i badaniach ankietowych jako jeden z czterech głównych kierunków wzrostu. Za rozwojem usług z zakresu turystyki i rekreacji przemawiają opisane walory przyrodnicze i krajobrazowe oraz bogate dziedzictwo kulturowe. Innym ważnym czynnikiem są oczekiwania społeczne mieszkańców dotyczące szerszej i bardziej atrakcyjnej oferty turystyczno-rekreacyjnej, skierowanej zarówno do turystów, jak i członków lokalnej społeczności. Związane są one między innymi z:

- rozwojem turystycznej bazy noclegowej oraz tworzeniem nowych gospodarstw agroturystycznych,
- rozwojem oferty turystycznej i rekreacyjnej, związanej np. z poszerzeniem możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego dla turystów i mieszkańców (np. spływy kajakowe, wycieczki i rajdy rowerowe, turystyka piesza),
- rozwój infrastruktury związanej z rekreacją i turystyką – szlaki turystyczne, obiekty sportowe, siłownie, miejsca wypoczynku, miejsca rekreacji dla młodzieży i seniorów itp.,
- rozwój miejsc pracy związanych z obsługą ruchu turystycznego wraz z rozwojem usług gastronomicznych.

Obszary wiejskie, ze szczególnym uwzględnieniem rolników, domowników oraz mieszkańców obszarów wiejskich z obszarów po PGR

Tylko gmina Piaski jest gminą miejsko-wiejską. Pozostałe gminy są gminami wiejskimi. Łączna powierzchnia gospodarstw rolnych na obszarze LSR wynosiła 38 724,1 ha, co stanowi 68,5% łącznej powierzchni obszaru (56 500 ha). Użytki rolne zajmowały 36 153,1 ha, tj. 63,99% powierzchni obszaru, a grunty orne 53,77%.

Na terenie obszaru działania LGD Dolina Giełczwi istniały 3 Państwowe Gospodarstwa Rolne: dwa na terenie gminy Piaski i jeden na terenie gminy Milejów.^{5,6}

Informacje o mieszkańcach obszarów wiejskich przedstawiono w pozostałych podrozdziałach m.in.: rynek pracy, grupy pozostające poza rynkiem pracy, problemy społeczne.

Rolnictwo i rynek rolny

Podobnie jak i w całym województwie lubelskim, również na obszarze LSR dominuje sektor nieuspołeczniiony, tworzony przez indywidualne gospodarstwa rolne. Zgodnie z danymi GUS (Powszechny Spis Rolny z 2020 r.) liczba gospodarstw rolnych wynosiła łącznie 4151. Największą część (53,5%) stanowiły gospodarstwa o powierzchni 1- 5 ha, natomiast najmniej było gospodarstw do 1 ha włącznie (niecałe 1,5%). W gospodarstwach rolnych pracowało ogółem 8325 osób. Największą liczbą tego typu osób (30,7%) cechowała się gmina Piaski.

Łączna powierzchnia gospodarstw rolnych na obszarze LSR wynosiła 38 724,1 ha. Powierzchnia gospodarstw do 1 ha włącznie była największa w gminach Milejów i Mełgiew, z kolei tych które miały 1-5 ha w gminach Milejów i Piaski. Gmina Piaski cechowała się również największą powierzchnią gospodarstw rolnych w przedziałach 5-10 ha, 10-15 ha oraz 15 ha i większych.

⁵ Źródło: www.gov.pl/attachment/3b23820a-3722-4e34-863c-0bbdd106ea87

⁶ Źródło: <https://www.gov.pl/attachment/5631c6c8-7618-450c-9a6c-344885f387b7>

Użytki rolne zajmowały 36 153,1 ha, tj. 63,99% powierzchni obszaru (56 500 ha), z czego na grunty orne przypadało 53,77% (30 378,6 ha). Dominującym rodzajem upraw na obszarze LSR były zboża. Wśród uprawianych zbóż największe znaczenie ma pszenica, do innych zbóż uprawianych należy także zaliczyć owies, pszenżyto oraz mieszanki zbóż końcowe. Drugim pod względem ilości rodzajem upraw są rzepak i rzepik.

Innymi ważnymi uprawami na obszarze LSR są owoce oraz warzywa. Do upraw warzyw charakteryzujących się znaczną powierzchnią zasiewów zalicza się buraki cukrowe i ziemniaki oraz inne warzywa gruntowe. Największy obszar sadowniczy (uprawa jabłek, czarnej porzeczki) znajduje się w gminie Rybczewice. W gminie uprawia się również orzech włoski i werbenę. Teren ten charakteryzuje się bardzo dużym nasłonecznieniem oraz dobrą klasą bonitacyjną gleb.

Ze względu na to, że większość działalności gospodarczej związana jest z produkcją roślinną, chów zwierząt gospodarskich na obszarze LSR nie jest upowszechniony. Na pogłowie zwierząt gospodarskich składa się w większości drób kurzy, a także trzoda chlewna i bydło – krowy. W gminie Rybczewice prowadzona jest hodowla owczarka podhalańskiego.

Od pewnego czasu można zauważyć spadek produkcji rolnej z uwagi na niekorzystny trend – brak rąk do pracy. W niektórych miejscowościach obszaru LSR obserwowane jest ponadto likwidowanie drobnej działalności rolniczej ze względu na automatyzację, przejmowanie produkcji przez duże gospodarstwa, brak zastępowania pokoleń wśród właścicieli gospodarstw czy przekształcania terenów rolniczych na tereny budowlane.

Tradycyjne produkty lokalne

Do produktów tradycyjnych związanych z obszarem LSR i wpisanych na listę Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi należą:

- Kulebiak generałowej Kickiej – wpisany na listę produktów tradycyjnych 9.09.2009 r. w kategorii gotowe dania i potrawy. Pomimo słowiańskiego pochodzenia kulebiaka jego nazwa została zaczerpnięta od niemieckiego słowa – kohlgeback, co oznacza ciasto nadziewane kapustą. Tradycja wypieku kulebiaka rozpowszechniła pani Czesława Szczepańska, która otrzymała jego recepturę od pań Weroniki Podgórskiej, Stefanii Sawickiej i jej córki Zofii Ryć, z którymi w latach 1965-1968 działała w Kole Gospodyń Wiejskich w Jaszczowie (gmina Milejów). Kulebiak przygotowuje się tylko na specjalne okazje. Produkt, który był wielokrotnie nagradzany na różnego rodzaju konkursach, stanowi wyróżnik gminy Milejów;
- Chleb żytni wygnanowski – wpisany na listę produktów tradycyjnych 7.09.2010 r. w kategorii wyroby piekarnicze i cukiernicze. Chleb wzięł swoją nazwę od miejscowości Wygnanowice (gmina Rybczewice), gdzie był wypiekany w latach międzywojennych, a jego tradycyjne pochodzenie potwierdzają mieszkańcy wioski oraz okolic. Dzięki pani Barbarze Krzyszczak udało się odtworzyć tradycyjny wygląd, smak i zapach chleba. Dziś wypieka się go w Stasinie (nie leży na terenie LSR). Jest dostępny w otwartej i ciągłej sprzedaży;
- Miodownik z Jaszczowa – wpisany na listę produktów tradycyjnych 28.03.2011 r. w kategorii wyroby piekarnicze i cukiernicze. Gmina Milejów, do której należy miejscowość Jaszczów, to tereny obfitujące w lasy, łąki oraz sady, dzięki czemu rozwinęło się tu pszczelarstwo. Zatem miodu – podstawowego składnika potrzebnego do wypieku miodownika, mieszkańcy mieli pod dostatkiem. Miodownik jest wyrobem pełnym aromatycznych zapachów i zdrowym, ze względu na jego podstawowy składnik – miód pszczeleli. Zawiera on nektary kwiatowe, węglowodany oraz składniki mineralne;
- Sernik z kartoflami z Jaszczowa – wpisany na listę produktów tradycyjnych 23.06.2015 r. w kategorii wyroby piekarnicze i cukiernicze. Historia i tradycja pieczenia jaszczowskiego sernika sięga lat międzywojennych ubiegłego wieku. Jego głównym składnikiem jest ser wymieszany z kartoflami. Dawniej wypiekany był zazwyczaj święta Wielkanocne, Bożego Narodzenia, Zielone Świątki, dożynki i zebrania Koła Gospodyń Wiejskich, natomiast obecnie spożywany jest jako deser podczas uroczystości imieninowych, urodzinowych, niedzielnego obiadu do kawy lub herbaty;
- Flaki piaseckie – wpisane na listę produktów tradycyjnych 19.01.2016 r. w kategorii gotowe dania i potrawy. Historia przygotowywania flaków piaseckich zaczęła się w latach sześćdziesiątych dwudziestego wieku, a sposób ich przygotowania nie zmienił się do dziś. Od 2008 roku w ostatnią niedzielę czerwca w Piaskach organizowany

jest „Festiwal Flaków”, podczas którego odbywają się liczne degustacje potrawy oraz konkurs na „Najlepsze Flaki Lubelszczyzny”. Dostępny w otwartej i ciągłej sprzedaży w restauracji Rarytas (miasto Piaski);

- Trawnicka Zaciera – w dniu 7 listopada 2022 roku na Listę Produktów Tradycyjnych została wpisana w kategorii: Gotowe dania i potrawy: „Trawnicka Zaciera”. Trawnicka zaciera to tzw. „polewka na szybko”, która towarzyszy mieszkańcom gminy Trawniki od niepamiętnych czasów, zapewniając gorącą i syczącą strawę w przerwie prac polowych lub na zakończenie dnia.

Z obszarem LSR oprócz produktów tradycyjnych związanych jest wiele produktów lokalnych, wśród których można wymienić: pomidory milejowskie, twarogowe sery piaseckie, tradycyjne lody piaseckie, miody z pasiek w Rybczewicach, miody borówkowe z Brzeziec gm. Piaski, praśniak trawnicki na skwarkach, jabłka ze stryjeńskich sadów, soki i cydr „Z mojego sadu”, sery kozie od pasterza Radka, piwo z browaru Alchemik. Produkty lokalne prezentowane są podczas odbywających się corocznie wydarzeń kulturalnych, w trakcie których istnieje możliwość ich degustacji.

Zasady zrównoważenia środowiskowego

Cele Strategii będą osiągnięte w ramach zrównoważonego rozwoju oraz zgodnie z promowanym przez Unię celem polegającym na zachowaniu, ochronie i poprawie jakości środowiska, w myśl art. 11 i art. 191 ust. 1TFUE, z uwzględnieniem zasady „zanieczyszczający płaci”, celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju i porozumienia paryskiego przyjętego na mocy Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu.

Podejście LGD do kwestii przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności

W stowarzyszeniu kwestia przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji jest i będzie monitorowana nie tylko podczas wdrażania LSR, ale również wszystkich innych działań statutowych LGD. Działania stowarzyszenia w stosunku do odbiorców pomocy (wnioskodawców i beneficjentów ostatecznych) nie będą skutkować jakkolwiek dyskryminacją ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną oraz będą realizowane w zgodzie z przepisami antydyskryminacyjnymi, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. Zasada ta będzie realizowana poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień, mających na celu promowanie społeczeństwa włączającego wszystkich obywateli oraz zapewniających im pełną równość. LGD zamierza wdrażać europejskie zalecenia w tym zakresie, obejmujące m.in. tworzenie i rozwijanie partnerstw, monitorowanie postępów w zakresie innowacji społecznych, zwiększanie, rozpowszechnianie wiedzy i świadomości dot. gospodarki społecznej, angażowanie młodych ludzi w gospodarkę społeczną, sprzyjanie zintegrowanemu podejściu. W propagowaniu partnerskiego i partycypacyjnego stylu działania LGD oraz tworzeniu okazji do spotkań ułatwiających dobrą komunikację między ludźmi widzimy możliwość tworzenia inicjatyw sprzyjających szerokiej współpracy różnych grup społecznych bez ograniczeń wynikających ze stereotypów.

LGD spełnia standardy dostępności w zakresie architektonicznym (biuro mieści się w budynku dostosowanym do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ruchowymi – wyznaczone miejsce parkingowe, winda, przystosowane toalety). Wszystkie zasoby cyfrowe tworzone przez LGD będą spełniać kryteria dostępności, pozwalające na wygodne, intuicyjne korzystanie z zasobów osobom z różnymi rodzajami niepełnosprawności zgodnie ze standardem WCAG 2.0. W celu zapewnienia dostępności komunikacyjnej do skutecznej komunikacji z osobą głuchą lub słabosłyszącą LGD będzie korzystał z usługi natychmiastowego połączenia wideo z tłumaczem języka migowego (migam.org).

Wnioskodawcy będą zobowiązani do takiego zaprojektowania wszelkiej infrastruktury, produktów i usług, aby realizowały one horyzontalną zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym w szczególności dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, tj. zapewnienia osobom tym, na równi z innymi osobami pełnosprawnymi, jednakoowego dostępu do sprawiedliwego i pełnego uczestnictwa we wszystkich dziedzinach życia, na jednakowych zasadach.

4.2. Określenie grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR, w tym grup w niekorzystnej sytuacji

W wyniku analiz efektów prac konsultacyjnych i analizy problemów grup społecznych, podjęto decyzję o wsparciu dwóch głównych grup docelowych, w tym identyfikację grup w niekorzystnej sytuacji na obszarze LSR. Grupy te zdefiniowano na podstawie badań własnych LGD, warsztatów, ankiet, przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Tabela 16 Wybrane grupy docelowe i ich zdiagnozowane najważniejsze problemy

Grupa docelowa	Problemy grupy docelowej
<p>Grupy w niekorzystnej sytuacji: kobiety, rolnicy, osoby poszukujące pracy, młodzi i seniorzy</p>	<p>Kobiety: wysoki współczynnik feminizacji, szczególnie w grupie wiekowej 70 lat i więcej, niezbyt wysoki wskaźnik aktywności zawodowej kobiet, wiejski rynek pracy stwarza kobietom znacznie mniejsze możliwości od oferowanych przez miasto. Dyskryminacja na rynku pracy nadal jest widoczna na wielu płaszczyznach – nie tylko w kwestii niższych płac, ale też również nierówne możliwości awansu, mniejsze szanse na znalezienie pracy, większe ryzyko jej utraty.</p> <p>Rolnicy (właściciele małych gospodarstw rolnych): rosnące koszty produkcji, słabnące zyski, w tym niskie ceny skupu, a także wydłużające się zatory płatnicze, zmiany prawne, wysokie wymogi jakościowe, konieczność prowadzenia inwentaryzacji pogłowia zwierząt hodowlanych i związana z tym biurokracja, niska konkurencyjność na rynku, zwłaszcza z produktami importowanymi, mają niewystarczającą wiedzę na temat możliwości podejmowania pozarolniczej działalności (np. gospodarstwa agroturystyczne, zagrody edukacyjne)</p> <p>Osoby poszukujące pracy: niskie kwalifikacje, brak doświadczenia lub wąska specjalizacja i doświadczenie związane z wykonywaniem jednego rodzaju pracy, ograniczone możliwości stałego zatrudnienia w związku z ograniczoną liczbą potencjalnych pracodawców, obawa przed ryzykiem prowadzenia działalności gospodarczej, pracy na własny rachunek, trudność w powrocie na rynek pracy (gł. kobiety).</p> <p>Młodzi: niewystarczająca liczba miejsc na spotkania i z dostępem do kultury, niewystarczająca oferta zajęć, zbyt mały udział w życiu publicznym, niewystarczająca infrastruktura edukacyjno-rekreacyjna, słabe poczucie lokalnej tożsamości, słaba integracja i współpraca międzypokoleniowa, izolacja społeczna (kontakt z rówieśnikami przez sieć)</p> <p>Seniorzy: pogarszający się stan zdrowia, osłabienie więzi z bliskimi osobami, mają problemy z podejmowaniu aktywności w sferze osobistej, sąsiedzkiej i społecznej, trudności z dotarciem do usług medycznych, niewystarczająca oferta kulturalna, aktywizująca, przeciwdziałająca osamotnieniu, słaba integracja i współpraca międzypokoleniowa, niewystarczająca liczba miejsc do bezpiecznego przebywania osób starszych w porze dziennej lub na stałe, trudności z obsługą urządzeń wykorzystujących technologie cyfrowe.</p>
<p>Wnioskodawcy projektów konkursowych i grantowych: w tym m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego</p>	<p>Przedsiębiorcy: trudności z pozyskaniem pracowników o odpowiednich kwalifikacjach, wysokie koszty pracy oraz obciążenia podatkowe i para-podatkowe, zmieniające się przepisy, wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej (surowców i energii), konkurencja bezpośrednia i pośrednia – w tym tańsze produkty z importu</p> <p>Potencjalni przyszli przedsiębiorcy: niewystarczająca znajomość przepisów i możliwości dotyczącej założenia i prowadzenia działalności gospodarczej, słaba znajomość rynku, brak przygotowania planu finansowego, trudności z dobrym oszacowaniem kosztów, problem z ustaleniem grupy docelowej potencjalnych odbiorców, klientów, dostawców, obawa przed korzystaniem z płatnych usług doradztwa</p> <p>Mieszkańcy: Mieszkańcom brakuje miejsc na spotkania, niewystarczająca jest aktywność, a także świadomość ekologiczna, współpraca i zaangażowanie wymagają wsparcia, są odczuwane ograniczenia w przemieszczaniu się (dojeździe), mają słabe rozeznanie potrzeb i przykładów radzenia sobie z ich zaspokajaniem</p> <p>Organizacje pozarządowe: zgłaszają deficyty kompetencji przywódczych i organizacyjnych, mają niewystarczającą znajomość dobrych praktyk z innych obszarów (także z zagranicy lub w kontekście projektów ponadnarodowych), odczuwają słabość wsparcia organizacyjnego i technicznego, możliwości aktywnych działaczy przerasta biurokracja i zawiłości prawne, mają problemy z finansowaniem działań, trudności z pozyskaniem wolontariuszy o odpowiednich kwalifikacjach, sezonowość działania, wąska specjalizacja związana z głównym celem działalności, ograniczone środki własne na realizację małych projektów i finansowanie podstawowej działalności</p> <p>Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne: aktualny model finansowania JST nie jest adekwatny do współczesnych potrzeb rozwojowych i budowania tożsamości lokalnej, niski poziom dochodów podatkowych, ograniczone możliwości finansowania inwestycji, zewnętrzne źródła finansowania z Unii Europejskiej przeznaczone na duże projekty infrastrukturalne i inwestycyjne, brak źródeł</p>

	na projekty o wartości poniżej 50 000 zł – 10 000 zł i mniejszych, wielowątkowość zadań JST, niewystarczający poziom współpracy z lokalnymi organizacjami pozarządowymi i pracodawcami
--	--

Źródło: Opracowanie własne

Aby zwiększyć zainteresowanie wyżej wymienionych grup przyszłych wnioskodawców i beneficjentów ostatecznych, LGD podjęła decyzję o intensyfikacji działań informacyjnych oraz ich dostosowaniu do potrzeb poszczególnych grup docelowych. Wszystkie informacje i przekazy będą opracowywane w taki sposób (odnośnie treści, formy, doboru środków przekazu), aby odbiorca zrozumiał intencje nadawcy a przekaz dotrze do odpowiedniej grupy docelowej i zostanie zrozumiany. W sposób szczególny będą traktowane osoby w niekorzystnej sytuacji – w tej grupie komunikaty i działania będą intensyfikowane i wielokrotnie powtarzane.

4.3 Innowacyjne elementy w kontekście lokalnym

Innowacje będą wdrażane poprzez implementowanie zupełnie nowych na obszarze objętym LSR produktów, usług, procesów, technologii, metod organizacji lub nowych sposobów wykorzystania dostępnych zasobów. Dopuszcza się również definiowanie innowacyjności jako udoskonalanie rozwiązań już istniejących (w kontekście lokalnym). Poziom innowacyjności będzie oceniany w ramach wyboru operacji (premiowanie operacji innowacyjnych).

W aspekcie wdrażania LSR już sama możliwość realizacji projektów grantowych jest zamierzeniem innowacyjnym, dotychczas nie stosowanym na terenie LGD Dolina Giełczwi. Ponadto przedsięwzięcie P.1.3. MŁODZI AKTYWNI - Wsparcie dla inicjatyw młodzieżowych planuje wykorzystanie innowacyjnego modelu na zasadzie młodzieżowych budżetów obywatelskich, wdrażanych dotychczas w największych miastach wojewódzkich. Główna idea młodzieżowych budżetów partycypacyjnych jest oparta na dzieleniu się dostępnymi zasobami danej instytucji z jej uczniami – zazwyczaj w celu edukacji obywatelskiej lub budowania umiejętności i pewności siebie. Z drugiej strony podobne działania mogą być realizowane w przestrzeniach społecznych poza formalnymi instytucjami. Taki proces powinien być realizowany przez młodych ludzi – od etapu przygotowania założeń, procedur, kryteriów wyboru jak i doboru zadań. Oczekuje się, że działania (projekty, inicjatywy) innowacyjne wzmocnią potencjał obszaru i wzrost pewności siebie, poczucia lokalnej tożsamości i możliwości współdecydowania ostatecznych beneficjentów – zwłaszcza grup w niekorzystnej sytuacji. Projekty innowacyjne wzmacniają przedsiębiorczość rozumianą jako kompetencje społeczne, tj.: empatię, docenianie i nagradzanie, rozumienie kontekstu społecznego.

W skali lokalnej, kolejnym ważnym elementem innowacyjnym dla obszaru Doliny Giełczwi będzie uspołecznianie, czyli kooperacja różnych jednostek i osób w ramach przygotowania koncepcji Smart Villages, gdyż rozwiązania kreatywne, innowacyjne powstają właśnie w procesie wieloaspektowej interakcji. Lokalne powiązania - bliskość sąsiedztwa, związki kulturowe, podobne wartości, zaufanie stanowią najlepszą podstawę do rozwoju różnorodnych elastycznych powiązań o charakterze poziomym (niehierarchizowanym), w których zachodzą interakcje będące podstawą tworzenia innowacji.

4.4 Analiza sposobu wsparcia LGD lokalnych i ponadlokalnych inicjatyw

Lokalne grupy działania są przykładem współpracy różnego rodzaju podmiotów na rzecz budowania sieci powiązań instytucjonalnych dla rozwoju obszaru ich aktywności. Funkcjonują w formie i na zasadach stowarzyszeń, a ich główną rolą jest wspieranie rozwoju lokalnego przez zintegrowane działania różnych aktorów, wspieranie partycypacji społecznej, oddolnych inicjatyw, wydobywanie wewnętrznego potencjału obszaru. Jedną z kluczowych zasad funkcjonowania lokalnych grup działania jest partycypacyjny charakter polityki, którą prowadzą.

Znajduje to wyraz przede wszystkim w formule opracowywania i realizacji strategii rozwoju zakładającej szeroki udział lokalnej społeczności.

Projekty partnerskie i w partnerstwie, które mogą być wdrażane w ramach LSR, stwarzają możliwości wzajemnego uczenia się, np. nowych metod i sposobów działania (w tym promocji swoich działań, produktów regionalnych i marek lokalnych, przedsięwzięć stworzonych w wyniku działalności LGD). Funkcjonują także organizacje sieciowe, np. zrzeszające LGD z danego regionu i reprezentujące interesy LGD przed samorządem województwa.

Stowarzyszenie będzie starało się o pozyskanie następującego wsparcia:

- wsparcie merytoryczne – pracowników Urzędu Marszałkowskiego (spotkania, rozmowy telefoniczne, komunikacja mailowa, udział w spotkaniach i inicjatywach organizowanych przez Urząd Marszałkowski),

- wsparcie merytoryczne – pracowników Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (szkolenia, spotkania grup roboczych, komunikacja pisemna),
- wymiana doświadczeń (najlepszych i najgorszych praktyk, ryzyk i problemów) z innymi Stowarzyszeniami LGD województwa lubelskiego i innych polskich województwach,
- wymiana doświadczeń (najlepszych i najgorszych praktyk, ryzyk i problemów) z innymi podmiotami realizującymi LSR i programy LEADER z Europy, na podstawie podpisanych porozumień partnerskich,
- wsparcie finansowe (dotacje) w ramach projektów składanych przez Stowarzyszenie do Narodowego Instytutu Wolności w ramach Programu Nowe FIO i innych programów koordynowanych przez NIW,
- wsparcie finansowe (dotacje) na projekty partnerskie współpracy międzynarodowej (np. w ramach Programu Interreg),

Stowarzyszenie zobowiązuje się także wspierać pozostałe inicjatywy lokalne i ponadlokalne, komplementarne do zakresu wsparcia LSR, na rzecz lokalnej społeczności poprzez:

- przygotowanie samodzielnie lub w partnerstwie projektów w ramach konkursów organizowanych przez Zarząd Województwa w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027
- przygotowanie samodzielnie lub w partnerstwie projektów w ramach programów i konkursów ogłaszanych przez Narodowy Instytut Wolności (wzmocnienie potencjału instytucjonalnego NGOs, inicjatywy lokalne, wsparcie budowania tożsamości lokalnej)
- wsparcie mobilności młodzieży w ramach Programu Erasmus+ (Stowarzyszenie podejmie działania zmierzające do uzyskania statusu organizacji przyjmującej),
- informowanie o konkursach dotacyjnych ogłaszanych przez zewnętrznych operatorów,
- informowanie o projektach realizowanych przez Stowarzyszenie lub inne podmioty, w ramach których mieszkańcy obszaru mogą pozyskać wsparcie lub skorzystać z rezultatów takich projektów, szczególnie w odniesieniu do osób w niekorzystnej sytuacji
- racjonalny i adekwatny sposób animacji lokalnej społeczności do udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub o możliwości korzystania z efektów tych działań.

Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia

LSR jest opracowana w oparciu o właściwe dokumenty planistyczne, strategie, w tym strategie rozwoju województwa, regionalne strategie, programy tematyczne, ponadlokalne lub terytorialne.

W szczególności cele LSR dla obszaru „Doliny Giełczwi” zostały opracowane w oparciu o Plan Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej, a spójność tych dokumentów została opisana w rozdziale 6.2.

5.1 Opis zgodności i komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami

Tabela 17 Spójność celów LSR z dokumentami szczebla krajowego

Nazwa dokumentu poziomu krajowego	Cele dokumentu strategicznego	Cel 1 LSR: Zwiększenie włączenia i wielowymiarowej aktywizacji społeczności lokalnej: gospodarczej, społecznej i edukacyjnej	Cel 2 LSR: Wzmocnienie zrównoważonego rozwoju obszaru LSR w oparciu o zasoby endogenne z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i prośrodowiskowych
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)	Cel szczegółowy I: Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	pełna kompatybilność celów	pełna kompatybilność celów
	Cel szczegółowy II: Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR	pełna kompatybilność celów
	Cel szczegółowy III: Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.	pełna kompatybilność celów	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR

Polityka Ekologiczna Państwa 2030 (PEP2030)	Cel szczegółowy I: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR
	Cel szczegółowy II: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska;	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR	pełna kompatybilność celów
	Cel szczegółowy III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) – SOR	I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (obszary: Reindustrializacja, Rozwój innowacyjnych firm, Małe i średnie przedsiębiorstwa, Kapitał dla rozwoju, Ekspansja zagraniczna);	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR	pełna kompatybilność celów
	II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszary: Spójność społeczna, Rozwój zrównoważony terytorialnie);	pełna kompatybilność celów	pełna kompatybilność celów
	III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (obszary: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce, Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem, E-państwo, Finanse publiczne, Efektywność wykorzystania środków UE)	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR
Strategia Produktyności 2030 (SP2030)	Obszar I. Zasoby naturalne (ziemia i surowce): (a) Wzrost wydajności surowcowej gospodarki, (b) Wzrost wykorzystania surowców odnawialnych i biomasy w gospodarce;	brak spójności	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR
	Obszar II. Praca i kapitał ludzki: (a) Szybki rozwój praktycznego kształcenia przez całe życie, (b) Przygotowanie kompetentnych kadr na potrzeby scyfryzowanej gospodarki;	pełna kompatybilność celów	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR
	Obszar III. Inwestycje (kapitał trwały i finansowy): (a) Trwałe zwiększenie stopy inwestycji prywatnych, (b) Automatyzacja, robotyzacja i cyfryzacja przedsiębiorstw;	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR
	Obszar IV. Organizacja i instytucje: (a) Podniesienie jakości zarządzania w przedsiębiorstwach i instytucjach publicznych, (b) Stymulowanie mechanizmów współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi;	pełna kompatybilność celów	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR
	Obszar V. Wiedza: Wzrost intensywności wykorzystania wiedzy i nowych technologii w gospodarce;	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR	pełna kompatybilność celów
	Obszar VI. Dane: Szybki rozwój algorytmicznej gospodarki opartej na danych;	bardzo niskie możliwości kompatybilności rezultatów projektów w ramach LSR z celami dokumentu strategicznego	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR
	Obszar VII. Umiedzynarodowienie: (a) Zwiększenie liczby eksporterów, w szczególności na rynki pozaeuropejskie, (b) Zwiększenie eksportu towarów w obszarze wysokich technologii i kanałami e-commerce.	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR	bardzo niskie możliwości kompatybilności rezultatów projektów w ramach LSR z celami dokumentu strategicznego
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (SRKL2030)	Cel szczegółowy 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych;	pełna kompatybilność celów	pełna kompatybilność celów

	Cel szczegółowy 2: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej;	pełna kompatybilność celów	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR
	Cel szczegółowy 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy;	pełna kompatybilność celów	pełna kompatybilność celów
	Cel szczegółowy 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne	pełna kompatybilność celów	pełna kompatybilność celów
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (SRKS2030)	Cel szczegółowy 1: Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne;	pełna kompatybilność celów	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR
	Cel szczegółowy 2: Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich;	pełna kompatybilność celów	pełna kompatybilność celów
	Cel szczegółowy 3: Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.	pełna kompatybilność celów	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybackstwa 2030 (SZRWRI 2030)	Celu szczegółowego I. Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej;	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR
	Celu szczegółowego II. Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska;	pośrednie powiązanie celów w skutkach oddziaływania wdrożenia przedsięwzięć LSR	pełna kompatybilność celów
	Celu szczegółowego III. Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa	pełna kompatybilność celów	pełna kompatybilność celów

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Dolina Giełczwi jest również spójna z dokumentem Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027, dokumentem opracowanym przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Przygotowanie Zasad ZIT wynika bezpośrednio z zapisów Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027, w której opisano zasady wdrażania instrumentów terytorialnych w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027. Gmina Mełgiew i Gmina Piaski są członkami Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego, dla którego przeznaczona jest alokacja Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Nie ma możliwości podwójnego finansowania działań w ramach instrumentu ZIT i LSR.

Poziom regionalny:

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Dolina Giełczwi jest spójna z następującymi obowiązującymi dokumentami:

- Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku. Strategię przyjęto uchwałą nr XXIV/406/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 29 marca 2021 roku.

Zgodnie z obowiązującym w Polsce modelem programowania oraz zarządzania rozwojem, dokumentem będącym podstawą prowadzenia polityki rozwoju na poziomie regionalnym jest: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku wraz z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, które stanowią ramy dla realizacji polityk rozwojowych. Dokument wyznacza kluczowe długoterminowe cele i kierunki rozwoju województwa lubelskiego i jest głównym dokumentem umożliwiającym racjonalne organizowanie działań i prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju w horyzoncie czasowym objętym Strategią. Jest jednocześnie tzw. „dokumentem matką”, stanowiącym obligatoryjne odniesienie i wskazanie dla dokumentów regionalnych o charakterze sektorowym i operacyjnym, takich jak Regionalna Strategia Innowacji, Strategia Współpracy Transgranicznej, Strategia Polityki Społecznej oraz innych.

LSR LGD Dolina Giełczwi do roku 2030 wpisuje się w następujące cele operacyjne SRWL2030:

- 1.1. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych
- 2.3. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich
- 2.4. Ochrona walorów środowiska
- 3.2. Wspieranie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw
- 3.3. Promocja i rozwój usług prozdrowotnych, uzdrowiskowych oraz gospodarki senioralnej
- 3.4. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu

- 4.1. Rozwijanie kapitału ludzkiego
  - 4.2. Poprawa jakości świadczenia usług zdrowotnych
  - 4.3. Włączenie i integracja społeczna
  - 4.5. Bezpieczeństwo publiczne
  - 4.6. Wspieranie oddolnych inicjatyw i poprawa efektywności zarządzania
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (PZPWL)

Samorząd województwa prowadzi własną politykę przestrzenną w ramach kompetencji nadanych mu art. 14 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa oraz zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. PZPWL stanowi załącznik 1 do Uchwały nr XI162/2015 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 30 października 2015 r.

W ramach PZP WL określono miejscowości tworzące większą strukturę osadniczą, tj.: miejscowości gminne jako lokalne ośrodki obsługi, miejscowości sołeckie jako elementarne ośrodki obsługi. Spośród nich wyróżnia się ośrodki wzmocnienia i rozwoju funkcji specjalistycznych, w szczególności na terenie obszaru LSR są to Gardzienice w gminie Piaski, związane z działalnością kulturową szczebla krajowego. W ramach kształtowania i utrwalania tożsamości regionalnej oraz turystycznego wykorzystania potencjału kulturowego PZP WL wskazuje pasmo kulturowe, traktowane jako wielkoprzestrzenne struktury wyznaczone na obszarach koncentracji potencjału kulturowego pozwalającego na ukierunkowanie rozwoju turystyki i zintegrowany rozwój infrastruktury turystycznej, w tym pasmo Jana III Sobieskiego, obejmujące miasta i gminy posiadające dziedzictwo związane z patronem (m.in. Mełgiew, Milejów, Piaski i Rybczewice).

PZP WL wyznaczył ochronę planistyczną obejmującą następujące zlewnie rzek na terenie LSR:

- zlewnia górnej Mełgiewki (Stawka) – do ujęcia wody w Krępcu: Świdnik, Głusk, Mełgiew, Piaski, Jabłonna,
- zlewnia Sierotki (lewobocznego dopływu Giełczwi) – tj. obszaru zasilającego kompleks stawów w Piaskach: m. Piaski, Piaski, Jabłonna, Krzczonów,
- zlewnia górnej i środkowej Czerniejówki – do ujęcia wody Dziesiąta: Krzczonów, Bychawa, Jabłonna, Piaski, Głusk, Świdnik, Lublin.

W PZP WL w ramach przeciwdziałania uciążliwościom akustycznym generowanym przez ruch komunikacyjny wskazuje się nie lokalizowanie (w lokalnych dokumentach planistycznych) funkcji wrażliwych na uciążliwość hałasu na terenach położonych w bezpośrednim sąsiedztwie głównych drogowych powiązań transportowych. Zgodnie z Programem ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego dla terenów poza aglomeracjami położonych wzdłuż odcinków dróg do obszarów, na których występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku należą w sąsiedztwie dróg krajowych (o nr 12, 17) – m.in. gminy: Piaski i Trawniki. W związku z sąsiedztwem infrastruktury transportowej i logistycznej gmina Piaski wskazana jest jako jedna z głównych stref przedsiębiorczości. W ramach restrukturyzacji ośrodków gospodarczych PZP WL dla miasta Piaski zaleca wspomaganie rozwoju funkcji przemysłowej małych miast. W ramach rozwoju gospodarki rybackiej PZP WL uznaje za niezbędne utrzymanie w użytkowaniu istniejących obiektów stawowych, m.in. w gminach: Rybczewice (stawy: Staw Rybczewice, Staw Pilaszkwice) oraz Piaski (stawy: Stawy ob. Piaski, Stawy Siedliszczki).

Ze względu na szczególnie niski wskaźnik skanalizowania (w tym szczególnie w odniesieniu do projektowanych obszarów ochrony GZWP), jako priorytetowe w zakresie budowy i rozbudowy zbiorowych systemów kanalizacyjnych PZP WL wskazuje m.in. gminy Piaski, Rybczewice oraz gminy wiejskie gdzie z kanalizacji zbiorowej korzysta mniej niż 16% tj. m.in.: Mełgiew. Ze względu na niski odsetek korzystających z gazu sieciowego jako priorytetowe do rozbudowy dystrybucyjnych sieci gazowych wskazuje się m.in. gminy Piaski i Mełgiew.

Zgodnie z zapisami PZP WL obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych obejmują tereny gmin znajdujących się w fazie postępującej integracji funkcjonalnej z najważniejszymi ośrodkami miejskimi, a także tereny charakteryzujące się dobrą dostępnością komunikacyjną do usług wyższego rzędu oraz dobrym potencjałem rolniczym wykorzystywanym rynkowo i miejscami pracy w obsłudze rolnictwa, tj. gminy wiejskie i obszary wiejskie gmin miejsko-wiejskich. Dla tych obszarów wyznaczono następujące cele rozwoju zagospodarowania przestrzennego:

- stworzenie warunków dla integracji funkcjonalnej z miastami - włączenie obszarów wiejskich
- otaczających miasta w procesy rozwojowe,
- zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej,

- stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej,
- dywersyfikacja sektorowa gospodarki rolnej;

oraz zasadę zagospodarowania przestrzennego: dostosowywanie zagospodarowania do potrzeb zwiększenia towarowości i wydajności w rolnictwie.

PZP WL wskazuje również Obszar funkcjonalny rozwoju gospodarki żywnościowej (roślinnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej), do którego zaliczono wszystkie gminy wchodzące w skład LSR, tj.: Mełgiew, Milejów, Piaski, Trawniki oraz Rybczewice. Dla tego obszaru określono: priorytet rozwojowy: optymalne wykorzystanie potencjału produkcyjnego gleb oraz aktywizacja gospodarcza poprzez rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego; funkcje rozwojowe: podstawowe – gospodarcza (ukierunkowana na produkcję rolniczą) i towarzyszące – turystyczna; oraz wiodące kierunki zagospodarowania: tj.: produkcja roślinna, rozwój bazy przetwórstwa rolno-spożywczego, rozwój agroturystyki jako formy wzbogacenia funkcjonalnego obszarów wiejskich, rozwój infrastruktury turystycznej (głównie szlaków turystycznych), produkcja zdrowej żywności, a także rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

PZP WL wskazuje również listę najważniejszych inwestycji regionalnych, w tym na terenie LGD Dolina Giełczwi: budowę zbiornika wodnego Piaski (lista 2, poz. 167) na terenie gmin Trawniki i Piaski; budowę drogi ekspresowej S17 na odcinku Warszawa – Zakręt – Kurów – Lublin – Piaski, oraz budowę drogi ekspresowej S12 relacji A1 (Piotrków Trybunalski) - Sulejów - Radom - Puławy -Kurów - Lublin - Piaski - Chełm - Dorohusk – gr. państwa (Kijów) z wykorzystaniem istniejących odcinków drogi krajowej nr 12.

Poziom lokalny

LSR Doliny Giełczwi, jest zgodna z następującymi dokumentami strategicznymi poziomu lokalnego:

- Zielone Zagłębie - Ponadlokalna Strategia Rozwoju dla obszaru funkcjonalnego, obejmującego Gminę Cśców, Gminę Ludwin, Gminę Milejów, Gminę Puchaczów, Gminę Urszulin na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035 roku.

Gmina Milejów w ramach współpracy ponadlokalnej przyjęła ww. Strategię ponadlokalną. Cele LSR wpisują się we wszystkie cele Zielonego Zagłębia, tj.: Innowacyjny rozwój gospodarki oparty na systemie edukacji, lokalnym potencjale przyrodniczym i sieciach powiązań (Cel 1), Przeciwdziałanie wykluczeniu i profilaktyka, wsparcie grup defaworyzowanych (Cel 2) oraz Ochrona walorów środowiska i działania mitygacyjne (zapobiegawcze) (Cel 3).

- Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Obszaru Funkcjonalnego Szlaku Jana III Sobieskiego na lata 2021-2027 (opracowana dla gmin: Gorzków, Krasnystaw - Gmina Miejska, Krasnystaw - Gmina Wiejska, Ludwin, Łęczna, Mełgiew, Milejów, Piaski, Rybczewice, Spiczyn, Wólka). Cele LSR wpisują się we wszystkie cele przyjęte przez gminy członków Stowarzyszenia LGD Dolina Giełczwi: Mełgiew, Milejów, Piaski i Rybczewice tj. Budowanie rozpoznawalności obszaru (Cel 1), Wzmacnianie tradycji i dziedzictwa kulturowego (Cel 2) oraz Zwiększenie wykorzystania nowoczesnych rozwiązań technologicznych (Cel 3).
- Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego do roku 2030 (projekt). Do Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego przynależą dwie gminy członkowskie Stowarzyszenia tj. Piaski i Mełgiew. Cele LSR wpisują się w następujące cele Strategii LOM, tj. Wzmocnienie roli kultury, dziedzictwa kulturowego i naturalnego LOM (cel 1), Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości edukacji i usług społecznych w LOM (cel 2), Przystosowanie LOM do zmian klimatu i poprawa stanu środowiska naturalnego (cel 4).

5.2. Cele i przedsięwzięcia LSR, na których realizację LGD zamierza ubiegać się o wsparcie z innych programów

Stowarzyszenie przewiduje wspieranie inicjatyw lokalnych i ponadlokalnych, komplementarnych do zakresu wsparcia LSR (szczególnie do przedsięwzięć P.1.2. OŻYWIAMY WIEŚ - Dopuszczenie miejsc aktywizacji i włączenia społecznego, P.1.3. MŁODZI AKTYWNI - Wsparcie dla inicjatyw młodzieżowych, P.1.4. PORA NA SENIORA - Włączenie seniorów do aktywnego życia w społeczności lokalnej), na rzecz lokalnej społeczności poprzez:

- przygotowanie samodzielnie lub w partnerstwie projektów w ramach konkursów organizowanych przez Zarząd Województwa w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027
- wsparcie mobilności młodzieży w ramach Programu Erasmus+ (Stowarzyszenie podejmie działania zmierzające do uzyskania statusu organizacji przyjmującej),
- informowanie o konkursach dotacyjnych ogłaszanych przez zewnętrznych operatorów,

- informowanie o projektach realizowanych przez Stowarzyszenie lub inne podmioty, w ramach których mieszkańcy obszaru mogą pozyskać wsparcie lub skorzystać z rezultatów takich projektów, szczególnie w odniesieniu do osób w niekorzystnej sytuacji
- racjonalny i adekwatny sposób animacji lokalnej społeczności do udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub o możliwości korzystania z efektów tych działań.

Na międzynarodową współpracę partnerską nie wyklucza się pozyskania środków w ramach Programu Interreg 2021-2027. Dostępność środków na realizację takiego projektu wymaga pozytywnej weryfikacji projektu w ramach ogłaszanych konkursów, a w związku z dużą konkurencją wniosków z całej Europy, obecnie nie ma możliwości zagwarantowania sukcesu aplikacji w ramach konkursów Interreg Europa czy Interreg Europa Środkowa.

Tabela 18 Inne potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć komplementarnych do przedsięwzięć przewidzianych do wsparcia w ramach LGD

Program	Fundusz	Komponent/Działanie
Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027	EFS+	FELU.08.02 Ekonomia społeczna FELU.08.05 Usługi społeczne
Erasmus+	Erasmus+ /Europejski Korpus Solidarności	Komponent: Młodzież, Komponent: Edukacja dorosłych
Interreg Europa	EFRR	Priorytet 1: Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych dla efektywniejszych polityk rozwoju regionalnego Obszar tematyczny: Europa Społeczna, Obywatele Europy
Interreg Europa Środkowa	EFRR	Priorytet 4. Poprawa systemu zarządzania współpracą w Europie Środkowej 4.1. Wzmocnienie systemu zarządzania na rzecz zintegrowanego rozwoju terytorialnego w Europie Środkowej
Nowe FIO	środki krajowe	Priorytet 2.: Organizacje obywatelskie na rzecz dobra wspólnego Priorytet 4.: Wzmocnienie kompetencji organizacji obywatelskich
Rządowy Program Wspierania Rozwoju Uniwersytetów Ludowych na lata 2020-2030	środki krajowe	tworzenie nowych uniwersytetów ludowych i wspieranie ich rozwoju, oddziaływanie na społeczności lokalne, ze szczególnym uwzględnieniem podmiotów o podobnej misji, celach i zadaniach, a także budowanie sieci i partnerstw oraz popularyzację modelu edukacji grundtvigiańskiej

Źródło: Opracowanie własne

5.3. Wartość dodana podejścia LEADER

Planowane przedsięwzięcia przewidziane w Strategii LSR uwzględniają wartość dodaną podejścia LEADER⁷, a mianowicie:

- Podejście oddolne - W myśl metody LEADER lokalni mieszkańcy są najlepszymi ekspertami w dziedzinie kierowania rozwojem ich terytorium.
- Podejście oparte na obszarze - Koncepcje LEADER i rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność opierają się na nowatorskim sposobie działania: łączą trzy elementy obszaru lokalnego, partnerstwo oraz strategię rozwoju w ramach jednego podejścia. Obszar ten stanowi podstawę rozwoju lokalnego partnerstwa i strategii, tworząc pozytywną wizję rezultatów, które można osiągnąć przy wsparciu aktywnego sojuszu lokalnych zainteresowanych stron,
- Lokalne partnerstwo - Zaangażowanie w partnerstwo oznacza, że ludzie, którzy wcześniej byli biernymi "beneficjentami" polityki, stają się aktywnymi partnerami i napędzają rozwój swoich obszarów.
- Zintegrowana strategia wielosektorowa - Partnerstwa i ich lokalne strategie rozwoju (LSR) mają na celu wykorzystanie powiązań między sektorami lokalnymi w celu czerpania korzyści z potencjalnych efektów mnożnikowych. Umożliwia to analizowanie i uwzględnianie potrzeb oraz możliwości obszaru w zintegrowany sposób, aby osiągnąć pożądane wspólne cele.
- Budowanie sieci - LGD jest siecią lokalnych partnerów, która poprzez swoją strategię i działania promuje powiązania między lokalnymi podmiotami oraz innymi członkami łańcucha rozwoju. Korzyści wynikające z budo-

⁷ Źródło: https://ec.europa.eu/enrd/leader-clld/leader-toolkit/leaderclld-explained_pl.html

wania sieci w ramach LEADER wykraczają daleko poza lokalny horyzont. Sieci lokalne, krajowe i międzynarodowe nabrały olbrzymiego znaczenia, ponieważ łączą ze sobą ludność, miejsca oraz działania na obszarach wiejskich.

- **Innowacyjność** - Dążenie do innowacji pozostaje jednym z najbardziej ekscytujących, przełomowych, a jednocześnie wymagających aspektów podejścia LEADER. Innowacje mają zastosowanie zarówno do podejmowanych kroków, wspieranych rodzajów działalności, opracowywanych produktów lub usług itp., jak i sposobów działania.
- **Współpraca** - Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa nadaje szerszy wymiar rozwojowi lokalnemu na obszarach wiejskich. Współpraca wykracza poza tworzenie sieci, angażując mieszkańców i Lokalne Grupy Działania w dążenie wraz z innymi podmiotami do wspólnego osiągnięcia pozytywnych rezultatów wdrożenia Strategii LSR.

W LSR Dolina Giełczwi uwzględniono rozwiązania, które mogą przyczynić się do uzyskania wartości dodanej w wyniku realizacji Strategii:

- przedsięwzięcia o charakterze kolektywnym z korzyściami dla całej społeczności (m.in. P.2.4 SMART WIEŚ - Rozwój miejscowości z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i poszanowaniem środowiska naturalnego), przewidziano premiowanie operacji wpisujących się w przygotowane koncepcje inteligentnych wiosek,
- przedsięwzięcia wprost skierowane do grup dotąd mniej aktywnych (młodzi i seniorzy),
- małe granty zaspakajające potrzeby niewielkie acz trudne do zaspokojenia w klasycznych konkursach,
- realizowanie zasady rzeczywistego partnerstwa i wielosektorowości: zaplanowane projekty w partnerstwie pomiędzy podmiotami z obszaru LSR, które mają zapewnić wzmocnienie działań, czyli łączny efekt współpracy partnerskiej będzie większy niż efekty osobnych działań; projekty partnerskie pomiędzy podmiotami z obszarów różnych LSR,
- przedsięwzięcia skonstruowane w sposób zapewniający zintegrowanie operacji, ich realizacja da efekt synergii,
- animowanie rozwoju lokalnego, zwiększanie kompetencji na poziomie lokalnym (np. w zakresie kompetencji cyfrowych, ochrony środowiska, włączenia grup wykluczonych, wzmocnienia tożsamości lokalnej, tworzenia miejsc pracy, innowacji), budowanie partnerstwa i sieciowanie (czyli wzmocnianie więzów, rozwijanie kontaktów, budowa wzajemnego zaufania, wymiana informacji, które sprzyjają współpracy) – uzyskamy samodzielne organizacje pozarządowe i kompetentnych liderów,
- efektywne wykorzystanie zasobów.

W zakresie wyboru dostępnych źródeł finansowania wybrano jedyne możliwe (przewidziane przez Zarząd Województwa Lubelskiego w ramach konkursu na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność) źródło finansowania projektów konkursowych i przedsięwzięć grantowych. Jednak przewiduje się realizację komplementarnych inicjatyw i projektów do założonych przedsięwzięć LSR (poza LSR).

W zakresie przyjętego sposobu wdrażania LSR przewidziano harmonizację zakresów tematycznych następujących po sobie naborów wniosków oraz realizację wielozadaniowych naborów na projekty grantowe (P.1.2. OŻYWIAMY WIEŚ - Dopuszczenie miejsc aktywizacji i włączenia społecznego, P.1.3. MŁODZI AKTYWNI - Wsparcie dla inicjatyw młodzieżowych, P.2.3. NASZE DZIEDZICTWO - Małe inicjatywy skierowane na kultywowanie i upowszechnianie lokalnej historii, kultury oraz ochronę przyrody oraz P.2.4. SMART WIEŚ - Rozwój miejscowości z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i poszanowaniem środowiska naturalnego). Ponadto będą przeprowadzane konkursy na operacje klasyczne, w tym operacje w partnerstwie i operacje partnerskie (krajowe i międzynarodowe). W zakresie sposobu wzmocnienia planowanych do osiągnięcia efektów podejście LEADER umożliwi wsparcie niektórych grup beneficjentów w ramach tego podejścia w sposób odmienny od innych instrumentów wsparcia; możliwość realizacji projektów wykraczających poza obszar jednostek administracyjnych gmin a także i przede wszystkim brak dominacji sektora publicznego (która występuje na przykład w ramach dotacji z programów regionalnych i krajowych finansowanych ze środków EFRR, EFS+ czy Funduszu Spójności).

Mając na uwadze powyższe w niniejszej Strategii uwzględniono wszystkie zasady podejścia LEADER, oddolnie, w ramach budowanego od lat partnerstwa lokalnego, dbając o wzrost potencjału członków lokalnych społeczności, zintegrowany charakter celów i wskaźników mierzących te cele oraz planowanych operacji. Mając na uwadze możli-

wości finansowania planowanych operacji w ramach możliwości finansowania przez Zarząd Województwa Lubelskiego wdrożenia Strategii oraz zasad i wytycznych przyjęto sposób wdrożenia Strategii oraz dobór operacji w tym podział finansowania na poszczególne cele i operacje jak opisano w dalszych rozdziałach. Dodatkowo jak opisano w rozdziale 4.3 Analiza sposobu wsparcia LGD lokalnych i ponadlokalnych inicjatyw planuje się pozyskanie dodatkowych źródeł finansowania współpracy ponadlokalnej i międzynarodowej oraz działań uzupełniających realizację LSR, możliwych do sfinansowania w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 ze środków EFS+.

5.4. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć

Zarządzanie integracją przedsięwzięć obejmuje koordynację wszystkich elementów wdrażania Strategii, od zadań związanych z przygotowaniem, wdrażaniem i monitoringiem Strategii i zarządzania zasobami po komunikację z interesariuszami. Cele LSR zostaną osiągnięte, a problemy przezwyciężone tylko w sytuacji, gdy wszyscy wnioskodawcy, interesariusze i operatorzy funduszy inicjatyw będą „grali do jednej bramki”. W tym celu będzie promowany partnerski model współpracy różnych grup interesariuszy w celu zwiększenia efektywności podejmowanych interwencji poprzez realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy obszaru i grup, przewidzianych jako odbiorców końcowych LSR.

Możliwość realizacji projektów w partnerstwie (P.1.4 PORA NA SENIORA) i partnerskich (P.1.5. SILNE I AKTYWNE NGO) będzie przedmiotem animacji ze strony LGD (lub zaangażowanych przez LGD ekspertów lub animatorów). Doświadczenie LGD z okresów realizacji PROW 2007-2013 oraz 2014-2020 pozwoli na pomoc przy kojarzeniu partnerów do realizacji operacji w partnerstwie w różnych obszarach realizacji LSR o zasięgu jednej LSR, różnych LSR z Polski, obszarów LSR z innych krajów. Planowane jest inicjowanie spotkań, zachęcanie do współpracy, pobudzanie zainteresowania podejściem LEADER, kojarzenie partnerów, którzy dotychczas ze sobą nie współpracowali. Dzięki temu środowiska, które do tej pory nie współpracowały rozpoczną wspólne działania wykorzystując zasoby lokalne (kulturowe, historyczne, przyrodnicze), potencjał społeczny. Takie integrowanie sektorów, partnerów, zasobów czy branż będzie niezbędne przy realizacji projektów grantowych – P.1.2 OŻYWIAMY WIEŚ, P.1.3 MŁODZI AKTYWNI, P.2 3. NASZE DZIEDZICTWO (współpraca grantobiorców w ramach jednego projektu grantowego), a szczególnie przy tworzeniu koncepcji inteligentnych wsi, które w swojej specyfice przewidują kolektywność nie tylko na etapie opracowania strategii SV, ale również ich realizacji. Z 9 przedsięwzięć zaplanowanych w Strategii, realizacja pięciu będzie opierać się na integrowaniu – projekty grantowe, partnerskie i w partnerstwie.

Taka forma realizacji inicjatyw poprzez zintegrowanie różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć zapewni synergie (wzmocnienie) działań, czyli łączny efekt współpracy partnerskiej będzie większy niż efekty osobnych działań. Ponadto zostanie zapewniona komplementarność i synergia przedsięwzięć poprzez zastosowanie dodatkowych kryteriów premiujących w ocenie operacji.

Rozdział VI Cele i wskaźniki

6.1 Specyfikacja i opis celów, przypisanych im przedsięwzięć

W wyniku przeprowadzonych konsultacji społecznych i partycypacyjnego, oddolnego podejścia do sformułowania dokumentu LSR, uwzględniając podejście LEADER i najlepsze praktyki z poprzedniego okresu wdrażania Strategii sformułowano dwa Cele:

Cel 1: Zwiększenie włączenia i wielowymiarowej aktywizacji społeczności lokalnej: gospodarczej, społecznej i edukacyjnej

Cel 2: Wzmocnienie zrównoważonego rozwoju obszaru LSR w oparciu zasoby endogenne z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i prośrodowiskowych

Cele te przyczynią się do rozwiązania następujących wybranych problemów:

Tabela nr 19 Powiązanie działań i celów

Problem	Odpowiednie działanie	Cel 1: Zwiększenie włączenia i wielowymiarowej aktywizacji społeczności lokalnej: gospodarczej, społecznej i edukacyjnej	Cel 2: Wzmocnienie zrównoważonego rozwoju obszaru LSR w oparciu o zasoby endogenne z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i prośrodowiskowych
mała liczba ofert zatrudnienia na lokalnym rynku pracy, niska dochodowość branży rolniczej, malejąca liczba małych gospodarstw rolnych, migracja zarobkowa, niewystarczająca baza noclegowa – mała liczba miejsc w agroturystykach, mało punktów gastronomicznych	– wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, w tym działalności pozarolniczej – w oparciu o zidentyfikowaną potrzebę usług świadczonych lokalnie. Tworzenie nowych miejsc pracy powinno przyczynić się do aktywizacji kobiet, młodych i osób poszukujących pracy, rolników i ich domowników	P.1.1. USŁUGI LOKALNIE - Rozwój przedsiębiorczości w zakresie usług świadczonych lokalnie i dla ludności (podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczych)	P.2.1. PRZEDSIĘBIORCZA WIEŚ - Dywersyfikacja dochodów gospodarstw rolnych w oparciu o zasoby lokalne (tworzenie nowych gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych)
zanik tożsamości lokalnej, kultywowania lokalnej kultury i przekazywania historii lokalnych	dbałość o zachowanie dziedzictwa historyczno-kulturowego materialnego i niematerialnego obszaru LSR, integracja międzypokoleniowa	P.1.3. MŁODZI AKTYWNI - Wsparcie dla inicjatyw młodzieżowych P.1.4. PORA NA SENIORA - Włączenie seniorów do aktywnego życia w społeczności lokalnej	P.2.3. NASZE DZIEDZICTWO - Małe inicjatywy skierowane na kultywowanie i upowszechnianie lokalnej historii, kultury oraz ochronę przyrody P.2.4. SMART WIEŚ - Rozwój miejscowości z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i poszanowaniem środowiska naturalnego
niedostatki w lokalnej infrastrukturze, głównie związanej z turystyką, sportem, rekreacją i gastronomią - ograniczona działalność świetlic wiejskich ze względu na brak wyposażenia - niewystarczająca liczba miejsc spotkań w przestrzeni publicznej, klubów, miejsc piknikowych, kawiarenek	zwiększanie zasobów infrastrukturalnych, tworzących zaplecze do realizacji lokalnych działań aktywizacyjnych (infrastruktura rekreacyjna, sportowa, turystyczna oraz społeczna), rozwijanie różnorodnej oferty turystycznej, wykorzystującej lokalne walory przyrodnicze, rozwijanie oferty edukacyjnej i kulturalnej na terenie LGD	P.1.1. USŁUGI LOKALNIE - Rozwój przedsiębiorczości w zakresie usług świadczonych lokalnie i dla ludności P.1.2. OŻYWIAMY WIEŚ - Dopuszczenie miejsc aktywizacji i włączenia społecznego P.1.3. MŁODZI AKTYWNI - Wsparcie dla inicjatyw młodzieżowych P.1.4. PORA NA SENIORA - Włączenie seniorów do aktywnego życia w społeczności lokalnej	P.2.2. REKREACJA I ATRAKCJA - Rozwój infrastruktury kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej na obszarze LSR z wykorzystaniem potencjału endogennego P.2.1. PRZEDSIĘBIORCZA WIEŚ - Dywersyfikacja dochodów gospodarstw rolnych w oparciu o zasoby lokalne
Odpływ ludności, migracje młodziży za granicę i do większych miast: - nasilająca się izolacja mieszkańców (niska aktywność społeczna) zwłaszcza młodych, kobiet i seniorów - niskie poczucie tożsamości lokalnej - nieliczne wydarzenia i usługi aktywizujące, integracyjne, animacyjne środowiska	rozwijanie oferty i inicjatyw dla osób młodych, kobiet, seniorów włączenie do wspólnych, partnerskich działań, realizacji projektów grantowych, integracja międzypokoleniowa	P.1.1. USŁUGI LOKALNIE - Rozwój przedsiębiorczości w zakresie usług świadczonych lokalnie i dla ludności P.1.3. MŁODZI AKTYWNI - Wsparcie dla inicjatyw młodzieżowych P.1.4. PORA NA SENIORA - Włączenie seniorów do aktywnego życia w społeczności lokalnej	P.2.1. PRZEDSIĘBIORCZA WIEŚ - Dywersyfikacja dochodów gospodarstw rolnych w oparciu o zasoby lokalne P.2.3. NASZE DZIEDZICTWO - Małe inicjatywy skierowane na kultywowanie i upowszechnianie lokalnej historii, kultury oraz ochronę przyrody P.2.4. SMART WIEŚ - Rozwój miejscowości z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i poszanowaniem środowiska naturalnego
- niski potencjał organizacji pozarządowych (lokalne organizacje nie są samodzielne), - słaba aktywność obywatelska	wzmocnienie potencjału organizacji, edukacja lokalnych organizacji – współpraca z innymi organizacjami w kraju i poza granicami Polski, sieciowanie	P.1.5. SILNE I AKTYWNE NGO - Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych	P.2.4. SMART WIEŚ - Rozwój miejscowości z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i poszanowaniem środowiska naturalnego
efekty zmian klimatycznych (susze, podtopienia, burze z wichurami) wymagające edukacji ekologicznej oraz działań związanych z ochroną przyrody w małej skali	rozwijanie inicjatyw w zakresie ekologii, ochrony przyrody i krajobrazu, ochrony zdrowia i aktywności fizycznej	P.1.3. MŁODZI AKTYWNI - Wsparcie dla inicjatyw młodzieżowych	P.2.3. NASZE DZIEDZICTWO - Małe inicjatywy skierowane na kultywowanie i upowszechnianie lokalnej historii, kultury oraz ochronę przyrody

poczucie braku możliwości współzarządzania wspólnotą lokalną	edukacja, wzmocnienie decyzyjności i poczucia sprawczości, aktywizowanie i integrowanie społeczności	P.1.3. MŁODZI AKTYWNI - Wsparcie dla inicjatyw młodzieżowych (młodzieżowe budżety obywatelskie)	P.2.4. SMART WIEŚ - Rozwój miejscowości z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i poszanowaniem środowiska naturalnego
--	--	---	---

Realizacja celów LSR i wskazanych przedsięwzięć (odnośnych działań) przyczyni się do osiągnięcia wymiernego celu końcowego jakim jest **poprawa jakości życia mieszkańców bazująca na aktywizacji społecznej i wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych.**

W proces implementacji Strategii planuje się zaangażowanie specyficznych lokalnych zasobów:

- infrastruktura publiczna możliwa do wykorzystania na cele społeczne i integracyjne (ośrodki kultury, biblioteki, remizy, centra integracji, boiska, place zabaw, zewnętrzne siłownie)
- zasoby historyczne i przyrodnicze możliwe do wykorzystania w celach rekreacyjnych
- Instytucje – członkowie Stowarzyszenia LGD Dolina Giełczwi oraz realizatorzy projektów w ramach poprzedniego okresu realizacji LSR (wiedza, doświadczenie, zasoby ludzkie, zasoby techniczne).

6.2 Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania oraz zgodność ze wskaźnikami Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Cele określone w LSR będą finansowane ze środków EFFROW w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR). Sformułowane cele są ze swej istoty zgodne z celami Wspólnej Polityki Rolnej, tj.: SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich oraz SO8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa. W odniesieniu do kodów interwencji ich zgodność z celami LSR przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela nr 20 Zgodność LSR z kodami interwencji PS WPR

Cel 1 LSR: Zwiększenie włączenia i wielowymiarowej aktywizacji społeczności lokalnej: gospodarczej, społecznej i edukacyjnej	Cel 2 LSR: Wzmocnienie zrównoważonego rozwoju obszaru LSR w oparciu zasoby endogenne z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i prośrodowiskowych
CS 8.P 7. Poprawa dostępu do usług komercyjnych	CS 7. P1. Poprawa dostępu do usług związanych z rolnictwem i leśnictwem, dywersyfikacja dochodów gospodarstw
CS 8.P 9. Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów	CS 7. P6. Poprawa dochodów młodych rolników
CS 8.P 8. Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym	CS 8.P 8. Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym
CS 8.P 4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej	CS 8.P 4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej
CS 8.P 12. Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczności	CS 8. P 11. Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacji i wykorzystanie potencjału endogenicznego
CS 8. P 10. Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich	CS 8. P 13. Rozwój wiedzy/umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów, przedsiębiorczość, środowisko, klimat

Zgodnie z zapisem Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 planowana interwencja LEADER ukierunkowana jest na budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych.

6.3 Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS i sposobu ich realizacji

W LSR wskazano 9 przedsięwzięć – 5 przedsięwzięć w ramach Celu 1 i 4 w ramach Celu 2.

W ramach celu 1: Zwiększenie włączenia i wielowymiarowej aktywizacji społeczności lokalnej: gospodarczej, społecznej i edukacyjnej, przewidziano realizację następujących przedsięwzięć:

Przedsięwzięcie 1.1. USŁUGI LOKALNIE - Rozwój przedsiębiorczości w zakresie usług świadczonych lokalnie i dla ludności

W ramach przedsięwzięcia będzie dostępne wsparcie dla osób zainteresowanych rozpoczęciem działalności gospodarczej oraz wsparcie dla istniejących podmiotów gospodarczych. W związku z problemami sfery przedsiębiorczości i osób poszukujących pracy, mając na względzie priorytetowe dla obszaru LSR zakresy gospodarki (tj. srebrna gospodarka (dział 86-88), przetwórstwo spożywcze (dział 10 i 11), usługi w zakresie cyfryzacji (dział 62, 63) oraz - turystyka i usługi okółoturystyczne (dział 55, 56, 77.21, 79, 91.2, 91.4, 93), wskazano do wsparcia tylko wybrane sekcje i działy PKD przedstawione w tabeli nr 21.

Tabela 21 Branże planowane do objęcia wsparciem LSR

Sekcja	Działy
sekcja C - przetwórstwo przemysłowe	dział 10 - produkcja artykułów spożywczych dział 11 - produkcja napojów dział 15 - produkcja skór i wyrobów ze skór wyprawionych, produkcja podobnych wyrobów z innych materiałów dział 16 - produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania dział 31 - produkcja mebli
sekcja F – budownictwo	dział 41 - roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych dział 42 - roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej dział 43 - roboty budowlane specjalistyczne
sekcja G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	dział 47 - handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi
sekcja I - działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	dział 55 - zakwaterowanie dział 56 - działalność usługowa związana z żywnością
sekcja J - działalność wydawnicza i nadawcza oraz związana z produkcją i dystrybucją treści	dział 59 - działalność związana z produkcją filmów, nagrań wideo, programów telewizyjnych, nagrań dźwiękowych i muzycznych
sekcja K - działalność usługowa w zakresie telekomunikacji, programowania komputerowego, doradztwa, infrastruktury obliczeniowej oraz pozostała działalność usługowa w zakresie informacji	dział 62 - działalność związana z programowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalności powiązane dział 63 - działalność usługowa w zakresie infrastruktury obliczeniowej, przetwarzania danych, zarządzania stronami internetowymi (hosting) i pozostała działalność usługowa w zakresie informacji
sekcja M - działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	dział 69 - działalność prawnicza, rachunkowo - księgową i doradztwo podatkowe dział 73 - działalność w zakresie reklamy, badania rynku i public relations dział 74 - pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna dział 75 - działalność weterynaryjna
sekcja O - działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	dział 77 - wynajem i dzierżawa – wyłącznie kod PKD 77.21.- Wypożyczenie i dzierżawa sprzętu rekreacyjnego i sportowego dział 79 - działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z nią związane dział 81 - działalność usługowa związana z utrzymaniem porządku w budynkach i zagospodarowaniem terenów zieleni
sekcja Q - edukacja	dział 85 – edukacja, wyłącznie kody z grup: 85.5 pozaszkolne pozostałe formy edukacji i 85.6 działalność wspomagająca edukację
sekcja R - opieka zdrowotna i pomoc społeczna	dział 86 - opieka zdrowotna, wyłącznie kody grupy 86.9 pozostała działalność w zakresie opieki zdrowotnej dział 87 - pomoc społeczna z zakwaterowaniem dział 88 - pomoc społeczna bez zakwaterowania
sekcja R - działalność związana z kulturą, rozrywką sportem i rekreacją	dział 91 - działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostała działalność związana z kulturą, wyłącznie kody z grup: 91.4 działalność muzeów oraz działalność związana z opieką nad zbiorami muzealnymi, miejscami historycznymi i pomnikami 91.4 działalność ogrodów botanicznych i zoologicznych oraz obszarów i obiektów ochrony przyrody dział 93 - działalność sportowa, rozrywkowa i rekreacyjna
sekcja S - pozostała działalność usługowa	dział 96 - pozostała indywidualna działalność usługowa działalność usługowa indywidualna

Z komentarzem [AR3]: Aktualizacja nazw i numerów kodów, działów, sekcji PKD zgodnie z aktualizacją klasyfikacji obowiązującą od stycznia 2025 r. Kolorem zielonym zaznaczono zapis dodany/aktualny

Przedsięwzięcie 1.2. OŻYWIAMY WIEŚ - Dopuszaenie miejsc aktywizacji i włączenia społecznego

Realizacja przedsięwzięcia będzie sprzyjać poszerzeniu oferty spędzania czasu dla wszystkich, także zdiagnozowanych grup w niekorzystnej sytuacji. W jego ramach zostaną dofinansowane obiekty i podmioty działające w obszarze kultury i sportu (dopuszaenie świetlic, orkiestr, zespołów sportowych. Ze względu na szeroki zakres potrzeb zgłaszanych podczas konsultacji społecznych zdecydowano o realizacji tego przedsięwzięcia poprzez konkurs (instytucje

kultury, organizacje pozarządowe) oraz projekt grantowy (o wysokiej efektywności i komplementarności zadań pozwalających na realizację projektów z przewidywaną niską wartością wsparcia).

Przedsięwzięcie 1.3. MŁODZI AKTYWNI - Wsparcie dla inicjatyw młodzieżowych

W ramach przedsięwzięcia planowane są inicjatywy z elementem innowacji ukierunkowane na organizowanie działań młodzieży na rzecz lokalnego środowiska (m.in. młodzieżowe budżety obywatelskie - podnoszenie decyzyjności i poczucia sprawczości młodych ludzi, aktywizowanie młodych do wnoszenia inicjatyw), rozwijanie kompetencji młodzieży.

Przedsięwzięcie 1.4. PORA NA SENIORA - Włączenie seniorów do aktywnego życia w społeczności lokalnej

Przewidywane jest wspieranie inicjatyw włączających seniorów do aktywnego życia w społeczności lokalnej. Inicjatywy będą ukierunkowane na: profilaktykę i edukację zdrowotną, propagowanie zdrowego trybu życia, zwiększanie udziału seniorów w wydarzeniach kulturalnych i turystyce krajoznawczej, integrację międzypokoleniową (oferta wspierająca i opiekuńcza). Ważnym zakresem wsparcia dla seniorów będzie również edukacja cyfrowa - realizacja warsztatów i działań pomocowych.

Przedsięwzięcie 1.5. SILNE I AKTYWNE NGO - Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych

Wsparcie obejmie wzmocnienie edukacji i aktywizacji liderów oraz skuteczności działania organizacji pozarządowych. Planowane jest inicjowanie spotkań, zachęcanie do współpracy, kojarzenie partnerów, którzy dotychczas ze sobą nie współpracowali w celu tworzenia nowych partnerstw (planowana jest realizacja projektów partnerskich krajowego i międzynarodowego z elementami rozwiązań innowacyjnych) – tak szeroka wymiana doświadczeń, praktyk i kontaktów pozwoli zaktywizować liderów, wykorzystać potencjał społeczny i wzmocnić potencjał organizacji.

W ramach celu 2: Wzmocnienie zrównoważonego rozwoju obszaru LSR w oparciu o zasoby endogenne z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i środowiskowych, przewidziano realizację następujących przedsięwzięć:

Przedsięwzięcie 2.1. PRZEDSIĘBIORCZA WIEŚ - Dywersyfikacja dochodów gospodarstw rolnych w oparciu o zasoby lokalne

W ramach przedsięwzięcia planowane jest rozwijanie pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych poprzez tworzenie nowych gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych w oparciu o zasoby lokalne, tj. wykorzystanie atrakcyjnego położenia i walorów przyrodniczych dla rozwoju nowych usług w kontekście lokalnym. Oferta turystyczna, edukacyjna tych obiektów umożliwi aktywny wypoczynek i wpłynie na promowanie obszaru, edukację o zasobach lokalnych (jak również bezpośrednio wykorzystanie tych zasobów w działalności).

Przedsięwzięcie 2.2. REKREACJA I ATRAKCJA - Rozwój infrastruktury kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej na obszarze LSR z wykorzystaniem potencjału endogennego

W ramach przedsięwzięcia powstaną miejsca aktywności i rekreacji dla mieszkańców i turystów, będą realizowane inwestycje w infrastrukturę publiczną, ogólnodostępną, przeznaczoną do poprawy atrakcyjności obszaru, estetyki i ładu przestrzeni. Obiekty nowe lub istniejące zostaną dostosowane do ograniczonych zdolności motorycznych seniorów czy osób z niepełnosprawnościami.

Przedsięwzięcie 2.3. NASZE DZIEDZICTWO - Małe inicjatywy skierowane na kultywowanie i upowszechnianie lokalnej historii, kultury oraz ochronę przyrody

Przedsięwzięcie obejmuje zintegrowane działania na rzecz kultywowania i upowszechniania lokalnej tożsamości i tradycji i historii (np. wydarzenia, stałe lub czasowe wystawy, lekcje żywej historii), ponadto działania na rzecz przyrody (np. akcja sprzątnięcia lasów czy rzek, tworzenia zakątków przyjaznych owadom itp.) i edukacji ekologicznej. Inicjatywy w tym zakresie mają aktywizować społeczności i wspierać integrację międzypokoleniową. Dzięki kształtowaniu świadomości dotyczącej ochrony przyrody będzie można wspierać przygotowania do odporności na zmiany klimatu.

Przedsięwzięcie 2.4. SMART WIEŚ - Rozwój miejscowości z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i poszanowaniem środowiska naturalnego

W ramach tego przedsięwzięcia planowane jest wsparcie przygotowania koncepcji inteligentnych wsi, które ze swej natury są ukierunkowane na innowacyjne rozwiązania dla zintegrowanych wspólnot: rozwijanie cyfryzacji, wykorzystanie wiedzy i technologii, międzypokoleniową wymianę dóbr, kooperacyjne inicjatywy dla trwałego rozwoju –

tworzenie małych sieci powiązań społeczno-gospodarczych, animowanie współpracy dotyczącej skoordynowanej produkcji i sprzedaży produktu lokalnego.

W przedsięwzięciach zaplanowano głównie konkursy (Przedsięwzięcia 1.1, 1.2, 1.4, 2.1, 2.2 – zgodnie z numeracją powyżej), które umożliwią wyłonienie najlepszych pomysłów, innowacji i jak najlepsze dopasowanie celów projektów do zakładanych wskaźników LSR. Projekty grantowe (Przedsięwzięcia 1.2, 1.3, 2.3, 2.4) zaplanowano w związku z przewidywaną niską wartością wsparcia dla co najmniej dwóch zadań, nie powiązanych z rozwojem przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Dodatkowo projekty grantowe umożliwiają poszerzenie katalogu beneficjentów. Przewidziano również realizację projektów partnerskich (w ramach P.1.5. SILNE I AKTYWNE NGO – krajowy i międzynarodowy) oraz projekty w partnerstwie (w ramach P.1.4. PORA NA SENIORA).

6.4 Wskaźniki celów i przedsięwzięć

Efekty realizacji celów i poszczególnych przedsięwzięć określonych na podstawie konsultacji społecznych zostały ujęte w postaci odpowiednio przypisanych wskaźników zgodnie z katalogiem określonym w PS WPR.

Tabela 22 Wskaźniki celów i przedsięwzięć

CEL	Wskaźnik rezultatu	Przedsięwzięcie	Wskaźnik produktu
Zwiększenie włączenia i wielowymiarowej aktywizacji społeczności lokalnej: gospodarczej, społecznej i edukacyjnej	W.1.1: Nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR (R.37) W.1.2: Liczba osób korzystających z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (R.41PR) W.1.3, W.1.4, W. 1.5: Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego (R.42)	P.1.1. USŁUGI LOKALNIE - Rozwój przedsiębiorczości w zakresie usług świadczonych lokalnie i dla ludności	liczba nowo utworzonych działalności gospodarczych liczba rozwiniętych istniejących działalności gospodarczych
		P.1.2. OŻYWIAMY WIEŚ - Doposażenie miejsc aktywizacji i włączenia społecznego	liczba miejsc/podmiotów doposażonych
		P.1.3. MŁODZI AKTYWNI - Wsparcie dla inicjatyw młodzieżowych	liczba inicjatyw w ramach włączenia osób młodych
		P.1.4. PORA NA SENIORA - Włączenie seniorów do aktywnego życia w społeczności lokalnej	liczba inicjatyw w ramach włączenia seniorów
		P.1.5. SILNE I AKTYWNE NGO - Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych	liczba projektów z udziałem partnerów krajowych spoza obszaru LGD
			liczba projektów z udziałem partnerów zagranicznych
Wzmocnienie zrównoważonego rozwoju obszaru LSR w oparciu o zasoby endogenne z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i prośrodowiskowych	W.2.1: Liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR (R.39) W.2.2, W.2.3: Liczba osób korzystających z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (R.41PR) W.2.3: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (...)(R.1PR) W.2.4: Liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi (R.40)	P.2.1. PRZEDSIĘBIORCZA WIEŚ - Dwersyfikacja dochodów gospodarstw rolnych w oparciu o zasoby lokalne	liczba nowo utworzonych gospodarstw agroturystycznych
			liczba miejsc noclegowych w nowo utworzonych gospodarstwach agroturystycznych
			liczba nowo utworzonych zagród edukacyjnych
		P.2.2. REKREACJA I ATRAKCJA - Rozwój infrastruktury kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej na obszarze LSR z wykorzystaniem potencjału endogenego	liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej
			P.2.3. NASZE DZIEDZICTWO - Małe inicjatywy skierowane na kultywowanie i upowszechnianie lokalnej historii, kultury oraz ochronę przyrody
		P.2.4. SMART WIEŚ - Rozwój miejscowości z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i poszanowaniem środowiska naturalnego	Liczba opracowanych strategii SV

Źródło: materiały LGD Dolina Giełczwi

Proces monitorowania i ewaluacji w LGD zapewni mechanizmy właściwej kontroli jakości danych i walidacji statystycznej wskaźników w okresie wdrożenia LSR. W ramach biura LGD prowadzona będzie sprawozdawczość rzeczowa i finansowa oraz monitoring. Informacje do kontrolowania postępu w przypadku wskaźników produktu i rezultatu będą pozyskiwane bezpośrednio od beneficjentów operacji wspartych w wyniku realizacji LSR oraz weryfikowane w oparciu o dane z Urzędu Marszałkowskiego. Postęp osiągania wartości wskaźników przedstawiany będzie w rocznych sprawozdaniach zamieszczanych do publicznej informacji.

Do oszacowania wartości przyjętych wskaźników LSR wykorzystano – tam gdzie było to możliwe – doświadczenia z poprzedniego okresu programowania w oparciu o kurs walutowy PLN/EURO 4,65 podany przez Ministra Finansów w „Wytycznych dotyczących stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw”. Szczegółowa informacja o planie działania LSR obejmująca harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników LSR znajduje się w tabeli Plan działania stanowiącej załącznik do LSR.

Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

7.1 Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD, w tym przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych

Organem decyzyjnym w procesie oceny i wyboru operacji jest Rada, do której kompetencji należy wybór operacji i ustalanie kwoty wsparcia. Proces oceny i wyboru operacji będzie odbywał się na podstawie Regulaminu Rady LGD oraz procedury oceny i wyboru operacji. Zastosowano w nich rozwiązania gwarantujące spełnienie następujących celów i założeń:

- zachowanie w poszczególnych głosowaniach odpowiedniego paritetu tak, aby przedstawiciele władzy publicznej ani żadnej pojedynczej grupy interesu nie mieli większości praw głosu w podejmowaniu decyzji (członkowie Rady LGD podlegają obowiązkowi przekazania informacji dotyczących reprezentowanych interesów, relacji i powiązań formalnych do rejestru interesu);
- bezstronność członków Rady, poprzez składanie w toku procedury oceniania i wyboru operacji tzw. Deklaracji bezstronności i poufności, powodujących konieczność wyłączenia się członków Rady w przypadku zaistnienia ich powiązania z wnioskiem lub wnioskodawcą;
- jawność procesu wyboru poprzez udostępnianie procedur i protokołów z posiedzeń Rady do wiadomości publicznej (na stronie internetowej LGD, w wersji papierowej do wglądu w biurze LGD, omawianie procedur w trakcie szkoleń czy warsztatów dla potencjalnych beneficjentów);
- uwzględnienie sytuacji szczególnych, które mogą zaistnieć w procesie wyboru i oceny operacji, oraz określenie sposobów ich rozwiązania (np. przy równej ilości punktów, rozbieżnościach w ocenie itp.);
- wnioskodawcy mają możliwość złożenia protestu od niekorzystnych dla nich decyzji Rady;
- wybór najlepszych operacji, w największym stopniu uwzględniających potrzeby grup szczególnie istotnych i grup w niekorzystnej sytuacji poprzez zastosowanie odpowiednich kryteriów wyboru.

7.2 Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru

Propozycję kryteriów wyboru operacji dla Planu Działania w latach 2024-2029 opracuje Grupa Robocza LGD na podstawie wytycznych i dokumentów programowych. Kryteria wyboru operacji zostaną szeroko przekonsultowane. Opracowanie kryteriów obejmie również procedurę zmiany kryteriów, która obowiązkowo będzie uwzględniała każdorazowe konsultacje społeczne planowanych zmian w kryteriach.

Planuje się ujęcie niezbędnych kryteriów formalnych i merytorycznych w powiązaniu z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami, dlatego do każdego przedsięwzięcia zostaną opracowane kryteria. Pozwoli to na wybór operacji optymalnie wpisujących się w zakres danego przedsięwzięcia

Największe znaczenie będą miały kryteria premiujące ukierunkowane na:

- wdrażanie koncepcji Smart Village,
- działalności gospodarcze z kluczowych branż dla rozwoju obszaru LSR,
- operacje generujące dodatkowe miejsca pracy poza wymaganymi,

- operacje partnerskie i realizowane w partnerstwie – angażujące przedstawicieli różnych sektorów jako ich uczestników i/lub realizowane przez co najmniej 2 partnerów i/lub obejmujące obszar co najmniej 2 gmin;
- operacje innowacyjne, zakładające wdrożenie rozwiązań innowacyjnych, prowadzących do wdrożenia nowych produktów, usług, procesów, technologii, metod organizacji lub nowych sposobów wykorzystania dostępnych zasobów,
- efektywność wsparcia grup docelowych, w tym przede wszystkim grup w niekorzystnej sytuacji.

7.3 Innowacyjność w kryteriach wyboru operacji

Innowacje będą wdrażane poprzez implementowanie zupełnie nowych na obszarze objętym LSR produktów, usług, procesów, technologii, metod organizacji lub nowych sposobów wykorzystania dostępnych zasobów. Dopuszcza się również definiowanie innowacyjności jako udoskonalanie rozwiązań już istniejących (w kontekście lokalnym).

Poziom innowacyjności będzie oceniany w ramach wyboru operacji (premiowanie operacji innowacyjnych) w ramach przedsięwzięć: P.1.1. – USŁUGI LOKALNIE – Rozwój przedsiębiorczości w zakresie usług świadczonych lokalnie i dla ludności, P.1.3. MŁODZI AKTYWNI - Wsparcie dla inicjatyw młodzieżowych, P.1.5. SILNE I AKTYWNE NGO - Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych, P.2.1. PRZEDSIĘBIORCZA WIEŚ - Dywersyfikacja dochodów gospodarstw rolnych w oparciu o zasoby lokalne, P.2.4. SMART WIEŚ - Rozwój miejscowości z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i poszanowaniem środowiska naturalnego.

Poziom i jakość partnerstwa (również kryteria premiujące) będzie uwzględniony w ramach przedsięwzięcia P.1.4 PORA NA SENIORA oraz P.1.5. SILNE I AKTYWNE NGO - Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych. Warunkiem ubiegania się o wsparcie będzie realizacja operacji przez co najmniej 2 partnerów realizujących wspólne zadania.

LGD będzie poprzez działania animacyjne zachęcać, mobilizować, inspirować do wdrażania innowacji w ramach wskazanych przedsięwzięć LSR. Planowane są następujące metody wdrożenia zdefiniowanych innowacji poprzez: mobilizowanie do wykorzystania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, kulturowych, historycznych czy społecznych, sieciowanie i rozwijanie partnerstw, inicjatyw klastrowych, kooperatyw, spółdzielni i przedsiębiorstw oraz wspieranie kreatywnych pomysłów.

Oczekiwany wpływ innowacji na rozwój obszaru polega na wdrożeniu nowych produktów i/lub usług w gospodarce obszaru LSR, wykorzystaniu cyfrowych technologii, wdrażaniu inteligentnych rozwiązań dla partnerstw i społecznej integracji, wprowadzeniu rozwiązań, które zostały zdiagnozowane w czasie przygotowywania koncepcji SV.

7.4 Informacja o realizacji projektów grantowych i operacji realizowanych w partnerstwie z partnerami spoza obszaru danej LSR.

Cele LSR będą realizowane przez projekty konkursowe, projekty grantowe, projekty w partnerstwie i projekty partnerskie. Przewidziano ewentualną możliwość realizacji operacji własnej w ramach Przedsięwzięcia 1.3. MŁODZI AKTYWNI - Wsparcie dla inicjatyw młodzieżowych, tylko w sytuacji, gdyby nie było zainteresowania realizacją projektu grantowego (ryzyko braku zainteresowania oceniane jest na możliwe, lecz mało prawdopodobne).

Na przygotowanie koncepcji Smart Village zaplanowano projekt grantowy w ramach przedsięwzięcia P.2.4. SMART WIEŚ - Rozwój miejscowości z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i poszanowaniem środowiska naturalnego. Projekty w partnerstwie zaplanowano w ramach przedsięwzięcia P.1.4 PORA NA SENIORA.

Projekty partnerskie zaplanowano w ramach Przedsięwzięcia 1.5. SILNE I AKTYWNE NGO - Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych. Jeden z projektów uwzględnia współpracę międzynarodową, kolejny współpracę krajową. Realizacja projektów partnerskich wynika ze stwierdzonych w analizie obszaru potrzeb wzmocnienia potencjału organizacji pozarządowych a wspólny projekt zapewni synergię działań poprzez wzmocnienie współpracy sektora, sieciowanie zasobów organizacji, wymianę najlepszych i najgorszych praktyk, dzielenie się wiedzą i doświadczeniem oraz skutkować będzie kolejnymi inicjatywami i projektami.

Planowana współpraca międzynarodowa i ponadlokalna Stowarzyszenia wynika również ze zobowiązań wynikających z podpisanego 24 października 2022 roku listu intencyjnego o współpracy pomiędzy LGD „Dolina Gietczwi”, trzema partnerskimi LGD: Poleska Dolina Bugu, Promenada S12 i Ziemia Zamojska a portugalską Lokalną Grupą Działania Leader Oeste.

Rozdział VIII Plan działania

8.1 Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR.

Plan działania zakłada realizację LSR w etapach rocznych. W LSR uwzględniono adekwatne do lokalnych potrzeb różnorodne aktywizujące społeczność lokalną metody realizacji operacji w ramach LSR: konkursy, projekty grantowe, w tym przygotowanie koncepcji Smart Villages, operacje realizowane w partnerstwie przez podmioty z obszaru objętego LSR oraz operacje partnerskie realizowane przez podmioty spoza obszaru objętego LSR.

Szczegółowa informacja o planie działania LSR obejmująca harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników LSR znajduje się w tabeli Plan działania stanowiącej załącznik do LSR.

Etapy wdrożenia LSR będą podobne co do sposobu, sekwencji i intensywności działań wzajemnie ze sobą powiązanych. W każdym z tych etapów będą prowadzone działania informacyjne, doradcze i szkoleniowe umożliwiające potencjalnym wnioskodawcom zdobycie wiedzy niezbędnej do przygotowania dobrych wniosków.

W pierwszym roku (2024) założono realizację intensywnej kampanii informacyjno-edukacyjnej oraz uruchomienie pierwszych naborów. W kolejnych latach wydatkowanie środków LGD następować będzie sukcesywnie.

Harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu oraz realizacji budżetu LSR jest ustalony racjonalnie. Przedsięwzięciom przypisano wskaźniki adekwatne do typu przedsięwzięć oraz do zakresu planowanego wsparcia, których osiągnięcie dla odpowiednich celów bezpośrednio zapewnią kryteria wyboru.

8.2 Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR

W ramach harmonogramu przygotowania i wdrażania LSR planowane są następujące „kamienie milowe”:

- złożenie wniosku wraz z załącznikami do konkursu organizowanego przez Zarząd Województwa Lubelskiego: Konkurs na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność – 7 czerwca 2023 r.

- I etap wdrażania LSR, w którym należy udzielić wsparcie podmiotom wyłonionym w ramach konkursów lub przedsięwzięć grantowych w wysokości minimum 40% wartości środków finansowych na realizację LSR – 30 czerwiec 2026 r.

- II etap wdrożenia LSR, w którym należy udzielić wsparcie podmiotom wyłonionym w ramach konkursów lub przedsięwzięć grantowych w wysokości minimum 80% wartości środków finansowych na realizację LSR – 31 grudnia 2027r.

Rozdział IX Plan finansowy LSR

Zgodnie z założeniami Zał. nr 4 do regulaminu konkursu na wybór LSR dla obszaru, w którym ludność wiejska zamieszkała na obszarze znajduje się w przedziale od 40 000 do 49 999 mieszkańców ustalono kwotę na komponent Wdrażanie LSR w wysokości 1 500 000 Euro. Kwotę tę zaplanowano do zakontraktowania w etapach rocznych co przedstawia zał. nr 4 do LSR. Wysokość środków na komponent Zarządzanie LSR wynosi odpowiednio w wysokości 362 500 euro.

9.1 Opis źródeł, z których przewiduje się finansowanie działalności LGD

Zgodnie z treścią ogłoszenia o konkursie na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, organizowanego przez Zarząd Województwa Lubelskiego Strategia może przewidywać jedynie jedno źródło finansowania ze środków PS WPR (EFFROW).

Stowarzyszenie zobowiązuje się także wspierać pozostałe inicjatywy lokalne i ponadlokalne, komplementarne do zakresu wsparcia LSR, na rzecz lokalnej społeczności poprzez:

- przygotowanie samodzielnie lub w partnerstwie projektów w ramach konkursów organizowanych przez Zarząd Województwa w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 (zwłaszcza w przedmiocie wsparcia ekonomii społecznej i usług społecznych)
- wsparcie mobilności młodzieży w ramach Programu Erasmus+ (Stowarzyszenie podejmie działania zmierzające do uzyskania statusu organizacji przyjmującej),
- informowanie o konkursach dotacyjnych ogłaszanych przez zewnętrznych operatorów,

- informowanie o projektach realizowanych przez Stowarzyszenie lub inne podmioty, w ramach których mieszkańcy obszaru mogą pozyskać wsparcie lub skorzystać z rezultatów takich projektów, szczególnie w odniesieniu do osób w niekorzystnej sytuacji
- racjonalny i adekwatny sposób animacji lokalnej społeczności do udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub o możliwości korzystania z efektów tych działań finansowanych z innych źródeł, o których mowa w Tabeli 18.

9.2 Opis powiązań poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR

Wybór potencjalnych źródeł finansowania poza EFRRROW został dostosowany do wyników konsultacji społecznych przy opracowywaniu celów i przedsięwzięć. LGD będzie starać się o pozyskanie wsparcia z innych źródeł na wzmocnienie celu nr 1 w zakresie włączenia i wielowymiarowej aktywizacji społeczności lokalnej: gospodarczej, społecznej i edukacyjnej, głównie dla przedsięwzięć:

- P.1.3. MŁODZI AKTYWNI - Wsparcie dla inicjatyw młodzieżowych: (1) fundusz Erasmus+ /Europejski Korpus Solidarności, Program Erasmus+, Komponent: Młodzież, Komponent: Edukacja dorosłych (2) fundusz EFS+, Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027, działanie FELU.10.3 Kształcenie ogólne,
- P.1.5. SILNE I AKTYWNE NGO - Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych: (1) fundusz EFRR, Program Interreg Europa, Priorytet 1: Wzmocnienie zdolności instytucjonalnych dla efektywniejszych polityk rozwoju regionalnego, Obszar tematyczny: Europa Społeczna, Obywatele Europy, (2) fundusz EFRR, Interreg Europa Środkowa, Priorytet 4. Poprawa systemu zarządzania współpracą w Europie Środkowej, 4.1. Wzmocnienie systemu zarządzania na rzecz zintegrowanego rozwoju terytorialnego w Europie Środkowej, (3) fundusz – środki krajowe, Program Nowe FIO, Priorytet 2.: Organizacje obywatelskie na rzecz dobra wspólnego, Priorytet 4.: Wzmocnienie kompetencji organizacji obywatelskich
- P.1.4. PORA NA SENIORA - Włączenie seniorów do aktywnego życia w społeczności lokalnej: (1) fundusz EFS+, Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027, działanie FELU.08.02 Ekonomia społeczna FELU.08.05 Usługi społeczne, (2) fundusz środki krajowe, Rządowy Program Wspierania Rozwoju Uniwersytetów Ludowych na lata 2020-2030, działanie - tworzenie nowych uniwersytetów ludowych i wspieranie ich rozwoju, oddziaływanie na społeczności lokalne, ze szczególnym uwzględnieniem podmiotów o podobnej misji, celach i zadaniach, a także budowanie sieci i partnerstw oraz popularyzację modelu edukacji grundtvigiańskiej.

Rozdział X Monitoring i ewaluacja

10.1 Opis procesu monitorowania i ewaluacji

Bezpośrednią kontynuacją działań o charakterze partycypacyjnym zainicjowanych na etapie założeń strategicznych LSR będzie zapewnienie udziału mieszkańców w procesie oceny postępów wdrażania Strategii. Natomiast skuteczne wdrażanie LSR będzie możliwe dzięki systematycznemu gromadzeniu i analizowaniu danych określających postępy w osiąganiu założonych celów oraz rozbieżności stanu faktycznego z pożądanym. Informacje te będą wykorzystywane w procesie bieżącego zarządzania LSR, w tym podejmowaniu decyzji i planowaniu działań naprawczych.

LGD będzie monitorować stan realizacji LSR zgodnie z wytycznymi MRiRW.

Monitoring i częściowo ewaluacja wewnętrzna będzie prowadzona samodzielnie (ocena własna), przez osoby bezpośrednio zaangażowane we wdrażanie LSR. Dla potrzeb monitoringu pomiar wskaźników będzie dokonywany na bieżąco przez pracowników biura. Czas prowadzenia monitoringu w zależności od badanego zakresu - co kwartał/półrocze, w zależności od potrzeb.

Celem monitoringu jest rejestracja najbardziej bezpośrednich efektów (wskaźników produktu). Elementy objęte monitoringiem to:

- analiza stopnia realizacji celów, wskaźników oraz przedsięwzięć;
- badanie zgodności realizowanych działań zgodnie z zapisami w LSR - poziom realizacji wskaźników LSR, zgodność realizacji z planem działania, harmonogramem, zakres, jakość i aktualność badania potrzeb, w tym grup w niekorzystnej sytuacji,

- badanie zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych w ramach budżetu na poszczególne przedsięwzięcia,
- pomiar efektywności i zasięgu prowadzonych działań komunikacyjnych, partycypacji i partnerstwa: aktualność i zakres komunikatów, dopasowania formy do potrzeb odbiorców, skuteczność komunikatów (informacje zwrotne),
- działanie biura LGD w odniesieniu do wsparcia beneficjentów i partnerów: przedmiot i zakres wsparcia, wskaźniki produktów (liczba udzielonego doradztwa, ocena jakości doradztwa).

Monitoring będzie prowadzony z zachowaniem zasady dokumentowania (w wersji papierowej lub elektronicznej) umożliwiającej dokonywanie przeglądu i udostępnianie dokumentów do kontroli lub ewaluacji.

Celem ewaluacji będzie ustalenie związków pomiędzy podjętymi działaniami a uzyskanymi efektami, czyli nie tylko stan realizacji działań, ale również jakość, skuteczność, użyteczność i efektywność tych działań. Proces będzie wykraczał poza funkcje monitoringu. Podstawową funkcją ewaluacji będzie dostarczanie rekomendacji i analiz pozwalających na doskonalenie działań prowadzących do realizacji założonych celów strategicznych. Przedmiotem planowanych badań ewaluacyjnych będzie funkcjonowanie LGD oraz wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju. Ze względu na okres realizacji ewaluacja będzie miała charakter on-going, a w końcowym etapie realizacji strategii dokonane zostanie badanie końcowe podsumowujące cały okres wdrażania strategii (ex-post).

Planowane do zastosowania kryteria ewaluacyjne to: skuteczność, użyteczność, efektywność, trafność i trwałość w odniesieniu do celów i założeń. Kryterium skuteczności – pozwoli ocenić do jakiego stopnia cele strategii zostały osiągnięte. Kryterium użyteczności – wykorzystanie tego kryterium pozwoli ocenić w jakim stopniu prowadzone działania odpowiadają potrzebom grup określonych w LSR. Kryterium efektywności – oceni wykorzystanie poniesionych nakładów (zasobów finansowych, ludzkich, poświęcony czas) do uzyskanych produktów i rezultatów. Kryterium trafności – określi stopień w jakim cele LSR odpowiadają zidentyfikowanym problemom i potrzebom społeczności lokalnej. Kryterium trwałości – określi na ile osiągnięte rezultaty są trwałe i mają możliwość funkcjonowania po zakończeniu finansowania w ramach LSR.

Elementy podlegające badaniu w ramach ewaluacji:

- funkcjonowanie LGD: jakość komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej; jakość świadczonego wsparcia i prowadzonych działań; działalność LGD (funkcjonowanie biura, pracownicy, jakość współpracy wewnętrznej);
- wdrażanie LSR: stopień realizacji celów; efektywność i skuteczność prowadzonych działań (kryteria wyboru ich zasadności, przejrzystości, celowości, plan działań, procedury wyboru, włączenie społeczne – w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji).

Ewaluacja wewnętrzna będzie prowadzona co roku, w pierwszym kwartale roku następującym po zakończeniu roku podlegającego ewaluacji i obejmować będzie cały poprzedzający rok, a jej zakończeniem będzie warsztat refleksyjny. Ewaluacja zewnętrzna zostanie wykonana zgodnie z wytycznymi programu określonymi przez MRiRW.

10.2 Sposoby wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy danych monitoringowych

Prowadzony monitoring oraz ewaluacja z jednej strony oceniają stopień wdrażania założeń LSR a z drugiej strony płynące z nich dane sygnalizować mogą o barierach czy problemach mających wpływ na prawidłowe wdrażanie LSR. Wyniki płynące z ewaluacji oraz analizy danych monitoringowych wykorzystane zostaną do:

- Informowania społeczności lokalnej i pozostałych interesariuszy o stopniu osiągnięcia zaplanowanych celów i wskaźników, wykorzystania środków finansowych, sukcesach i porażkach w realizacji LSR;
- Procedury aktualizacji strategii. W przypadku, gdy analiza danych monitoringowych i ewaluacja wykażą opóźnienia w procesie wdrażania, pojawienie się problemów i barier wymagających interwencji to stanowić będzie podstawę i uzasadnienie do uruchomienia procedury aktualizacji strategii. Aktualizacja ta dotyczyć może jednego (np. kryteriów wyboru operacji) lub kilku elementów (wskaźników, budżetu) strategii.

Wykaz wykorzystanej literatury

Akty prawne:

Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach,

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności,

Ustawa z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla wspólnej polityki rolnej,

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającym rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, Rozporządzenie nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej,

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013

Dokumenty strategiczne i programowe:

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Wytyczne:

Wytyczne podstawowe w zakresie pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023–2027

Wytyczne w zakresie zasad ustalania kwoty dostępnych środków w ramach niektórych interwencji Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027

Wytyczne w zakresie przygotowania i przesłania Komisji Europejskiej rocznego sprawozdania z realizacji celów oraz danych na potrzeby monitorowania i ewaluacji

Wytyczne szczegółowe w zakresie przyznawania wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 dla interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) – komponent Zarządzanie LSR (projekt)

Wytyczne szczegółowe w zakresie przyznawania wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 dla interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) – komponent Wdrażanie LSR (projekt)

Pozostała literatura:

Bienias Stanisław, Strzęboszewski Piotr, Opałka Elżbieta (red.) Ewaluacja. Poradnik dla pracowników administracji publicznej. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012

Koliński Krystian, Kołodziejczak Anna, Strategie lokalnych grup działania jako podstawa tworzenia przyszłych strategii rozwoju ponadlokalnego gmin, Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna 55: 91–110

Kowalewska Magdalena, Sytuacje i aspiracje kobiet na obszarach wiejskich, Roczniki Naukowe, tom XV, zeszyt 5, Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu

Kupiec T., Rauzer A., Ledzion B., Ocena systemów monitorowania i ewaluacji w strategiach rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) przyjętych do realizacji przez lokalne grupy działania w ramach podejścia LEADER wdrażanego w PROW 2014-2020. Raport końcowy (2017). Warszawa: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Miształ Wojciech, Dialog Obywatelski we współczesnej Polsce, Lublin, 2011

Murawska Anna, Czynniki różnicujące poziom bezrobocia w wiejskich gospodarstwach domowych w Polsce, *Roczniki Naukowe, tom XVII, zeszyt 3, Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu*

Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020, Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2015

Raport końcowy w ramach badania ewaluacyjnego pt: Ocena systemu monitorowania i ewaluacji PROW 2014 – 2020 (2016), Warszawa: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Technical Handbook on the Monitoring and Evaluation Framework of the Common Agricultural Policy 2014 – 2020 (2017). Brussels: Directorate General for Agriculture and Rural Development,

Wiktorska-Święcicka Aldona, *Oceń, aby potęgnić, Poradnik dla Lokalnych Grup Działania, Wrocław 2021*

Wytyczne w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (2017). Warszawa: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju.

Wytyczne. Ewaluacja LEADER/RLKS (2017), Bruksela: Komisja Europejska – Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich – Dział C.4.

Spis tabel

Tabela 1 Liczba gospodarstw rolnych na terenie LGD Dolina Giełczwi w roku 2010 i 2020	12
Tabela 2 Formy partycypacji interesariuszy	15
Tabela 3 Wstępna analiza SWOT jako wynik warsztatów strategicznych	18
Tabela 4 Matryca interesariuszy.....	21
Tabela 5 Metody uspołeczniania LSR w różnych momentach jej wdrażania.	24
Tabela 6. Sieć osadnicza na obszarze LSR.....	25
Tabela 7. Powierzchnia gmin na obszarze LSR objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego ...	25
Tabela 8. Zasoby mieszkaniowe i wyposażenie w instalację	26
Tabela 9. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności na terenie gmin obszaru LSR	27
Tabela 10. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci	29
Tabela 11. Liczba bezrobotnych na obszarze LSR.....	29
Tabela 12. Przyczyny pozostawiania poza rynkiem pracy w województwie lubelskim	30
Tabela 13 Wartość podpisanych umów o dofinansowanie w okresie 2014-2020.	31
Tabela 14. Liczba placówek edukacyjnych na obszarze LSR.....	31
Tabela 15 Najważniejsze zabytki	34
Tabela 16 Wybrane grupy docelowe i ich zdiagnozowane najważniejsze problemy.....	39
Tabela 17 Spójność celów LSR z dokumentami szczebla krajowego	41
Tabela 18 Inne potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć komplementarnych do przedsięwzięć przewidzianych do wsparcia w ramach LGD	46
Tabela 19 Powiązanie działań i celów	49
Tabela 20 Zgodność LSR z kodami interwencji PS WPR	50
Tabela 21 Branże planowane do objęcia wsparciem LSR	51
Tabela 22 Wskaźniki celów i przedsięwzięć.....	53

Spis map i rysunków

Rysunek 1. Mapa obszaru LSR	10
Rysunek 2. Baza pomysłów	20

Załączniki:

- Załącznik 1. Cele i przedsięwzięcia
- Załącznik 2. Plan działania
- Załącznik 3. Budżet LST
- Załącznik 4. Plan finansowy

Załącznik 1 Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach Celu 1: Zwiększenie włączenia i wielowymiarowej aktywizacji społeczności lokalnej: gospodarczej, społecznej i edukacyjnej)	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
525 000,00 €	P.1.1. USŁUGI LOKALNIE - Rozwój przedsiębiorczości w zakresie usług świadczonych lokalnie i dla ludności	1. Mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup w niekorzystnej sytuacji: - kobiety, - osoby poszukujące zatrudnienia, - osoby młode. 2. Istniejące na obszarze mikro i małe przedsiębiorstwa.	1. Konkurs – podejmowanie działalności gospodarczej – 175 000,00 euro (6 szt.); 2. Konkurs – rozwijanie działalności gospodarczej – 350 000,00 euro (4 szt.); 3. Animacja, komunikacja i informowanie lokalnej społeczności o możliwości pozyskania wsparcia, realizacji operacji oraz utrzymania jej efektów.
80 000,00 €	P.1.2. OŻYWIAMY WIEŚ - Dopuszczenie miejsc aktywizacji i włączenia społecznego	1. Instytucje kultury (konkurs) 2. Organizacje pozarządowe (projekt grantowy) Mieszkańcy obszaru, w tym grupy w niekorzystnej sytuacji	1. Konkurs – 50 000,00 euro (2 szt.) 2. Projekt grantowy – 30 000,00 euro - 1 szt. (w tym min. 4 granty) 3. Animacja, komunikacja i informowanie lokalnej społeczności o możliwości pozyskania wsparcia, realizacji operacji oraz utrzymania jej efektów.
55 000,00 €	P.1.3. MŁODZI AKTYWNI - Wsparcie dla inicjatyw młodzieżowych	Mieszkańcy obszaru - osoby młode: dzieci i młodzież, uczniowie szkół z terenu LSR Organizacja pozarządowe	1. Projekt grantowy (1 szt.) - min. 6 grantów <i>/ ew. Operacja własna - wyłącznie wówczas, gdy nie będzie zainteresowania realizacją projektu grantowego</i> 2. Animacja, komunikacja i informowanie lokalnej społeczności o możliwości pozyskania wsparcia, realizacji operacji oraz utrzymania jej efektów.

55 000,00 €	P.1.4. PORA NA SENIORA - Włączenie seniorów do aktywnego życia w społeczności lokalnej	Mieszkańcy obszaru - głównie seniorzy, jak również osoby młode (integracja międzypokoleniowa)	1. Konkurs – 55 000,00 euro - projekty w partnerstwie (1 szt.) 2. Animacja, komunikacja i informowanie lokalnej społeczności, kojarzenie partnerów, sieciowanie
75 000,00 €	P.1.5. SILNE I AKTYWNE NGO - Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych	Organizacje pozarządowe, lokalni liderzy, osoby młode, seniorzy, kobiety	1. Projekt partnerski z udziałem partnerów zagranicznych – 50 000,00 euro (1 szt.); 2. Projekt partnerski z udziałem partnerów krajowych spoza obszaru LGD Dolina Gietczwi – 25 000,00 euro (1 szt.); 3. Animacja podmiotów z obszaru objętego LSR do współpracy z innymi podmiotami (nie tylko z LGD) poprzez szkolenia, spotkania aktywizacyjne, itp.: - LGD przewiduje zachęcanie do współpracy i zgłaszania nowych inicjatyw/pomysłów; - LGD przewiduje poszukiwanie i kojarzenie partnerów w ramach operacji partnerskich.
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach Celu 2: Wzmocnienie zrównoważonego rozwoju obszaru LSR w oparciu zasoby endogenne z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i prośrodowiskowych)	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
100 000,00 €	P.2.1. PRZEDSIĘBIORCZA WIEŚ - Dywersyfikacja dochodów gospodarstw rolnych w oparciu o zasoby lokalne	Grupy w niekorzystnej sytuacji: rolnicy oraz domownicy, kobiety	1. Konkurs: Tworzenie ~~i/lub rozwój~~ gospodarstw agroturystycznych – 75 000,00 euro (3 szt.) 2. Konkurs: Tworzenie ~~i/lub rozwój~~ zagród edukacyjnych – 25 000,00 euro (1 szt.) 3. Animacja, komunikacja i informowanie lokalnej społeczności o możliwości pozyskania wsparcia, realizacji operacji oraz utrzymania jej efektów. Dotarcie do nowej grupy docelowej - rolnicy.

Z komentarzem [AR4]: Zgodnie z opisem tego przedsięwzięcia w LSR oraz zaplanowanymi wskaźnikami przewiduje się wyłącznie ogłoszenie konkursów na tworzenie GA i ZE.
Omyłkowo pozostawiono pełną nazwę zakresu, zatem wymaga korekty.

550 000,00 €	P.2.2. REKREACJA I ATRAKCJA - Rozwój infrastruktury kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej na obszarze LSR z wykorzystaniem potencjału endogennego	JSFP, organizacje pozarządowe Mieszkańcy obszaru, w tym grupy w niekorzystnej sytuacji	1. Konkurs: Rozwój infrastruktury rekreacyjnej - 550 000,00 euro (6 szt.) 2. Animacja, komunikacja i informowanie lokalnej społeczności o możliwości pozyskania wsparcia, realizacji operacji oraz utrzymania jej efektów.
55 698,00 €	P.2.3. NASZE DZIEDZICTWO - Małe inicjatywy skierowane na kultywowanie i upowszechnianie lokalnej historii, kultury oraz ochronę przyrody	Organizacje pozarządowe, Mieszkańcy obszaru, w tym grupy w niekorzystnej sytuacji: seniorzy, młodzi, kobiety	1. Projekt grantowy - 55 698,00 euro (min. 6 grantów) 2. Animacja, komunikacja i informowanie lokalnej społeczności o możliwości pozyskania wsparcia, realizacji operacji oraz utrzymania jej efektów.
4 302,00 €	P.2.4. SMART WIEŚ - Rozwój miejscowości z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i poszanowaniem środowiska naturalnego	Mieszkańcy obszaru, w tym grupy w niekorzystnej sytuacji, organizacje pozarządowe,	1. Projekt grantowy na przygotowanie koncepcji SV – 4.302 euro; (min. 5 grantów) 2. Animowanie do wdrażania innowacji; 3. Animacja, komunikacja i informowanie o możliwości udziału w działaniach na rzecz lokalnej społeczności, kojarzenie partnerów.

Załącznik 2. Plan działania

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1.	Zwiększenie włączenia i wielowymiarowej aktywizacji społeczności lokalnej: gospodarczej, społecznej i edukacyjnej													
P.1.1. USŁUGI LOKALNIE - Rozwój przedsiębiorczości w zakresie usług świadczonych lokalnie i dla ludności	Wskaźnik produktu: Liczba nowo utworzonych działalności gospodarczych	0	0%	2 szt.	33,33%	4 szt.	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
	Wskaźnik produktu: Liczba rozwiniętych istniejących działalności gospodarczych	0	0%	2 szt.	50%	2 szt.	100%	0	100%	0	100%	0	100%	
P.1.2. OŻYWIAMY WIEŚ - Dopuszczenie miejsc aktywizacji i włączenia społecznego	Wskaźnik produktu: liczba miejsc/podmiotów wyposażonych	0	0%	2 szt.	33,33%	4 szt.	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
P.1.3. MŁODZI AKTYWNI - Wsparcie dla inicjatyw młodzieżowych	Wskaźnik produktu: liczba inicjatyw w ramach włączenia osób młodych	0	0%	0	0%	0	0%	6 szt.	100%	0	100%	0	100%	PS WPR

P.1.4. PORA NA SENIORA - Włączenie seniorów do aktywnego życia w społeczności lokalnej	Wskaźnik produktu: Liczba inicjatyw w ramach włączenia seniorów	0	0%	0	0%	0	0%	1 szt.	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
P.1.5. SILNE I AKTYWNE NGO - Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych	Wskaźnik produktu: Liczba projektów z udziałem partnerów krajowych spoza obszaru LGD	0	0%	0	0%	0	0%	1 szt.	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
	Wskaźnik produktu: Liczba projektów z udziałem partnerów zagranicznych	0	0%	0	0%	0	0%	1 szt.	100%	0	100%	0	100%	
Wskaźnik rezultatu W.1.1	R.37: Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich; nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	0	-	0	-	2	-	4	-	0	-	0	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.2	R.41PR: Łączenie obszarów wiejskich w Europie; odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	0	-	1500	-	2000	-	0	-	0	-	0	-	PS WPR

Z komentarzem [AR5]: Rozwinięcie nazw wskaźników zgodnie z zał. nr do Rozporządzenia 2021/2115, dodane treści zaznaczono kolorem zielonym

Wskaźnik rezultatu W.1.3, W.1.4, W. 1.5	R.42: Promowanie włączenia społecz- nego. liczba osób objętych wspiera- nymi projektami włączenia społecz- nego	0	-	0	-	-	850	-	0	-	0	-	PS WPR

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jed- nostką miary	% realizacji wskaź- nika narastająco	Wartość z jed- nostką miary	% realizacji wskaź- nika narastająco	Wartość z jed- nostką miary	% realizacji wskaź- nika narastająco	Wartość z jed- nostką miary	% realizacji wskaź- nika narastająco	Wartość z jed- nostką miary	% realizacji wskaź- nika narastająco	Wartość z jed- nostką miary	% realizacji wskaź- nika narastająco	
C.2.	Wzmocnienie zrównoważonego rozwoju obszaru LSR w oparciu zasoby endogenne z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i prośrodowiskowych													
P.2.1. PRZEDSIĘBIORCZA WIEŚ / Dywersyfikacja dochodów gospodarstw rolnych w oparciu o zasoby lokalne	Wskaźnik produktu: Liczba nowo utworzonych gospodarstw agroturystycznych	0	0%	0	0%	2 szt.	66,66%	1 szt.	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
	Wskaźnik produktu: Liczba miejsc noclegowych w nowo utworzonych gospodarstwach agroturystycznych	0	0%	0	0%	10 szt.	66,66%	5 szt.	100%	0	100%	0	100%	
	Wskaźnik produktu: Liczba nowo utworzonych zagród edukacyjnych	0	0%	0	0%	0	0%	1 szt.	100%	0	100%	0	100%	

P.2.2. REKREACJA I ATRAKCJA - Rozwój infrastruktury kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej na obsza- rze LSR z wykorzystaniem poten- cjalu endogennego	Wskaźnik produktu: liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastru- ktury kulturalnej, spor- towej i rekreacyjnej	0	0%	0	0%	3 szt.	50%	3 szt.	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
P.2.3. NASZE DZIEDZICTWO - Małe inicjatywy skierowane na kulturo- wanie i upowszechnianie lokalnej historii, kultury oraz ochronę przy- rody	Wskaźnik produktu: liczba inicjatyw skiero- wanych na kultywo- wanie i upowszechnie- nie lokalnej histo- rii, kultury oraz ochronę przyrody	0	0%	0	0%	0	0%	6 szt.	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
P.2.4. SMART WIEŚ - Rozwój miejscowości z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i po- szanowaniem środowiska natu- ralnego	Wskaźnik produktu: Liczba opracowanych strategii SV	0	0%	5 szt.	100%	0	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.1	R.39: Rozwój gospo- darki wiejskiej : liczba przedsiębiorstw rol- nych, w tym przedsię- biorstw zajmujących się biogospodarką, rozwinętych dzięki wsparciu w ramach WPR	0	-	0	-	0	-	2	-	2	-	0	-	PS WPR

Wskaźnik rezultatu W.2.2, W.2.3	R.41PR: Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	0	-	0	-	6000	-	6000	-	0	-	0	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.3	R. 1PR Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami	0	-	0	-	0	-	30	-	0	-	0	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.4	R.40: Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	1	-	PS WPR

Załącznik 3. Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFSA**	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	1 500 000,00	0,00	0,00	1 500 000,00
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	362 500,00	0,00	0,00	362 500,00
Razem	1 862 500,00	0,00	0,00	1 862 500,00

* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.
 ** W wierszu odpowiadającym danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.

Załącznik 4. Plan finansowy

fundusz	Środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFROW	0	0	587 534,00	39,2%	643 232,00	42,9%	1 185 000,00	79,0%	1 315 000,00	87,7%	1 500 000,00	100,0%	1 500 000,00	100,0%
EFS+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0%
EFRR	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0%
RAZEM	0	0	587 534,00	39,2%	643 232,00	42,9%	1 185 000,00	79,0%	1 315 000,00	87,7%	1 500 000,00	100,0%	1 500 000,00	100,0%